

**MİKROKREDİ UYGULAMASININ KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN
BÖLGESEL KALKINMA AÇISINDAN
DEĞERLENDİRMESİ: DENİZLİ ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
İktisat Ana Bilim Dalı
İktisat Programı**

Mustafa GÜN

Danışman: Prof. Dr. Nihal YAYLA

**Temmuz 2021
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Mustafa GÜN

ÖNSÖZ

Çalışmamızın her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, kendisini tanımaktan onur duyduğum danışman hocam Sayın Prof. Dr. Nihal YAYLA hanım efendiye, her zaman yanımda olan evimizin ışığı, fedakâr eşim Nurdan GÜN hanım efendiye ve gözümün nuru biricik kızım Elif Mesude'me çok teşekkür ederim.

Mustafa GÜN
Denizli –Çivril, 2021

ÖZET**MİKROKREDİ UYGULAMASININ KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN BÖLGESEL KALKINMA
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: DENİZLİ ÖRNEĞİ**

Gün, Mustafa

Yüksek Lisans Tezi

İktisat ABD

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Nihal Yayla

Temmuz 2021 X+131 SAYFA

Dünyada giderek artan bölgesel gelişmişlik farklılıkları bölgesel kalkınma alanındaki çalışmaların da hız kazanmasına neden olmuştur. Bölgesel kalkınma sorunlarıyla mücadelede uygulamaya konulan yöntemlerden biri de mikrokredidir. Küçük miktarda verilen ve küçük miktarlarda geri ödemesi olan Mikrokredi özellikle yoksul kesimin ihtiyaçlarını gidermeye ve refahlarını artırmaya yönelik bir kredilendirme yöntemidir. 1970’li yıllardan itibaren dünyada farklı şekillerde uygulanmaya konulan mikrokredi sistemi, Türkiye’de 1995’ten sonra uygulanmaya başlamıştır. Dünyada bölgesel kalkınma açısından başarılı örnekleri bulunan bu sistemin Türkiye’de etkinliğini analiz eden çalışmalar henüz yeterli düzeyde değildir. Bu çalışmada Denizli ilinde kadınlara verilen mikrokredinin kadın girişimciliğini ve bölgesel refahı etkileme düzeyinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Denizli ilinde mikrokrediden yararlanan 223 kadından anket yöntemiyle elde edilen bilgiler değerlendirildiğinde genel olarak mikrokredinin kadınların gelir ve dolayısıyla refah düzeylerinde olumlu etkiler ortaya çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların hem aile hem de buldukları toplum içindeki sosyal statülerinin arttığı da elde edilen bulgular arasındadır. Ancak mikrokredi sisteminin tanıtımında ve yaygınlaştırılmasında önemli sorunlar bulunduğu da tespit edilen başka bir bulgudur. Organizasyonel olarak ortaya çıktığı görülen bu sorunun giderilmesinin, mikrokrediden faydalanan kadın sayısının artmasına neden olacağı gözlenmektedir. Bu şekilde kadınların ve içinde buldukları toplumun refah düzeyi de artacaktır. Dolayısıyla Denizli’de mikrokredi sisteminin engellerden arındırılması durumunda bölgesel kalkınma açısından önemli bir potansiyel taşıdığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mikrokredi, Kadın Girişimci, Bölgesel Kalkınma, Denizli

ABSTRACT**ASSESSMENT OF THE EFFECTS OF MICROCREDIT ON WOMEN'S
ENTREPRENEURSHIP IN TERMS OF REGIONAL DEVELOPMENT: CASE
OF DENİZLİ**

Gün, Mustafa

Master Thesis

Department of Economics

Economics Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Nihal Yayla

July 2021, X+131 Pages

Increasing regional development differences in the world have also accelerated studies in the field of regional development. One of the methods implemented in combating regional development problems is microcredit. Microcredit, which is given in small amounts and has small repayments, is a method of lending, especially aimed at meeting the needs of the poor and increasing their well-being. The microcredit system, which has been applied in different ways around the world since the 1970s, began to be applied in Turkey after 1995. Studies analyzing the effectiveness of this system in Turkey are not yet sufficient. In this study, it is aimed to investigate the effects of microcredit in Denizli province on women's entrepreneurship and regional well-being.

Data from a survey of 223 women who benefit from microcredit in Denizli province shows that microcredit positively affects women's income and well-being levels. Among the findings, women's social status increases both in the family and in the society in which they live decisively. But it is another finding that there are also significant problems in the promotion and dissemination of the microcredit system. It is observed that eliminating this problem, which seems to occur organizationally, will lead to an increase in the number of women who benefit from microcredit. Therefore, if it is cleared of obstacles, it can be stated that the microcredit system in Denizli has an important potential for regional development.

Key Words: Microcredit, Female Entrepreneur, Regional Development, Denizli

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA VE FİNANSMANI

1.1.Kalkınma Kavramı	3
1.2. Kalkınmanın Kaynakları.....	6
1.2.1.Kalkınmanın İç Finansman Kaynakları	6
1.2.2.Kalkınmanın Dış Finansman Kaynakları	8
1.3.Bölgesel Kalkınma	9
1.3.1.Planlama Bölgelerinin Tanımlaması	11
1.3.2.Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları.....	12
1.4.Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları.....	19
1.4.1. Merkeziyetçi Yaklaşımlar (Klasik Bölgesel Kalkınma).....	19
1.4.2.Âdemi Merkeziyetçi (Yeni Bölgesel Kalkınma) Yaklaşımlar	20
1.5.Bölgesel Kalkınma Finansmanı.....	21
1.5.1.Bölgesel Kalkınmanın Temel İlkeleri.....	22
1.5.1.1. Sosyal Karlılık İlkesi	22
1.5.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi.....	22
1.5.1.3 Halkın Katılım İlkesi	22
1.5.2.Bölgesel Kalkınmanın Finansman Araçları.....	23
1.5.2.1. Bölgesel Kalkınmayı Destekleyici Teşvikler	23
1.5.2.1.1.Vergi Avantajları	23
1.5.2.1.2.Kredi Avantajları	24
1.5.2.1.3.Devlet Garantisi, Kamu İhalelerinde Öncelik Tanıma	24

1.5.2.1.4.Organize Sanayi Bölgesi Kurmak	24
1.5.2.1.5.Bölgesel Kalkınmayı Destekleyici Kamu Yatırımları.....	24
1.5.2.1.6. Yönetişim Mekanizmasının Etkinliğinin Sağlanması	25
1.5.2.1.7.Büyükşehirlerle İlgili Düzenlemeler	26
1.5.3.Bazı Gelişmiş Ülkelerde Bölgesel Kalkınma Uygulamaları	27
1.5.3.1. ABD Tennessee Vadisi Bölgesel Kalkınma Örneği.....	27
1.5.3.2.İtalya’da Güney İtalya Bölgesel Kalkınma Örneği:	27
1.5.3.3.İngiltere’de Bölgesel Kalkınma Örneği.....	28
1.5.3.4.Japonya’da Bölgesel Kalkınma Örneği	29
1.5.3.5.Federal Almanya’da Bölgesel Kalkınma Politikaları.....	30
1.5.3.6.Avrupa Birliğinde Bölgesel Kalkınma Politikaları	30
1.5.3.7.AB Bölgesel Kalkınma Araçları.....	33
1.5.3.7.1.Avrupa Bölgesel Kalkınma fonu (ABKF).....	33
1.5.3.7.2. Avrupa Sosyal Fonu (FSE).....	33
1.5.3.7.3.Uyum Fonu	33
1.5.3.7.4. Avrupa Yatırım Bankası.....	34
1.5.3.7.5.Diğer fonlar:	34
1.5.4. Mikrokredi ile Kalkınma Yaklaşımı.....	34
1.5.4.1.Mikrokredi Sisteminin Kalkınmaya Etkileri	35

İKİNCİ BÖLÜM

MİKROFİNANS YÖNTEMİ

2.1. Mikrokredi ve Mikrofinans Tanım ve Kavramsal Çerçeve.....	37
2.2. Mikrokredi Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi.....	38
2.3. Mikro Finans Modellerive Araçları	39
2.3.1. İlişkilendirme Modeli	39
2.3.2. Banka Garantileri Modeli	40
2.3.3. Topluluk Bankacılığı Modeli.....	40
2.3.4. Kooperatifler Modeli	40
2.3.5. Kredi Birlikleri Modeli.....	40
2.3.6.Grameen Modeli	41
2.3.7. Grup Modeli	41
2.3.8. Bireysel Model	41
2.3.9. Aracılık Modeli	41

2.3.10. Sivil Toplum Örgütleri Modeli.....	42
2.3.11. Grup Baskısı Modeli (Akran Basınç Modeli)	42
2.3.12. Dönen Tasarruflar ve Kredi Kurumları Modeli (Rosca Modeli).....	42
2.3.13. Küçük İşletmeler Modeli	42
2.3.14. Köy Bankacılığı Modeli	43
2.4. Dünyada Mikro Finans Uygulamaları ve Mikro Finans Kuruluşları	43
2.4.1. Grameen Tipi Mikrokredi Uygulamaları ve Bangladeş Örneği	44
2.4.2.Yardımlaşma Grupları ile Mikrokredi ve Hindistan Örneği	48
2.4.3.Tarım Kesimine Yönelik Mikrokredi Uygulamaları ve Tayland Örneği.....	52
2.5. Türkiye’de Mikrofinans Kurumları ve Uygulamaları	54
2.5.1.Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı.....	54
2.5.2 MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi.....	56
2.5.3. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı	59
2.5.3. Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi	60
2.5.3.1. Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi Kredi Çeşitleri	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARININKADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BÖLGESEL KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ

3.1. Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve Sonuçları	71
3.2. Denizli’de Mikrokredi Uygulamalarının Analizi	75
3.2.1. Veri Analiz Yöntemi	75
3.2.2.Mikrokredi Kullanıcı Anketlerinin Değerlendirilmesi	76
3.2.3. Mikro Finans Kullanıcılarına Yöneltilen Soruların Karşılaştırmalı Analizi	89
3.2.4. Bulgular	108
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	118
KAYNAKLAR.....	122
EK 1: Mikrokredi Kullanan Kişileri Değerlendirmek İçin Hazırlanan Anket Soruları.....	126
ÖZGEÇMİŞ	131

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: TGMP Sektörel Dağılım	62
Şekil 2: Yıllar İtibariye Mikrokredi Şube Sayısı	64

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Kalkınma Planları.....	14
Tablo 2:Kalkınma Ajansları	18
Tablo 3: Grameen Tipi Mikrokredi Projesi Kurumsal Yapısı.....	46
Tablo 4:Kredi Çeşitleri	68
Tablo 5:Mikrokredi Kullanıcılarının Yaş Durumu.....	77
Tablo 6:Mikrokredi Kullanıcılarının Medeni Durumu.....	77
Tablo 7:Mikrokredi Kullanıcılarının Eğitim Durumu	78
Tablo 8: Mikrokredi Kullanıcılarının Sosyal Güvence Durumu	78
Tablo 9: Ailelerindeki Kendilerinden Başka Çalışan Kişi Sayısı	79
Tablo 10: Mikrokredi Kullanıcılarının İkamet Ettikleri Ev.....	79
Tablo 11: Aile Büyükleri ile mi oturuyorsunuz?.....	79
Tablo 12: Mikrokredi Kullanım Süresi	80
Tablo 13: Mikrokredi Kullanmadan Önceki Çalışma Durumu	80
Tablo 14: Mikrokrediyi Kim Teşvik Etti.....	81
Tablo 15: Mikrokredi Kullanmadan Önceki Gelir Durumu	81
Tablo 16: Mikrokrediden Sonraki Gelir Düzeyi.....	81
Tablo 17:Mikrokredi İle Yapılan İş Türleri.....	82
Tablo 18:Mikrokredi Taksiti Geri Ödemesinde Yaşanan Sorunlar	83
Tablo 19: Mikrokredinin Eksik Yönleri	84
Tablo 20: Mikrokredinin Kullanım Kararı	85
Tablo 21: EldeEdilen Gelirin Kullanım Şekli	85
Tablo 22: Yanınızda Eleman Çalışıyor mu?.....	86
Tablo 23:Elde Edilen Gelirden Birikim Şekli	86
Tablo 24: Mikrokrediden Duyulan Memnuniyet.....	87
Tablo 25:Mikrokredi Bireysel Anlamda Özgürlüklerinizi Genişletti mi?.....	87
Tablo 26: Mikrokredi Sonrası Yaşam Kalitesi	88
Tablo 27: Mikrokredi Kadının Ailedeki Konumu Güçlendirmesi	88
Tablo 28:Mikrokredinin Kadının Toplumdaki Konumunu Güçlendirmesi	89
Tablo 29: Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Birikim Yapabiliyor musunuz Sorusunun Karşılaştırması	90
Tablo 30: Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden önceki gelir miktarı sorularının karşılaştırması	91
Tablo 31: Mikrokredi ile yapılan iş ile mikrokrediden elde edilen geliri hangi amaçla kullanıyorsunuz sorularının karşılaştırılması	92
Tablo 32: Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden sonra yaşam kalitenizde nasıl bir değişim oldu sorularının karşılaştırması	93
Tablo 33: Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokredi Eğitim Ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Konusunda Katkı Sağladı mı Sorusunun Karşılaştırması	94
Tablo 34: Ne kadar süredir mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce sizin kendi geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırması.....	95
Tablo 35: Ne kadar süredir mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması.....	95

Tablo 36: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce geliriniz ne kadardı sorusu	96
Tablo 37: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile aldığınız mikrokrediyi ne tür bir işte kullandınız sorusu	97
Tablo 38: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması.....	98
Tablo 39: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokrediden sonra çevrenizin size olan yaklaşımlarda değişiklik oldu mu sorusunun karşılaştırması	99
Tablo 40: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile işinizi büyüttünüz mü veya büyütmeyi düşünüyor musunuz sorusunun karşılaştırması	100
Tablo 41: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokrediden sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusunun karşılaştırılması.....	101
Tablo 42: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokrediden önce geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırması	101
Tablo 43: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile aldığınız mikrokrediyi ne tür bir işte kullandınız sorusunun karşılaştırması	102
Tablo 44: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması.....	103
Tablo 45: Mikr kredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile işinizi büyüttünüz mü veya büyütmeyi düşünüyor musunuz sorusunun karşılaştırılması	104
Tablo 46: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokrediden sonra hayatınızda hangi konularda değişiklik oldu sorusunun karşılaştırması	104
Tablo 47: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi aldıktan sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusunun karşılaştırması	105
Tablo48:Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce sizin kendi geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırılması	106
Tablo 49: Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı Mı Sorusu İle Aldığınız Mikrokrediyi Ne Tür Bir İşte Kullandınız Sorusunun Karşılaştırılması	106
Tablo 50: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması.....	107
Tablo 51: Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Sizce Mikrokredi Toplumdaki Konumu Güçlendirir mi Sorusunun Karşılaştırması	108

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
BAAC	Tayland Tarım ve Kredi Kooperatifleri Bankası
CRAFICARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Kurumsal Kredi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
İ.İ.B	İmar ve İskân Bakanlığı
KEDV	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
MYRADA	Mysore Yeniden Yerleşim Geliştirme Ajansı
NABARD	Hindistan Milli Tarım ve Kırsal Kalkınma Bankası
NFC	Yakın Alan İletişim
SAPARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TGMP	Türkiye GramenMikrofinans Programı
Vb.	ve benzeri

GİRİŞ

Bölgesel Kalkınma sorunsalı ve çözüm yöntemleri, günümüz dünyasında uygulanan ekonomi politikalarında aldığı yer ve önem her geçen yıl artmaktadır. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin kalkınma problemlerini çözmek için yoğun çaba harcadıkları görülmektedir. Gelişen ve değişen şartlar ülkelerin hazırladığı bölgesel bazlı sosyal ve ekonomik değerlendirmeler yapılarak bölge planları hazırlanarak bölgesel kalkınma stratejileri uygulamaya konulmaktadır.

Bölgesel sorunları çözerek ülkede adil gelir dağılımıyla birlikte ekonomik dengeyi sağlamada kullanılan yöntemlerden biride mikrokredi sistemidir. Özellikle 1970 sonrası dünyada yoksullukla mücadele ve bölgesel kalkınma sorunlarını çözmek için kullanılan popüler yöntemlerden biri halini almıştır. Bu doğrultuda araştırmamızın temelinde bölgesel kalkınmada uygulanan mikrokredi yöntemleri incelenerek, genel olarak uluslararası ve ulusal uygulamaları ayrıntılı bir şekilde araştırılarak, özelde Denizli ilinde örneklem oluşturulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde kalkınma ve bölgesel kalkınma kavram ve politikaları araştırılarak ülkemizde uygulanan bölgesel kalkınma politikaları ve sonuçları incelenmiştir. Konunun alt yapısını güçlendirmek için bölgesel kalkınma yaklaşımları ve bölgesel kalkınmanın finansmanı, ilkeleri ve araçları detaylı bir şekilde ele alınarak dünya genelinde uygulanan bölgesel kalkınma örnekleri bölüme dâhil edilmiştir. Son olarak ise tezimizle konu bütünlüğünü sağlamak için mikrokredi ile kalkınma yaklaşımı ve mikrokredinin kalkınmaya etkileri bölüme dâhil edilmiştir.

İkinci bölümde mikro finans sistemi, tarihsel gelişimi, mikro finans modelleri ve araçları incelenerek dünyada mikro finans kurumları ve uygulamaları araştırmaya tabi tutularak özellikle Bangladeş, Hindistan ve Tayvan'daki uygulama modelleri ve bu ülkelerde bulunan mikro finans kurumları irdelenmiştir. Daha sonra ise Türkiye 'de bulunan mikro finans kurumları ve pratikte uygulama örnekleri incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise bölgesel kalkınmayı sağlamak için uygulanan mikro finans yönteminin etkinliği analiz edilerek pozitif ve negatif yansımalarıyla birlikte ortaya çıkardığı sonuçlar incelenmiştir. Denizli’de yaşayan kadın girişimcilere yönelik olan bu çalışmada mikrokredinin kadınların yaşam düzeylerine etkileri ile sosyal ve ekonomik yansımaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılarak yoksul kadınların kredi kullanımı öncesi ve sonrasında yaşamları arasında gelir, sağlık, kültürel, tasarruf açısından değişim yaşayıp yaşamadığı tahlil edilmiştir. Sonuç olarak ta kadın girişimciler açısından yeni bir iş kurma ya da mevcut işi geliştirme ile birlikte doğurduğu sonuçlar ile toplumsal açıdan ise bölgesel kalkınmaya destek sağlayan mikro finans uygulamalarının Denizli’nin kalkınmasındaki etkinliğinin araştırılarak ülkemizde uygulanan mikrokredi sisteminin eksik yönleri tespit edilerek revizyona tabi tutulmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMA VE FİNANSMANI

1.1.Kalkınma Kavramı

İkinci Dünya Savaşından sonra dünyada birçok alanda olduğu gibi ekonomiyle ilgili parametrelerde de devlet politikalarını dahi doğrudan etkileyen önemli değişimler ve yeni trendler yaşanmıştır. Yaşanan bu sürecin yansımalarından biride kalkınma konusunda tezahür ederek teorik ve pratik alanda ciddi çalışmalar ve uygulamalar yapılmıştır. Zamanla kalkınma politikaları siyasete de yön vererek hükümetlerin ekonomi programlarında en başta gelen amaçları ve hedefleri arasında yer almıştır. Bu gelişmeler ve yeniliklere bağlı olarak da Kalkınma Ekonomisi ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır.

Kalkınma Ekonomisi, "Gelişen bir ekonominin sürdürülebilir ekonomik büyümesinin sağlanması için hem tarımsal hem de endüstriyel üretken kapasitesini artırma sürecini araştıran ekonomi dalıdır" (Parasız,1999:311). Ekonomik kalkınmayı ise en basit anlamda toplumun pozitif manada bir değişim, gelişim ve verimlilik süreci olarak tanımlayabiliriz. Bir başka tanımda, "Dar tanımıyla ekonomik kalkınma, temelde insanoğlunun ekonomik koşullarının zaman içerisinde nasıl değiştiğini ve değiştirmek için neler yaptığını gösterir" (Gönel,2013:5). Daha geniş bir tanımlama ile kalkınma, politik bir karar mekanizması tarafından yapılan planlama ile birlikte toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel manada gelişme ve ilerlemesinde gösterdiği başarıların toplam sonuçlarının toplum üzerinde olumlu yansımalarıdır.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasında ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir kalkınma hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için hayati önem arz eden başlıca hedeflerden biri olarak sayılmış bu doğrultuda yapılan kurumsal çalışmalar; yenilik ve reformlarla da sürekli olarak desteklenmiştir. Ülkelerin gelişmişlik farklarının sebep ve sonuçlarının literatür çalışmalarına yansımaları, bilim ve teknolojiye ileri adımların sosyolojik etkileri ile birleşince hem bilim dünyası hem de devletlerin kalkınma konusunda çalışmaları ve konuya verdikleri önem ile toplumsal hayata katkıları artarak süre gelmiştir.

Kalkınma ile en çok anılan aynı zamanda da en çok kavram kargaşasına sebep olan kavramlardan biriside büyümedir. Bu iki kavram birbirini tamamlayıcı iki unsur olmakla birlikte pratik ve teoride net olarak ayrılmaktadır. Büyüme ekonomideki niceliksel verilerdeki yükseliş değerleri olup tüketim, yatırım, dış ticaret hesaplamaları gibi GSMH kapsamındaki değerleri içine alır (Tolunay, Akyol, 2006: 118). Buna karşılık kalkınma hem objektif hem de sübjektif unsurları içerisinde barındırdığı için daha geniş muhteviyatlı olup ekonomik yapının geliştirilerek sosyal- kültürel ve yönetim alanlarında ki terakkiyi de içinde barındırın bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır(Özgüven,1988:99). Gelişmiş ülke parametreleri olarak tüketim, yatırım, işsizlik, enflasyon, kişi başı gelir düzeyi, verimlilik oranları gibi değerlerin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere göre daha verimli ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesidir, yani kalkınmada amaç gelişmiş ülkeler düzeyine yukarıda saydığımız sayısal değerlere ulaşırken bunun yanında sosyal ve kültürel olaraktan gelişmişlik düzeyine ulaşabilmektir. Büyüme gelişmiş veya az gelişmiş bütün ekonomilerde kalkınma olmadan gerçekleştirilebilir buna karşın kalkınma olmadan sağlanan büyüme suni, sayısal olup kapsayıcı olmaz. Dolayısıyla büyüme ve kalkınma eşgüdüm halinde ve birbirlerini geliştirerek ilerlemeleri en sağlıklı olanıdır.

Büyüme ile gelişme kavramsal olarak aynı anlamda kullanılmakla birlikte daha ziyade gelişmiş ülkeleri ifade eden ekonomik kavramlardır. Bu iki kavram daha akılcı ve verimli yatırımlar ile daha nitelikli iş gücü kullanımı ile birlikte kişi başına düşen milli gelirden ki bir yıl içinde meydana gelen artışı ifade eder. Kalkınma ise genellikle gelişmekte olan ya da az gelişmiş ekonomilerin durumunu ifade etmek için kullanılır; bu tip ülkelerin çoğunlukla nüfus artış hızı yüksek olduğu için bir taraftan iç talebi karşılamak için uğraşırken bir taraftan da gelişmiş ülkeler seviyesine çıkmak için çaba sarf etmek durumundadırlar. Bu sürecinde kendi içinde handikapları vardır: bir taraftan ülke içinde hızlı büyümenin ekonomikve sosyal engelleri olduğu gibi bir taraftan da artan yatırımlar için gerekli sermaye eksikliği ile sonuç olarak tasarruf yapmak için yeterli gelir düzeyine ulaşamadıkları için fakirliğin kısır çemberi olarak ifade edilen bir durum içinde patinaj yaparlar. Bu durumdan kurtulmak için, temelde yapısal reformların hayata geçirilerek, uzun soluklu ve sürdürülebilir ekonomik politikaların başarılı uygulamaları ile sağlanabilir. Sonuç olarak kalkınmanın semireside bu bahsettiğimiz yapısal değişim

ve dönüşümün hareketinin topluma ilave katkıları ile olumlu yansımalarıdır (Köklü, Ankara:137-138).

İktisat tarihi genel olarak değerlendirildiğinde iktisadi büyüme ve kalkınmayı eş güdüm halinde gerçekleştirebilen ülkelerin gelişmişlik düzeyini sağlamada daha başarılı olduğu gözlemlenmektedir. Sadece büyüme hedefli ekonomik politikalara odaklanıldığı durumlarda, niceliksel ve niteliksel veriler açısından değerlendirildiğinde orantısız gelişmelerin olduğu görülmektedir. İktisadi büyümenin sağlıklı ve sürdürülebilir bir düzeyde olması için kalkınmanın da aynı oranda sağlıklı ve sürdürülebilir olması gerektiği temel kural olarak değerlendirilmelidir.

Sosyal, kültürel ve yönetim değerleri kalkınmanın en başta sayılan ölçütleri arasında sayılırken; kalkınmanın ekonomik ölçütü çoğu zaman büyüme ile aynı anlamda kullanılmakta ve büyümenin esas unsurları da sermaye birikimi, teknolojik gelişme ve istihdamdan oluşmaktadır. Sermaye birikimi ekonomide sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için öncelikli unsurların başında gelir çünkü yeni yatırımların gerçekleştirilebilmesi ancak yeterli düzeyde sermaye oranı ile sağlanabilmektedir. Teknoloji ise ekonomide üretkenlik ve inovasyonla üretim düzeyinde sağlanan ilerleme ve gelişmelerdir. Teknolojik gelişmeleri yerinde ve zamanında kullanma düzeyi ile kalkınma başarısı özellikle Sanayi Devrimi sonrası belirleyici unsur olarak etkin bir hal alarak teknoloji- kalkınma ilişkisi doğru orantılı olarak ilerlemiştir.

İstihdam düzeyi de ekonominin önemli göstergelerinden birisidir çünkü büyümenin sağlanabilmesi eldeki işgücünü verimli ve etkin kullanma ile sağlanırken bunun sonuçlarını da sosyal ve kültürel kalkınmaya yansımalarında gözlemlenmektedir. İstihdam düzeyi ile bağlantılı bir diğer konu da beşeri sermayenin etkin ve verimli kullanımınıdır. Gelişmiş toplumlar yetişmiş insan gücüne çok önem vermiş ve bununla ilgili eğitim, donanım ve tecrübe paylaşımı ile ilgili imkânları en üst düzeyde sunarak kalkınmayı gerçekleştirecek insan unsuruna fazlasıyla yatırım yapmışlar hatta yabancı ülkelere hazır yetişmiş, vasıflı kişileri ülkelere kazandırmanın yollarını arayarak, beyin göçünü teşvik edici çalışmalarını hayata geçirmişlerdir.

1.2. Kalkınmanın Kaynakları

Kalkınmanın kaynaklarını iç finansman ve dış finansman olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

1.2.1.Kalkınmanın İç Finansman Kaynakları

Kalkınma ile ilgili gelişmiş ülkeler büyük ve önemli mesafeler kat etmiş, sorunlarını büyük oranda çözmüş olmasına rağmen bu tip ülkelerinde az gelişmiş bölgeleri ve bölgesel sorunları vardır. Buna mukabil olarak, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma ile ilgili çözmesi gereken problemleri daha fazla olup; yapısal sorunlar, adalet, hukuk, demokrasi gibi sorunlar başta gelmekte olup bu sorunların ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda yansımaları görülmektedir. Kalkınma sorunu yaşayan ülkeler gerekli finansmanı için gereken kaynakları ülke içi imkânları ile karşılayabildiği gibi daha ziyade yabancı kaynaklara başvurarak ta çözüm yolları aradığı görülmektedir.

Ekonomik kalkınmada yurt içi finansman kaynaklarının başında sermaye birikimi gelmektedir burada temel gereksinim olarak öncelikle beşeri sermaye yetersizliği gelmektedir çünkü gelişmiş ülkelerin en önemli zenginliği elde var olan kaynakları verimli bir şekilde kullanacak nitelikli, yetişmiş insan gücüdür. Az gelişmiş ülkelerde ise vasıfsız iş gücü yoğunluğu işsizlik sorununu arttırdığı gibi diğer taraftan beşeri sermaye gücüne nitelik kazandıracak faktörlerin eksikliği (eğitim, sağlık, teknoloji vb.) nedeniyle istihdam sorunu nitelikli iş gücü eksikliği kaynakların verimsiz ve atıl kalmasına sebep olmaktadır.

Beşeri sermaye dışında ülkenin fiziki sermaye kaynakları:

- Vergiler: Geçmişten günümüze devletin kamu harcamalarını ve kalkınmayı finansman yollarından en temel ve en önemli kaynak vergiler yoluyla sağlanırken aynı zamanda etkin vergi politikalarıyla teşvik edilip, dışsallık oluşturarak kalkınmaya ivme kazandırılması mümkündür.

- Sermaye piyasası: Sağlıklı çalışan, derinlik kazanmış, güvenilir bir sermaye piyasası yerli-yabancı bireysel yatırımcılar veya fonlar için yatırımlarda aranan temel gereksinimlerdenidir. Ülkeler bu standartları sağladıkları takdirde kalkınma için gerekli sermayenin ülkeye gelmesinin yollarını açabileceği gibi ülke içi tasarrufların artmasını

teşvik ve temin suretiyle de ihtiyaç duyulan kaynak miktarlarının temin edilmesi sağlanabilir.

- Enflasyon: Fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir artış sabit gelirliler açısından tüketim harcamalarının artması, reel gelirden düşme gibi olumsuz sonuçları olmakla birlikte, girişimciler açısından hem yükselen fiyatlar kar oranlarını artırır hem de negatif faiz oranları kredi kullanım oranlarını yükselttiği için yatırımları ve ticareti teşvik edici sonuçlar doğurur. Sonuç olarak paranın dolaşım hızındaki artış, artan yatırımlar kalkınma politikalarını da pozitif etkileyebilir (Taban, Kar,2004:217).

- İç Borçlanma: Yurt içi yerleşik bireyler ve finans kurumlarından sağlanan iç borçlanma kanalları gelişmekte olan ülkeler açısından sığ ve yetersiz kalmaktadır. Bunun en başta gelen sebebi gelişmekte olan ülkeler de gelir düzeyi düşük kaldığı ve marjinal tüketim eğilimi de yüksek olması nedeni ile borçlanma olanakları sınırlı kalmakta ancak yatırımların finansmanı, özel sektörün önünün açılması, ülkenin rekabet düzeyinin artırılması için dışarıya borçlanma yerine iç borçlanma düzeyinin artırılması hayati önem arz eder (Taban, Kar,2004:214).

-Tasarruflar: Gelişmekte olan ülkelerde gelir düzeyi düşük olduğu için bireylerin harcama kalıpları gıda, giyinme ve barınma gibi temel ihtiyaçlar üzerinde yoğunlaştığı için ister istemez bir tasarruf kültürü de yeterli düzeyde oluşmamıştır. Yapılan tasarrufların da büyük çoğunluğu ya yastık altına giderek reel ekonomi dışına çıkmakta ya da verimsiz /geri dönüşümü olmayan alanlarda heba olmaktadır.

Fiziki sermaye yetersizliği sorununu aşmak için başlıca yapılması gerekenler:

-Toplumda tasarruf kültürünü geliştirilerek birikimlerin verimli alanlarda reel yatırımlara dönüştürülmesi gerekir.

- Faiz politikaları piyasa şartları ile uyumlu hareket etmesi gerekmektedir, aksi halde milli para, finans sektöründen kıymetli madenlere veya yabancı paraya kayarak yastık altına kaçabilir ya da verimsiz yatırımlara yönelerek ülke kaynakları israf olurken, ülkede de yatırım yapma cazibesi de kaybolabilir.

- Yapısal reformlar hayata geçirilerek ülkede toplumsal güven ortamı temin edilerek herkesin anlayabileceği basit, yalın hukuk kuralları ile birlikte teşebbüs hürriyeti, mülkiyet hakkı gibi temel hak ve hürriyetlerde tam anlamıyla güvence sağlanmalıdır.

-Toplumun kabul edip onayladığı vergi politikalarında etkinlik sağlanarak, verimli teşvik ve sübvansiyon politikalarıyla yatırımların finansmanı kolaylaştırılmalıdır.

- Gelişen teknoloji ile birlikte para ve sermaye piyasalarını da geliştirilerek derinlik kazandırıcı çalışmalar yapılarak sadece büyük yatırımcıların rol aldığı sığ bir piyasa değil; piyasanın yerli ve yabancı tüm paydaşları tarafından benimsenmiş, gelişmiş bir finans piyasası oluşturulmalıdır.

1.2.2.Kalkınmanın Dış Finansman Kaynakları

Beşeri ve fiziki sermaye yetersizliğinin oluşturduğu sorunlar neticesinde gelişmekte olan ülkelerin iç finansman kaynakları yetersiz kalmaktadır. Kalkınma politikalarının sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan kaynak yetersizliği sorununu çözebilmek için gelişmekte olan ülkeler dış finansman yollarına başvurmaktadırlar. Burada amaç ülkede portföy genişlemesiyle oluşan kaynak genişlemesi, yatırımlar için sağlanan kredi kolaylıklarıyla, büyüme ve kalkınmaya ivme kazandırmaktır. Kalkınmanın dış finansman kaynakları olarak yabancı yatırımlar, borçlanma, yardım ve hibeleri sayabiliriz

□ Yabancı yatırımlar: Ülkeler yatırım ve istihdamdaki eksiklikleriyle kalkınma politikaları için gerekli sermaye ihtiyacını doğrudan yabancı yatırımları cazip hale getirerek ya da yabancı fonları cazip şartlarla ülkelerine çekerek aşmaya çalışırlar (Kar, Taban,2005:40).

□ Borçlanma: Kalkınmakta olan ülkelerin genel olarak iç kaynakları yetersiz kaldığı için dış finansman kaynakları ile yani yabancı sermaye ve borçlanma ile bu handikabı aşmaya çalışırlar. Uluslararası sermaye ve fonlar, kar gördüğü ülkeye yönelir ve risk durumuna göre sürekli hareketlilik arz eder. Gelişmekte olan ülkeler ise yabancı fonlara cazip şartlar sunarak kalkınmanın finansmanı için ihtiyaç duydukları sermayeyi ülkelerine çekmenin yollarını ararlar. Diğer taraftan dış borçlar ya da dış krediler de aynı gerekçelerle talep edilen dış finansman kaynaklarından olup devletlerden talep

edilebileceği gibi IMF, Dünya bankası, yabancı fonlar gibi kaynaklardan da dış borçlanma yollarına gidilebilir.

□ Yardım ve hibeler: Gelişmiş ülkeler tarafında gelişmekte olan ülkelere yapılan görünürde “karşılıksız transfer” olarak adlandırılan yardım ve hibelerin tarihsel perspektifte değerlendirilmesi yapıldığında mutlak surette pahalı bir karşılığının olduğu/olacağı aşikârdır. Ülkelerin birbirlerine yaptığı transferler orta veya uzun vadede siyasi veya ekonomik hamlelerin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerlendirmemizi destekleyen en önemli örnek bütün Dünya gelişmiş ülkelerin gözü önünde açlıktan, sefaletten ve sağlık sorunlarından her gün yüzlerce insanın öldüğü Afrika ülkeleridir. Yardım ve hibelerin olumsuz gerekçelerini göz önünde bulundurarak ve gelen yardımlardan maksimum fayda elde edecek verimli alanlarda değerlendirilmelidir. Orta ve uzun vadede bir karşılık veya geri ödeme mevzu bahis olması durumunda da ülkenin yer altı ve yer üstü kaynaklarının heba olmaması, gelecek nesillerin zor durumda kalmaması için gerekli hamlelerin yerinde ve zamanında yapılması hayati derecede önem arz eden bir konudur.

1.3.Bölgesel Kalkınma

Bölge kelimesini sözlük anlamı: Sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası mıntıka anlamına gelmektedir. Bölgesel İktisat "Ekonomik faaliyetlerinin alansal dağılımı ve ekonomik performans düzeyinin değişimiyle ilgili analiz dalıdır" (Parasız,1999:81).Ülkelerin sahip oldukları toprak parçaları sınırları belli bölgelere ayrılır, bu bölgelerde ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda ilerleme, gelişme ve verimlilik düzeylerinde meydana gelen artışlara bölgesel kalkınma denir. Bu doğruluda gerçekleştirilen ulusal planlar ekonominin tüm sorunlarını ele alırken; bölgesel planlar ise belli bir bölgenin sorunlarına odaklanır (Öney,1980:43).

Bölgesel ya da ulusal planlarda aşağıdaki unsurlar bulunmalıdır(Parasız,2002:15) :

- Mevcut ekonomik koşullar belirlenip durum tespiti yapılır
- Yapılması planlanan kamu harcamaları listesi
- Özel sektörün olası katkıları

- Kamu önlemleri

Devletler sahip oldukları kaynaklardan çeşitli politikalarla bölgesel kalkınmayı sağlayacak şekilde kaynak aktarımı sağlar (Türkiye’de Bölge Planlamasının Evreleri, 1993: 37):

Birinci yöntem olarak merkezi otorite eldeki kaynaklarını eşit olarak bölgelere paylaşmak suretiyle yerel yönetimlere destekler. Merkezi yönetimin bu tür politikaları kayırmacılık ve israfa sebep olabileceği nedeniyle eleştirilirken, yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi suretiyle etkin ve verimli sonuçlar alınabileceği savunularak teşvik eden yaklaşımlar da olmuştur.

İkinci yöntem olarak büyüme kutupları ya da cazibe merkezleri oluşturmak suretiyle gerçekleştirilir. Bu politika ile geri kalmış bölgelere öncelik vererek hem buraların kalkınmasını sağlamak hem de aşırı nüfus yoğunluğu olan bölgelerin rahatlamasını sağlamak amacıyla uygulanır.

Üçüncü yöntem olarak ise geri kalmış bölgelere merkezi otorite tarafından yatırımlarda imtiyaz tanınmak suretiyle gerçekleştirilir. Böylece doğrudan destekleyici kaynak aktarımıyla geri kalmışlık sorunu giderilmeye çalışılır.

Bölgesel kalkınma temel olarak yukarıda belirttiğimiz üç strateji ile sağlanır; planlama stratejisini merkezi otorite kararıyla icra edilirken belirlenen hedefler için önemli bir yol haritası olmasının yanında kullanılacak argümanlar ve araçlar için de zaruret teşkil etmektedir. Burada öncelikle ulusal bazda yapılan bir makro planın ülkenin şartları, ekonomisi, nüfusu gibi bölgesel şartlar göz önünde bulundurularak gerçekleştirilir. Daha sonra buna uygun mikro planlara yani bölgesel düzeyde planlara ayrılarak ulusal ve bölgesel hedeflerin gerçekleştirilmesi hedeflenir. Bütün bunlar gerçekleştirilirken kaynakların ekonomik ve etkin kullanımı ile zamanlama gibi unsurların koordinasyonunu sağlamak da önemli bir gereksinim teşkil etmektedir.

1.3.1. Planlama Bölgelerinin Tanımlaması

Bölgesel kalkınma politikalarında kullanılan bölgesel sınıflandırma metotlarını Homojen Bölge, Polarize Bölge, Plan Bölge olmak üzere üç başlık altında inceleyebiliriz.

1.3.1.1. Homojen Bölge

Bölgesel kalkınma politikası yapılırken kullanılan bölgesel sınıflandırma metotlarından biri olup buna göre bir ülkede gelir düzeyi, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel vb. kalkınma kriterleri yönüyle aynı ekonomik seviyedeki yerlerin genel olarak tanımlanıp ayrılarak oluşturulan coğrafi birimlerdir (Dinler,1994:96).

1.3.1.2. Polarize Bölge

Bölgesel tanımlamalar yapılırken homojen bölge mevcut durağan durumun saptanmasında belirleyici olurken, polarize bölge daha ziyade bölgelerarası geçişkenlik, etkileme düzeyi gibi canlı ve sürekli hareket halinde olan bölgesel gelişme farklarını ortaya koyar.

Bir ülkede yerleşim yerleri karşılıklı olarak etkileşim halinde olup, genellikle küçük yerleşim yerleri, büyük yerleşim yerlerine gerek ekonomik gerekse sosyo-kültürel ihtiyaçlar yönüyle bağlılık arz ederler. İşte ekonomik olarak gelişmiş büyük yerleşkelerin gelişmekte olan küçük yerleri etkisi altına alarak çekim merkezi oluşturmasına polarize bölge denir. Polarize bölgelerin de ekonomik ve kültürel anlamda etki düzeylerine göre derecelendirmelere tabi tutulması mümkündür. Buna göre yerleşim yerlerinin kendinden küçük yerleri etkileme potansiyeli kadar kendinden büyük yerlerden de etkilenme durumu söz konusu olduğu için bir ülkede en gelişmiş yeri birinci derece polarize bölge olarak adlandırarak, kademeli olarak ikinci, üçüncü vb. olarak sınıflandırmaya tabi tutabiliriz (Dinler,1994:100,101).

1.3.1.3. Plan Bölge

Ekonomik kalkınma politikasını yürütmekle görevli merkezi otoritenin yetki alanına plan bölge denir. Buradaki alandan kasıt tüm ülke olabileceği gibi belirlenmiş ve sınırlandırılmış bölge/ler de olabilir.

Burada yapılan planlar ülkenin tamamını kapsayacak şekilde bölgelere ayırarak inceleyebiliriz:

Birinci tip plan bölge: Ülkenin yüzölçümü kültürel ve ekonomik yapısı baz alınıp bölge sayısı belirlenerek gerçekleştirilen makro ölçekli planlardır.

İkinci tip plan bölge: Ülkenin tamamını kapsayan bir plan yapılmadan önce bölgesel düzeyde sorunlar ve çözüm amaçlı bir planlama yapılması durumudur. Burada amaç öncelikle işsizlik, nüfus yoğunluğu, tarımsal sorunlar, sanayileşme gibi temel ekonomik sorunlardan öncelikli olanları çözerek bölgenin ekonomik potansiyeli harekete geçirilmeye çalışılır (Dinler,1994:108,109).

1.3.2.Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları

Ülkenin doğusu ile batısı arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıklar Osmanlı Devleti’nden beri artarak süregelen Cumhuriyet Dönemi kalkınma politikaları sorunlara tam anlamıyla çare olamamış kısmı ve yüzeysel düzeltmeler olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda yedi coğrafi bölgenin kendi içinde sahip olduğu özelliklere göre izlenen kalkınma politikaları zamana ve şartlara göre şekillenerek kendi içinde farklılıklar arz etmektedir. Bununla birlikte hedeflenen kalkınma düzeyleri ile bunlardan elde edilen sonuçlar dönemseller farklılıklar göstermişler bazı planlar da çeşitli siyasi ve ekonomik sebeplerle hiç hayata geçirilememiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kalkınma politikalarını ana hatlarıyla üç dönemde inceleyebiliriz:

Birinci dönem: 1923 -1950 yılları yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin güvenliğini temin ederek, hukuki ve ekonomi ile ilgili temel altyapı çalışmaları ile birlikte yoğun kurumsallaşma çabalarının olduğu yıllardır. Bundan dolayı bu yıllarda gerek kalkınma gerekse bölgelerarası farklarını ortaya koyucu planlamalar yapılamamıştır.

Atatürk döneminde ekonomi ile ilgili önemli ilk çalışma 1923 İzmir İktisat Kongresi ile başlatılmıştır. Ekonomideki sorunları ortaya koymak amacıyla yapılan bu tarihi kongre ile çiftçi, tüccar, sanayi ve işçi kesimden temsilcilerin katılımıyla yapılmıştır. İzmir İktisat Kongresinin amacı özel müteşebbise yol gösterip geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

İlerleyen senelerde 1927 ‘de Teşviki Sanayi Kanunu ile de Liberal Kapitalist döneme uygun olarak özel sektör desteklenmeye devam edilmiştir. Dünyada 1929 ‘da başlayan büyük ekonomik buhran ile liberal politikaların sürdürülemeyeceği değerlendirilerek devletçilik politikalarına geçilmiştir.

1933-1939 yılları arasında Beş Yıllık Sanayi Politikası başarı ile uygulanarak, yatırım projeleri ülkenin değişik yerlerinde hayata geçirilmiştir. II. Dünya Savaşını başlamasıyla II. Beş Yıllık Sanayi Politikası uygulamaya geçirilememiştir. Bu dönemde özel sektörün maliyeti yüksek endüstriyel işletmeler kurması pek mümkün olmadığı için maliyetli yatırımlar devlet eliyle “yayılma politikası” ile kalkınma politikaları gözetilmeksizin ülkeye yaygın bir şekilde inşa edilmişlerdir. 1923-1950 döneminde öncelikle demiryolları millileştirilmiş, İktisadi Devlet Teşekküllerinin ülke geneline yayma politikası bölgesel farklılıkları giderme konusunda istenen düzeye ulaşamamıştır ancak Ankara’nın başkent yapılması ile bölgesel gelişmişlik farkının artmasına mani olan önemli bir karar olmuştur. 1950’ye gelindiğinde batı Anadolu’da yapılan endüstri yatırımları boy gösterirken Doğu Anadolu’da henüz gözle görülen sonuçların alınamamış olduğu görülmekte sonuç olarak ta bölgeler arası gelişme farklılıklarını gidermeye dönük neticeler elde edilememiştir (Dinler,1994: 191-195).

1950-1960 arasında ülkemiz idaresinde çok partili siyasal hayata geçildikten sonra Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte Liberal Politikalar benimsemiştir. Bu dönemde programlı kayıt altına alınmış bir planlı dönemden söz edemeyiz buna mukabil olarak iktidar partisi kendi programlarıyla kalkınma politikalarını yürütmüş ve yıllık hazırlanan bütçeler ile büyük ölçüde alt yapı yatırımları yapılmıştır.

Bölgeler arası gelişmişlik farkları daha da artış göstererek özellikle de doğu bölgeleri ile batı bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkları artış göstermiş uzun vadede devlete yük teşkil edecek yanlış yatırım kararları alınmıştır. Örneğin Doğu Anadolu bölgesinde okul ihtiyacını giderme ve bir üniversite yapılacağına yer verilmiş ancak okul ihtiyacı giderilememiş, üniversite ise Demokrat Parti döneminden çok sonra yapılabilmektedir. İktisadi Devlet Teşekküllerinin özelleştirilme vaadinden vazgeçilerek Cumhuriyet Halk Partisi döneminde başlatılan “yayılma politikasına” devam edilerek her

ile bir fabrika politik sözü verilerek; ülkeye ağır maliyetler oluşturacak verimsiz ve atıl yatırımlara sebep olmuştur (Dinler,1994: 195-196).

Ülkemizde 1945 yılında, demokratikleşme sürecinin başlamasıyla birlikte 1960 yılına kadar uygulan liberal politikalarla birlikte hiç kalkınma planı yapılmamıştır. 1960 sonrası dönemde, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurularak 1961 Anayasasının amir hükmü üzerine düzenli olarak beşer yıllık periyotları kapsayacak şekilde kalkınma planları yapılmıştır (Bayramoğlu, 2000: 35).

DPT planlama yöntemi olarak üç aşamalı bir teknik kullanmaktadır:

Birinci aşama: Ekonominin makro verileri değerlendirilerek hedeflenen büyüme hızına ulaşmak için gerekli yatırım ve tasarruf düzeyi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara devletin gelir- gider ve dış ticaret vb. gibi verileri de eklenir (İlkin,1974: 323).

İkinci aşama: Ekonomi üretim alanları yönüyle ele alınarak toplam tüketim ile arasındaki denge kurulmaya çalışılır. Buna göre girdiler ile çıktılar hesaplanarak yatırımların sektörel dağılımı hesaplanarak ihtiyaç duyulan emek, işgücü, sermaye vb. ortaya çıkmış olur (İlkin, 1974: 324).

Üçüncü aşama: Hedeflenen yatırım projeleri verimlilik ve ekonomiklik gibi parametreler ışığında değerlendirmeye tabi tutularak projeler arasından en uygun olanları seçilir. Bu aşama Türkiye gibi ve istatistik verileri yetersiz ülkeler açısından ayrı bir önemi vardır (İlkin, 1974: 325).

1960 yılından günümüze "Planlı Dönemde" beşer yıllık aralıklarla yapılan "Kalkınma Planları "nın 2019 yılı itibariyle On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya konulmuştur. Tablo 1'de Kalkınma Planları kronolojik olarak sıralanmıştır.

Tablo 1: Kalkınma Planları

1963 – 1967 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
1968 – 1972 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
1973 – 1977 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
1979 – 1983 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi

1985 – 1989 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
1990 – 1994 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
1996 – 2000 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
2001 – 2005 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
2007 – 2013 Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
2014 – 2018 Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi
2019 – 2023 On birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi

Planlı dönemde bölgeler arası eşitsizlikler giderme çalışmalarının başarıya ulaştığı söylenemez, çünkü planlar ulusal baz da makro düzeyde değerlendirilmiş mikro ölçekli bölgesel düzeye indirgenememiştir. Dolayısıyla bölgelerarası gelişmişlik farklarını nasıl gideririz sorusunun cevabını aramak yerine ulusal kalkınma olursa bölgesel kalkınmada olur böylece bölgeler arası gelişmişlik farkları da kendiliğinden çözülür gibi toptancı mantığıyla hareket edilmiştir. Yapılan planları uygulayacak kurumsal yapının yetersiz kalması da bir diğer önemli sebep olarak belirtilebilir (Dinler,1994:214).

"Planlı Dönemde" gerçekleştirilen bölgesel planlamalar ise DPT ve İmar İskân Bakanlığı'nca ortaklaşa hazırlanmıştır. Spesifik olarak belli bir bölge üzerinde hedeflenen somut sorunlar üzerinde odaklanarak projelendirilen, yabancı uzman desteği alınarak merkezi otorite tarafından hazırlanmışlardır. Son olarak yapılan bu bölgesel planların bazılarının hiç uygulaması olmamış bazıları da kısmen uygulanmışlardır(Dinler,1994:215).

1.3.3. Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Projeleri

Ülkemizde planlı döneme geçilmesiyle birlikte birçok yerde bölgesel planlar ve uygulamaları yapılmıştır. Aşağıda ülkemizde yapılan başlıca bölgesel projelere yer verilmiştir.

1.3.3.1. Antalya Bölgesel Projesi

1959 yılında DPT kurulmadan önce Antalya Bölgesi için hazırlan proje 1965 yılına kadar sürdürülmüş olup bölgenin ekonomik potansiyelini harekete geçirip verimlilik ve etkinliği sağlamayı amaçlayan proje yeterince uygulanamamıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2,1993:335).

1.3.3.2. Marmara Bölgesel Projesi

1960 yılında İstanbul Belediyesi’nin talebi üzerine İmar İskân Bakanlığı tarafından Bölge Planlama Bürosu kurularak başlatılan proje bilgi ve tecrübe eksikliği nedeniyle uygulaması sınırlı kalmıştır. Öte yandan zorlayıcı yasal yükümlülüklerden yoksun oluşu da projenin sürdürülebilirliğini kısıtlamış ve 1964 yılında proje sonlandırılmıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2,1993:332).

1.3.3.3.Zonguldak Bölgesi Projesi

Zonguldak Bölgesi için hazırlanan proje,1963 yılında tamamlanarak DPT’ye sunulan planın amacı Ereğli demir çelik fabrikasının bölgeye katkını araştırmaktır. Ülkemizde ilk defa bir proje geniş kapsamlı olarak hazırlanarak nüfus, kentleşme, altyapı, yatırımlarda verimlilik kamu- özel sektör dengesi gibi konuları irdeleyerek hazırlanmasına rağmen yürürlüğe girmeden kaldırılmıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2, 1993: 332).

1.3.3.4.Çukurova Bölgesi Projesi

D.P.T ve İ.İ.B. ortak çalışması ile Çukurova Bölgesi için hazırlanan projeye merkezi planlama içinde yer verilmemesi ile kaynak konusunda ki belirsizlikler sonucunda uygulama imkânı olmamıştır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2,1993:333).

1.3.3.5.Keban Projesi

Doğu ve güneydoğu Anadolu bölgeleri ülkemiz coğrafi bölgeleri arasında mukayese edildiğinde geri kalmış bölgelerimizden olduğu için 1964 yılından sonra Keban barajı bölgenin sorunlarını çözmek için başlatılmıştır.1968 yılına kadar tüm bölgenin kalkındırılmasına dönük çabalar geri planda kalmış yapılan plan uygulamaya geçirilememiştir (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2, 1993: 335).

1.3.3.6.Güneydoğu Anadolu Projesi(GAP)

Yukarıda sözünü ettiğimiz projelerin aksine GAP ülkemizde uygulaması başlatılmış bir proje olup sadece bulunduğu yerin bölgesel kalkınmasına değil tüm ülkeyi etkileyebilecek çapta önemli bir projedir. Fırat ve Dicle havzalarını kapsayacak şekilde Mardin ve Şanlıurfa'nın tamamı ile Adıyaman, Diyarbakır, Siirt ve Gaziantep illerinin bir kısmını içine alan proje kentsel ve kırsal altyapı, tarımsal sulama, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık gibi çok yönlü ve çok amaçlı hedefleri içinde barındırmaktadır. 1986 yılında GAP'm ilerlemesi yönündeki çalışmalar DPT koordinasyonu ile bölgesel kalkınma projesi olarak sürdürülmüştür.1989 yılında 338 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurularak projenin tüm amaçları ve görevleri bu kuruma verilmiştir (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınlarından No:2, 1993: 336).

1.3.3.7.Bölgesel Kalkınma Ajansları

Türkiye'de kalkınma ajansları, 2006 yılında 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulmaya başlamıştır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kalkınma ajansları bölgesel kalkınma politikaları yukarıdan aşağıya ya da genelden yerele olarak tabir edilen yaklaşıma karşın yerel dinamiklerin etkin rol aldığı bir mekanizmanın ve yönetimden ziyade yönetişimin karar mekanizmasındaki önemi savına dayandırılan bir yaklaşımla doğmuşlardır (Can, 2011: 49).

Kalkınma ajansları bölgelerin kalkınmasında yerel aktörleri ve kaynakları harekete geçirerek buldukları bölgeye maksimum katkıyı hedeflemektedirler. Burada amaç geri kalmış bölgelerin sorunlarını çözerek ülke ortalamasına erişmesini için

yürütülen çalışmalar ile gelişmiş bölgelerin dünya çapında rekabet edebilirliğine katkı sağlayıp bu yönde yapılan politikaların sahada uygulanabilirliğini sağlamaktır (Can, 2011: 51).

Türkiye’de kurula tüzel kişiliğe sahip kalkınma ajansları, DPT’nin koordinasyonu ile 5449 sayılı kanunda belirtilen görev ve yetkiler dâhilinde çalışan kurumlardır. Ajanslar, özel hukuk hükümlerine tabi olup, iş kanunu hükümlerine göre personel istihdam etmektedirler.

1.3.3.8. Türkiye’deki 26 Kalkınma Ajansı İle Sorumlu Oldukları Bölgeler

Her bölgeyi kapsayacak şekilde kurumsallaşma çalışmalarını hızla tamamlayarak bugün itibariyle 26 Kalkınma Ajansı ülkemizde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Tablo 2: Kalkınma Ajansları

İstanbul Kalkınma Ajansı, İstanbul
Trakya Kalkınma Ajansı, Edirne-Kırklareli-Tekirdağ
Güney Marmara Kalkınma Ajansı, Balıkesir-Çanakkale
İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir
Güney Ege Kalkınma Ajansı, Aydın-Denizli-Muğla
Zafer Kalkınma Ajansı, Afyon-Kütahya-Manisa-Uşak
Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajan
Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, Bolu-Düzce-Kocaeli-Sakarya-Yalova
Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara
Mevlana Kalkınma ajansı, Karaman-Konya
Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, Antalya-Burdur-Isparta
Çukurova Kalkınma Ajansı, Adana-Mersin
Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, Hatay-Kahramanmaraş-Osmaniye
Ahiler Kalkınma Ajansı, Aksaray-Kırıkkale-Kırşehir-Niğde-Nevşehir
Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, Kayseri-Sivas-Yozgat

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı, Bartın-Karabük-Zonguldak
Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Çankırı-Kastamonu-Sinop
Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Amasya-Çorum-Samsun-Tokat
Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Artvin-Giresun-Gümüşhane-Ordu-Rize-Trabzon
Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Bayburt-Erzincan-Erzurum
Serhat Kalkınma Ajansı, Ağrı-Ardahan-Iğdır-Kars
Fırat Kalkınma Ajansı, Bingöl-Elazığ-Malatya-Tunceli
Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Bitlis-Hakkâri-Muş-Van
İpek Yolu Kalkınma Ajansı, Adıyaman-Gaziantep-Kilis
Karacadağ Kalkınma Ajansı, Diyarbakır-Şanlıurfa
Dicle Kalkınma Ajansı, Batman-Mardin-Şırnak-Siirt

1.4.Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları

Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarını, Klasik Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı ve Yeni Bölgesel Kalkınma Yaklaşımı olmak üzere iki ana başlık altında inceleyebiliriz.

1.4.1. Merkeziyetçi Yaklaşımlar (Klasik Bölgesel Kalkınma)

1929 Büyük Buhran sonrası Dünya ülkelerinde yaşanan zor ve sıkıntılı süreç ekonomi yönetimlerinde de yol ve yöntem değişikliklerini de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, Klasik ekonomi politikalarından Keynesyen politikalara geçiş yapılmasıyla birlikte merkezi yönetimin güçlü olduğu müdahaleci bir ekonomi anlayışının benimsenmiş; bölgesel kalkınma kavramı politikaları da bu doğrultuda şekillenmiştir.

Bölgesel kalkınma kavramı, “Yerleşme ekonomisi” ya da “alan ekonomisi” olarak Sanayi devrimiyle ortaya çıkmasına rağmen asıl popüleritesini II. Dünya Savaşına müteakip olarak kazanmıştır. Bu dönemde dengeli ve dengesiz kalkınma, merkez-çevre gibi kuramlar ile bölgesel kalkınma politikaları gelişerek önemini artırmıştır (Kargı, 2009:20).

Dünya devletlerinin yaşadığı iki büyük dünya savaşının en önemli sonuçlarından biri de yaşanan büyük ekonomik buhranlar ile birlikte ülkeler arası büyük oranda sermaye

ve gelişmişlik farkları oluşmasıdır. Bunun sonucu olarak da ekonomi literatüründe az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler olarak sınıflandırmalar ortaya çıkmıştır.

İlk olarak 1950'li yıllarda bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma kavramları ortaya atılıp, bu alanda çalışma ve projeler başlatılmıştır. 1970'lere kadar bölgesel kalkınma ve ekonomik planlama konularında yapılan teorik ve pratik uygulamalar ile ciddi ilerlemelerin olduğu gözlemlenmiştir (Can, 2011:23).

Klasik bölgesel kalkınma politikaları, merkezi bir karar mekanizması ile alınan kararlarla birlikte bölgeler arası gelişmişlik farklarını gidermek suretiyle ilerleme, sanayileşme ve sonuç olarak da ülke genelinde topyekûn adil ve eşit bir kalkınmanın sağlanmasını hedeflemektedir. Belirlenen hedefler için karar mekanizmasında yerel dinamiklerin herhangi bir dâhili olmaksızın merkezi idare tarafından otoriter bir yönetim anlayışıyla kararlar alınmak suretiyle yürütülür. Yatırımların ve istihdamın artırılması için özel sektöre her türlü kolaylaştırıcı imkânlar sağlanmak suretiyle bölgesel hedefler gerçekleştirilirken aynı zamanda da işlenmiş ve yarı işlenmiş mamuller, kalifiye eleman, pazarlama, satış, dağıtım gibi imkânlarla pozitif dışsal ekonomiler oluşturarak da bölgenin tamamını kapsayacak şekilde ve yaygın planlamalar yapılmıştır. Yapılan merkezi planlamalar, bölgesel planları da kapsayacak şekilde hazırlanır; buna göre kalkınma kutupları oluşturularak, dengeli kalkınma ve ölçek ekonomileri oluşturulması hedeflenir.

1.4.2.Âdemi Merkezîyetçi (Yeni Bölgesel Kalkınma) Yaklaşımlar

1970'li yıllar dünyada petrol krizi gibi yeni ekonomik sorunların yaşandığı ve bununla birlikte planlama ve bölgesel kalkınma yerine daha ziyade âdemi merkezîyetçi kavramaların savunulduğu yerel ekonomik kavramlarla kalkınmanın gerçekleştirilmesine dönük politikalara geçiş yapılmıştır. Bu dönemde büyük ölçekli işletmeler, holdingler ciddi sıkıntılar yaşarken orta ve küçük ölçekli şirketlerin gelişme ve teknolojiye adaptasyon hızı ile kriz yönetiminde daha başarılı olmuşlardır. Ayrıca kalkınmış bölgelerde ki nüfus yoğunluğu, çevresel sorunlar gibi problemler ekonomi yönetiminde anlayış değişikliğini de beraberinde getirmiş, böylece kalkınmada âdemi merkezîyetçi yaklaşımlar öne çıkmaya başlamıştır (Can,2011,23-24).

1970'lerde başlayan süreç, 1980'li yıllara kadar devam etmiş bundan sonra ise bölgesel gelişmişlik farkları, planlama, kamu harcamalarına dayalı paradigmalarda gerilemeler yaşanmış dünyada küreselleşme anlayışı hız kazanarak inovasyon ve faktör verimliliğinin avantajlı olduğu bölgeler anlayışı savunulmuştur. Bu dönemde devletler merkezi planlama ile müdahaleler yerine müteşebbislerin öne çıkarak yerel dinamiklerle içsel büyümeye dayalı bölgesel kalkınma anlayışının benimsendiği bir dönem olmuştur(Can,2011,24).

Bu dönemde yapılan bölgesel kalkınma politikaları ile gerekli sermaye kanallarının oluşturulup, verimli alanlarda kullanımı ile süreçte rol alacak kişi ve kurumlarla etkin bir kurumsallaşma sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece bir taraftan yerel imkânların tamamı seferber edilirken bir yandan da yatırım kanallarının artırılıp uygun yatırım sahalarının oluşturularak, teşvik-sübvansiyonlar ile de bölgesel kalkınmanın ivme kazanması sağlanmıştır.

Makineleşme ile tarım toplumundan sanayi toplumuna geçildiği gibi 1990'lı yıllara geldiğimizde bilimsel ve teknolojik gelişmeler hızlanmış sonuç olarak sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecine girilmiştir. Bu dönem de hem bölgeler arası ilişkiler ve rekabet ortamı hızlanırken hem de yeni meslekler ve yeni yatırım fırsatları gibi imkânların doğduğu bir dönem olmuştur. Böylece hızla globalleşen dünya düzenindeki yeni trendler, meslekler, kurumlar ile yerel dinamiklerin ve kaynakların hem küresel pazara açılmasına ortam hazırlamış hem de rekabetçi ortamın artmasına sebep olarak toplam ticaret hacminde artış sonucunu doğurmuştur.

Bu değişim ve dönüşüm sürecinde oluşturulan organize sanayi bölgeleri ile enformasyon ağı güç kazanmış böylece teknolojik gelişmeler daha hızlı takip edilebilmiştir. Bu dönemde istihdam yelpazesi genişleyerek, inovasyon ve enformasyon hızlanarak toplam kalitenin artması sağlamıştır. Bütün bu süreçte merkezi yönetim, şirketler, yerel yöneticiler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının konsensüs halinde ki katkı ve çalışmalarıyla sağlanmıştır.

1.5.Bölgesel Kalkınma Finansmanı

Bölgesel kalkınma finansmanında, Sosyal Karlılık İlkesi, Kalkınma Kutbu İlkesi ve Halkın Katılım İlkesi gibi temel ilkeler çerçevesinde Bölgesel Kalkınmayı

Destekleyici Teşvikler, Vergi Avantajları, Kredi Avantajları gibi araçlar Bölgesel Kalkınmanın Finansmanında kullanılmaktadır.

1.5.1. Bölgesel Kalkınmanın Temel İlkeleri

Bölgesel Kalkınmanın sağlanabilmesi için “sosyal karlılık, kalkınma kutbu ve halkın katılımı “olmak üzere üç temel ilkedен oluşur.

1.5.1.1. Sosyal Karlılık İlkesi

Müteşebbisler yatırım kararı alırken kar maksimizasyonunu hedefler ancak bu istikamet toplumun gereksinim duyduğu yatırımlarla uyum göstermeyebilir. Serbest piyasada girişimci en yüksek karı hangi ülke, bölge veya şehirde görürse yatırımını oraya yönlendirirken aldığı bu kararlar genel itibarıyla nüfusun yoğun olduğu ve gelişmiş yerleri kapsar. Geri kalmış bölgelere girişimci karı düşük bulduğu için tercih etmez ancak *sosyal karlılığı* yüksek bu yatırımları merkezi otorite veya görevlendireceği kamu kurumları tarafından yapılır. Sosyal karlılık ilkesi gereği yapılan bu yatırımlar sayesinde kalkınmamış coğrafyaların gerek alt yapı ihtiyaçları gerekse de ticari cazibesini artırıcı yatırımların devlet tarafından kazandırılmış olur (Dinler,1994:276).

1.5.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

F. Perroux, Kalkınma Kutbu İlkesini “Ekonomik gelişme aynı anda, her yerde birden görülmez, farklı şiddetlerde gelişme kutup ya da noktalarında görülür, çeşitli kanallardan değişen nihai etkilerle bütün ekonomiye yayılır” (Dinler,1994:276). Tanımda da belirtildiği gibi kalkınma belli bir istinat noktasından tezahür ederek dalgalar halinde yayılma gösterir böylece bölgeler arası gelişmişlik farkları azaltılmaya çalışılır. Başat sektör ya da öncü birim çevresel sektörlerin teknik ve finansal ihtiyaçlarını karşılarken rol model olarak da sürükleyici konumdadır.

1.5.1.3 Halkın Katılım İlkesi

Halkın Katılım İlkesi, bölgesel kalkınma poplaşmalarına halkın fiilen ya da demokratik yollarla katılmasını ifade eder. Serbest piyasa mekanizmasının olduğu ülkelerde karar merkezlerinin yaptığı kalkınma programlarının başarılı bir şekilde hayata geçirilmesinde yönetim kanallarının sağlıklı bir şekilde çalışması önem arz eder. Demokratik toplum ile temel hak ve hürriyetlerin en temel yansımalarından birisi teşebbüs hürriyeti ve mülkiyet hakkı olup müteşebbisler kalkınma programlarına bu yolla

doğrudan katılabilecekleri gibi diğer taraftan seçme- seçilme hakları ile de yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetimlerine bizzat ya da vekâleten katılabilirler.

1.5.2.Bölgesel Kalkınmanın Finansman Araçları

Gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkeler de bölgesel gelişmişlik farklı düzeylerde olduğu gibi ülkelerin bu sorunlara yaklaşım tarzları ile finansman politikaları da işin doğası gereği farklılık arz etmektedir. İngiltere gibi gelişmiş bir ülkenin bölgesel gelişmişlik sorunlarını çözmeye yönelik kullandığı finansman araçları ile Meksika gibi gelişmekte olan bir ülkenin bölgesel kalkınma farkları ve çözüm kriterleri farklılık gösterir.

Bölgesel Kalkınmanın Finansmanında majör etkiyi devletin direkt olarak müdahalesi ile hedeflenen düzeye ulaşabileceği aksi durumda etkin ve verimli olamayacağı sarıh bir gerçektir. Bundan dolayı devletin teşvik, sübvansiyon, hibe avantajları gibi dolaylı etkilerinden ziyade doğrudan piyasada yatırım veya iktisadi devlet teşekkülleri gibi kanallarla bölgesel kalkınmada rol almasına bağlıdır (Dinler,1994:283).Bölgesel kalkınmanın finansman araçlarını dört an başlık altında inceleyebiliriz:

1.5.2.1. Bölgesel Kalkınmayı Destekleyici Teşvikler

Devlet bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak için yatırım ve istihdam imkânlarının olmadığı ya da sınırlı olduğu yerlere müteşebbislerin yatırım yapma imkânlarını kolaylaştırıp cazibe merkezi haline getirmesi için teşvik politikalarını kullanır. Burada devlet girişimcilerin kar oranlarını arttırmak için maliyet avantajları sağlayarak, bölge ekonomisinin harekete geçmesini sağlayarak bölgesel kalkınma düzeyini arttırır.

1.5.2.1.1.Vergi Avantajları

Bölgesel Kalkınma Politikalarının yürütüldüğü yerlerin cazibesini arttırmak için müteşebbislere vergisel kolaylıkları sağlanarak, daha fazla yatırımcının bölgeye gelmesi teşvik edilir.

Başlıca vergisel avantajlar aşağıda sıralanmıştır:

- Gelir vergisi avantajları
- Gümrük vergisi avantajları
- Kayıt ve Tescil Avantajları
- Yerel vergilerde sağlanan avantajlar

1.5.2.1.2.Kredi Avantajları

Bölgesel Kalkınma Politikalarının başarıya ulaşmasında kullanılan bir diğer teşvikte bölgeye yatırım yapan kişi ve kurumlara cazip kredi avantajları sağlamaktır. Böylece hem daha fazla yatırımcı gelmesi sağlanır hem de yapılan yatırımların kapasite ve istihdam oranı arttırılır.

1.5.2.1.3.Devlet Garantisi, Kamu İhalelerinde Öncelik Tanıma

Devlet kalkınmada öncelikli bölgelerde ki yatırımcılara mal alım garantisi, belli bir oranda kar garantisi ya da zararlarını karşılama gibi garantiler sağlayabilir.Bunların dışında devlet yapacağı kamu ihalelerinde bölgeye yatırım yapan müteşebbislere bazı rüçhan hakları tanıyabilir.

1.5.2.1.4.Organize Sanayi Bölgesi Kurmak

Devlet Bölgesel kalkınmayı teşvik etmek amacıyla organize sanayi bölgeleri kurar, altyapı sorunlarını çözerek satın alma kolaylığı sağlayıp, yatırımcıların buralara gelmesini kolaylaştırıcı cazip imkânlar sağlayabilir

1.5.2.1.5.Bölgesel Kalkınmayı Destekleyici Kamu Yatırımları

Girişimciler yatırım planlamasında öncelikle maliyet avantajları ve elde edeceği kar oranı gibi unsurları göz önünde bulundurarak karar alırlar. Bölgesel kalkınmayı destekleyici kamu yatırımları ise genellikle yatırım cazibesi olmayan ya da az olan yerleri kapsadığı için, ilk adımların devlet tarafından atılması gerekmektedir.

Sözünü ettiğimiz merkezi otorite tarafından atılması gereken adımların ilkinin alt yapı yatırımları oluşturur. Altyapı kelimesinin sözlük anlamı bir ülkede ulaştırma, enerji, iletişim sistemleri gibi kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarının bütünü olarak tanımlanır. İktisat bilimi ise altyapıyı “alıcılar ve satıcılar arasında mal ve hizmet alımını kolaylaştıran ekonominin yapısal unsurları. İletişim ve ulaşım (yol, demiryolu, havalimanı, telefon, internet, kanalizasyon, güç sistemleri vb. ekonominin alt yapı

unsurlarını oluşturur. Bu kolaylıklara bir ekonomide ekonomik büyümenin ön koşulu olarak bakılır. Genellikle alt yapı unsurlarını zorunlu olmasa da kamu otoriteleri sağlarlar.” şeklinde tanımlar (Parasız,1999:22). Buradan hareketle bölge kalkınmasında gerekli olan yol, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, peyzaj, çevre ve ulaşım gibi donanımların yanında eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel gereksinimler gibi alt yapı yatırımlarının tümü devlet tarafından sağlanır.

Devletlerin kalkınma politikalarını belirleyen unsurlardan biride kalkınma hızıdır. Kalkınma hızı ile milli gelirin yıllık bazda yüzde kaç artacağı belirlenir (Aren,1998:240). Bölgesel Kalkınma Politikalarından etkili ve verimli sonuçlar alabilmek için kalkınma hızı oranına göre kamu yatırımlarını bu bölgelere sevk ederek bir taraftan alt yapı eksikliklerini tamamlarken bir taraftan da bölgede yatırım, üretim, pazarlama gibi alanlarda ki eksiklikleri ikmal ederek kapasite arttırıcı çalışmaları yürütür. Alt yapı çalışmaları tamamlansa bile çoğu zaman az gelişmiş bölgelere yatırımcı çekilmesi mümkün olmaz bundan dolayı merkezi otorite bölgenin cazibesi yeterli düzeye gelinceye kadar buralara girişimci olarak yatırımlara devam eder. İktisadi yönden verim düzeyi düşük olan bu yatırımların bölgesel kalkınmasının başlatılmasında önemi büyüktür.

1.5.2.1.6. Yönetişim Mekanizmasının Etkinliğinin Sağlanması

Bölgesel kalkınmada etkili bir politikanın hayata geçirilerek, verimli geri dönüşümlerin sağlanabilmesi yönetim mekanizmasının yukarıda bahsettiğimiz teşvikler ve kamu yatırımlarıyla uyumlu hale getirilmesi hayati önem arz etmektedir.

Bölgesel kalkınma politikalarında etkili bir yönetim mekanizması için gereksinimler şunlardır:

-Anayasada yönetim bölümünde âdemi merkeziyet, yetki genişliği gibi ilkelere yer verilerek ilgili kanunları yaparken de gerek hiyerarşik yapı gerekse de yetki vesayeti gibi temel ve bunlarla ilgili bağlantılı konularda harmoninin sağlanarak uyumlu çalışabilen bir örgütsel yapı kurulması ve bu yapıya halkın doğrudan veya vekâlet yoluyla katılmasını temin ederek yönetim sorununu giderilmelidir.

-Etkin bir yönetim mekanizması ancak yukarıda bahsettiğimiz hukuki ve demokratik hak ve hürriyetlerin sağlanıp, vatandaşın evrensel ölçütlerde katılımını kolaylaştırmaya mukabil merkezi ve yerel mali imkânların da yeterli ölçüde sağlanıp son

olarak ta tüm bu mekanizmayı işletecek liyakat ve ehliyet sahibi bir kadro ile piramittin tamamlanması gerekmektedir.

-Yurt dışı ve yut içinde rekabetçi piyasa koşullarına uyum sağlayarak, kendi ayakları üzerinde durabilen bir özel sektör kalkınmanın sürdürülebilir olmasında önemli bir gereksinimdir. Merkezi otorite, orta veya uzun vadede üretimle ilgili yaptığı yatırımları belli bir noktaya getirdikten sonra özelleştirerek buralarda düzenleyici ve denetleyici bir rol üstlenip kamu kaynaklarını adaletli bir paylaşımı sağlamak için planlama dâhilinde ihtiyaç gördüğü başka bölgelere yönlendirmelidir.

-Hesap verebilir, şeffaf bir yönetim mekanizması merkezi otoritenin başta bütçe olmak üzere tüm kurumlarında ve karar mekanizmalarında sağlanarak hiyerarşik ve vesayet silsilesindeki en alttaki birime kadar uygulanabilmelidir.

1.5.2.1.7.Büyükşehirlerle İlgili Düzenlemeler

Nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu kentlerde bölgesel kalkınma politikalarının hayata geçirilmesi hem çok maliyetli olur hem de daha çok zaman alır. Bunlara ilave olarak yeknesaklık, negatif dışsallık gibi problemlerle de karşılaşılır. Bundan dolayı yapılacak bölgesel kalkınma planları ile bir taraftan nüfus yoğunluğu olan kentlerde nüfusun daha da artmasının önüne geçecek tedbirlerin alınması gerektiği gibi bir taraftan da geri kalmış bölgelerden göçü önleyici politikaların sahaya yansıtılması gerekmektedir.

-Kentler arasında dengeli bir nüfus dağılımını sağlayıcı planlar yapılmalı burada amaç kırsal nüfus bölgelerinin gelişmişlik sorunlarını çözerek kırdan kente göçün önüne geçilmesi sağlanmalı sonuç olarak ta kentlerin aşırı nüfus yoğunluğu yaşan bölgeler olması önlenmelidir. Yani köy ile kent arasında nüfus orantısal ve dengeli bir şekilde dağılmalıdır.

-Büyükşehirlerdeki nüfus yoğunluğunu arttırıcı yatırımlar bölgesel kalkınma kapsamında bulunan küçük şehirlere aktararak şehirlerarasında da nüfus ve yatırım dengesi gözetilerek çalışmalar sürdürülmelidir.

-Büyükşehirlerin nüfusu kurulacak yeni kentlere ve yeni yerleşim alanlarına transfer edilmelidir (Dinler,1994:306).

1.5.3.Bazı Gelişmiş Ülkelerde Bölgesel Kalkınma Uygulamaları

Günümüzde hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde bölgesel kalkınma politikaları yapılmaktadır. Biz burada Amerika Birleşik Devletleri, İtalya, İngiltere, Almanya ve genel olarak Avrupa Birliğinde icra edilen bölgesel kalkınma uygulamalarını inceleyeceğiz.

1.5.3.1. ABD Tennessee Vadisi Bölgesel Kalkınma Örneği

Tennessee Eyaleti, ABD'nin doğu eyaletlerinden birisidir. Başkenti Nashville, en büyük kenti Memphis'tir. Tennessee Irmağı 1600 km uzunluğunda düzensiz yağış rejimleri ile bilinen sel ve erozyon gibi doğa olaylarının sıkça görüldüğü, tarım nüfusunu yoğun olduğu ekonomik olarak ABD'nin geri kalmış, eğitim düzeyi zayıf bir bölgesiydi.

1929 Büyük Buhranı bu bölgede ekonomik olarak ağır bir tahribat meydana getirmiş olup bunun neticesinde 1933 yılında bölgeye has olarak Tennessee Vadisi Teşkilatı kurularak bölgesel kalkınma planlaması yapılmıştır. Bu planlama ile amaç Tennessee Irmağına kurulacak barajlarla hem ucuz elektrik üretimini sağlamak hem de nehrin düzensiz rejimi nedeniyle sebep olduğu zararların önüne geçerek tarımsal verimliliği arttırıp, sanayi tesislerinin kurulmasını sağlayarak fakirliğin sona erdirilerek bölgesel kalkınmayı sağlamaktır. Tennessee Vadisi Teşkilatına elektrik üretimi yapması için devlet yardımı ve ucuz kredi imkânı sağlanarak 21 baraj ve göletler yapmasına imkân tanınmıştır. Üretilen ucuz elektrik bölgede teşviklerle desteklenen özel sektörün gelişmesinde kullanılarak gübre, kimya, selüloz ve kâğıt sanayisinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bugün gelinen noktada bölgede ellinin üzerinde baraj ve göletlerle su rejimi rayına sokularak tabi afetlerin önüne geçilmiş, bunun yanında zengin bir tarım ve sanayi bölgesi haline alarak yetişmiş ormanlarla fakirlik sona erdirilerek gelişmiş bölgeler statüsüne kavuşmuştur (Dinler,1994:310).

1.5.3.2.İtalya'da Güney İtalya Bölgesel Kalkınma Örneği:

1950 yılına gelindiğinde İtalya'nın güney bölgesi ekonomik, sosyal, kültürel olarak kuzey bölgesine oranla ileri düzeyde gelişmişlik farklarının olduğu görülmüştür. Bunun üzerine İtalyan Devletince bölgesel kalkınma planı hazırlatılarak;” Güney İtalya Sandığı” adında meclise bağlı bölgesel kalkınma yönetim birimi kurulması kararı alınmıştır.

Burada izlenen politika dönemseller bölümlere ayırarak inceleyebiliriz (Dinler,1994:310,311) :

1.dönem: 1950-1957 yılları arasını kapsamakta olup; bölgesel kalkınma politikası oluşturularak, altyapı çalışmaları tamamlanarak sanayinin geliştirilmesine dönük politik adımlar atılmıştır.

2. Dönem: 1957-1965 yılları arasını kapsamakta olup; sanayinin geliştirilmesine çalışılmıştır. Bu dönemde endüstriyel faaliyetlere yoğunluk verilmiştir.

3.dönem: 1965'te başlayan dönem halen devam etmekte olup hızlı sanayileşme dönemi olarak adlandırılmış olup on iki adet " kalkınma kutupları" oluşturularak, özel sektörün gelişmesi için adımlar atılarak günümüze değin devam eden politikalardan oluşmaktadır.

1.5.3.3.İngiltere'de Bölgesel Kalkınma Örneği

1929 Büyük Buhran, İngiltere'de daha ziyade Güney Galler, İrlanda, İskoçya ve ülkenin kuzey bölgelerini etkisi altına almış, bu bölgelerde kömür, demir çelik, tekstil gibi sanayi kollarında yaşanan sıkıntılar nedeniyle işsizlik ciddi boyutlarda artış göstermiştir. Yaşanan ekonomik buhran sonucunda İngiliz Devletinin yaptığı bölgesel politikalar 1930 yılından günümüze kadar şartlar ve dönemseller değişikliklere rağmen geçerliliğini koruyarak süregelmiştir (Dinler,1994:311).

İngiltere'deki bölgesel planlı dönemleri üç döneme ayırarak inceleyebiliriz:

1934 başlayan birinci dönemde 'Özel Yörelere ' adı altında geri kalmış bölgeler için teşvik paketleriyle desteklenmiş; 1946-1948 döneminde ilave olarak bunda yararlanacak yatırımcılara kira desteği, uygun krediler ve mali yardımlarla kapsam genişletilerek devam etmiştir. 1958-59 yıllarına gelindiğinde işsizlik sorunu artarak devam edince bölgesel politikalarda değişiklik kararı alınmıştır (Dinler,1994:311).

1960 yılında yapılan hukuki düzenlemelerle 'özel yörelere ' kanunu değiştirilerek 'Kalkınma Adaları'na dönüştürülmüştür. Bunun yanında işsizlik sorunlarının yoğun olduğu yerler 'Kalkınma Yörelere' olarak belirlenerek, yeni fabrikalara amortisman ve kredi imkanları artırılarak yatırımlar teşvik edilmiştir (Dinler,1994:311).

1966 dan itibaren ‘Kalkınma Yöreleri’ lav edilerek yerine ‘Kalkınma Alanları’ olarak az gelişmiş bölgeler sınıflandırmaya tabı tutulmuştur. Ülke topraklarının yüzölçümünün %40’ı, nüfusunun %20’si kapsam dahiline alınarak alan ve nüfus baz olarak teşvik kapsamı genişletilmiştir. 1967 yılından itibaren geri kalmış bölgelerde kömür ve maden alanlarında işsizlik oranları düşmeyince bu bölgeler “Özel Kalkınma Alanları” olarak ilan edilmiştir Gelişmekte olan bölgeler ise ”Orta Alanlar” olarak teşvik kapsamına alınmıştır (Dinler, 1994: 312).

Ülkede yapılan bu düzenlemeler günümüze kadar devam ederek Kalkınma Alanları, Orta Alanlar ve Özel Kalkınma Alanları olarak bölgesel kalkınma planları olarak sürdürülmekte ancak 1979 yılından itibaren teşvik kapsamındaki bölgeler ihtiyaç durumuna göre hem daraltılma yoluna gidilmiş hem de kendi içinde alansal sınıflandırmalarında değişikliklere gidilmiştir. Sonuç olarak İngiltere de yapılan bölgesel kalkınma politikaları ile başarılı sonuçlar alındığı görülmekle birlikte sıklıkla politika değişikliğine gidilmesinin dezavantajları görülmüş, geri kalmış bölgelerin öncelikli olarak kendine özgü durumları öne çıkarılarak planlama yapılarak teşvik politikaları kapsamına alınması gerektiği gerçeği ortaya çıkmıştır (Dinler,1994:313).

1.5.3.4.Japonya’da Bölgesel Kalkınma Örneği

II. Dünya Savaşından sonra Japonya’da sanayileşme başkent Tokyo ile Oskova, Nagoya gibi kentlerde yoğunlaşması sonucu buralarda gelişmişlik düzeyi ile nüfus hızlı bir şekilde artmıştır. Tokoka, Çubu, Şıkoko, Japon Denizine bakan bölgelerde ise hızla nüfus kaybına uğrayarak gelişmişlik düzeyinde geri kalmıştır (Dinler,1994:316).

1950’lılı yıllardan 1960’a geldiğimizde yukarıda saydığımız yerlerde ki kalkınma önemli düzeyde farklar oluşunca Japon Devleti tüm ülkeyi kapsayacak şekilde bölgesel kalkınma planı hazırlayarak bunu bölgesel ve alt bölgesel programlara ayırmıştır. Böylece yasal mevzuat altyapısı da tamamlanarak 1962 yılından itibaren Ulusal Kalkınma Projesi yapılarak gelişmiş bölgelere göçün önüne geçilmeye çalışılırken, az gelişmiş bölgelerinde sanayileşme ve kalkınma düzeylerinin arttırılması hedeflenmiştir. Yapılan plan ve projeler 1970’lı yıllara gelindiğinde somut sonuçlar görülmeye başlanarak, küçük kentlerin nüfusları 300bin bandına ulaşırken metropollerde yavaşladığı görülmüştür.1970-1977 dönemini kapsayan planlı dönemde ise metropollerde azalma

olmasına rağmen devam eden nüfus artışının önüne geçilerek ülke düzeyinde kalkınma düzeyinde yeknesaklık sağlanarak istikrarlı büyüme ve kalkınma sağlanmıştır. 1987-1997 dönemini kapsayan planlı dönemde ise başkent Tokyo ve hinterlandında işsizliğin çözümlenerek nüfusun dengeli dağılımı hedeflenmiştir (Dinler,1994:316,317).

1.5.3.5.Federal Almanya’da Bölgesel Kalkınma Politikaları

Almanya’da izlenen Bölgesel Kalkınma Politikalarını dönemsel bazda üç dönemde inceleyebiliriz:

Birincidönemde, II. Dünya Savaşından yenilgiyle çıkan Almanya’nın bu yılları altyapı sorunlarını çözmeye dönük politikalarla, yakılan yıkılan üretim merkezlerinin yeniden ayağa kaldırılmasına dönük çalışmaları kapsayan dönemi kapsar. 1951 yılından sonra ise ”Bakanlar arası Komite” Federal Bölgesel Teşvik Programı ile işsizlik oranı yüksek, sanayisi zayıf olan geri kalmış bölgeler ile tarım ekonomisi zayıf bölgeleri ve sınır bölgelerini “Acil Alanlar” adıyla öncelik kapsamına alarak teşvik ve desteklemelerle bölgesel kalkınma sorunları çözülmeye çalışılmıştır (Dinler,1994:314).

İkinci önem 1958-1968 yıllarını kapsamakta olup bu dönemde sanayileşmenin hızla artmasıyla birlikte tarım nüfusu da sanayi kesimine akmıştır. Dengesiz sanayi büyümesinin önüne geçmek ve optimum kaynak kullanımı için “Federal Büyüme Merkezleri” kurularak kapsam dahilinde olan bölgeler teşvik ve destek kapsamına alınmıştır(Dinler,1994:315).

Üçüncü dönem 1969 yılında Merkezi Hükümet ile eyaletler arasında ki yatırımların dağılımında denge ve düzeni temin ederek kaynak israfını önlemek amacıyla “Bölgesel Faaliyet Programı” yapılmıştır. Böylece nüfusun üçte birini, ülke topraklarının ise yarıdan çoğunu kapsayacak şekilde planlama yapılarak hem istihdam olanakları artırılmış hem de yaşam standartlarının arttırılmasında ve gelişmişlik düzeyinde önemli mesafeler kat edilmiştir (Dinler,1994:315).

1.5.3.6.Avrupa Birliğinde Bölgesel Kalkınma Politikaları

Temelleri 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ve 1957 Roma Antlaşmasına dayanan Avrupa Birliği (AB) hızla ekonomik ve siyasi adımları atarak 1992 yılında Maastricht Antlaşmasını imzalayarak kurulmuştur. Bugün yirmi yedi üye ülke, 445 milyonu aşan nüfusuyla, 18,8 trilyon dolar GSYİH ile dünya ülkelerinin

GSYH'nin üçte birini oluşturan kendi içinde " Ortak Pazar " olan, büyük ölçekli ekonomik ve siyasi örgütlenmedir ([wikipedia](https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Bölgesel_Kalkınma_Fonu)).

Birinci Dönem 1957- 2000 yıllarını kapsayan dönemde bölgesel politikalara temel teşkil edecek şekilde adımlar atılmıştır. İlk olarak 1958 yılında Avrupa Yatırım Bankası kurularak üye ülkeler arasında koordinasyonu sağlayarak hem dengeli büyüme hem de az gelişmiş bölgelere yatırım desteği sağlaması amaçlanmıştır. Yine 1958 yılında Avrupa Sosyal Fonu kurularak istihdam problemlerinin çözümü ve hayat standartlarının yükseltilmesine katkı sağlaması ile görevlendirilmiştir. 1962 yılında Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu kurularak tarımsal alt yapıdaki eksikliklerin giderilerek üretim, pazarlama imkânlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1975 yılında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu kurularak az gelişmiş bölgelerin kalkınmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir. 1987 yılında Tek Avrupa Senedi yürürlüğe girerek; Avrupa Sosyal Fonu, Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu tek çatı altında birleştirilerek Yapısal Fonlar adını alarak fonların kaynak kullanımında etkinliği artırılarak, özellikle geri kalmış bölgelerin sorunlarını çözümlenerek bölgesel kalkınma farklarının giderilmesi amaçlanmıştır. 1994 yılında bölgesel kalkınmayı teşvik edici projelerin genel kabul görmüş ölçülere bağlanması kabul edilerek, 2000 yılına kadar bu temel kriterler ve hedeflerle kaynak aktarımı yapılmıştır (İncekâra, Savrul,2011:405).

Bu doğrultuda amaçlanan hedefleri şöyle sıralayabiliriz (İncekara, Savrul,2011:407):

1- AB'nin en fakir yerleri kapsam dâhiline alınarak buraların kalkınmasına yönelik çalışmalar yapmak. Bölgesel Kalkınmada İspanya, Portekiz, Yunanistan, İtalya, Doğu Almanya kaynak ve teşviklerden en çok istifade eden ülkeler olmuştur.

2- İşsizlik sorunlarının yoğun olduğu Kuzey Avrupa ile İspanya, İtalya'nın bazı bölgeleri hedef kapsamına alınmıştır.

3- Özellikle genç nüfus için yeni istihdam olanakları oluşturarak yapısal işsizlik sorunlarını çözüme kavuşturmak.

4- Tarımsal ve kırsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmak.

5- Kuzey Avrupa'nın geri kalmış, nüfus yoğunluğu az yerleri hedef kapsamına alınmıştır.1993 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile Uyum Fonu kurularak özellikle İrlanda, Yunanistan, Portekiz ve İspanya desteklenerek bölgesel kalkınmışlık farklarının azaltılması hedeflenmiştir.

İkinci Dönem 2000-2006 yılları arasını kapsar: Bu dönem 2000 yılında kabul edilen Gündem 2000 belgesi ile AB'nin genişlemesi ve malı sınırları belirlenerek; aynı yıl kabul edilen Lizbon Stratejileri ile de yapısal reformları hayata geçirerek öncelikle işsizlik sorununu çözmeye yönelik planlamalar yapılarak, sosyal hayatın düzeni ile ilgili kararları alınmıştır (İncekara, Savrul,2011:407).

Bu doğrultuda amaçlanan hedefleri şöyle sıralayabiliriz: Öncelikle geri kalmış bölgelerin kalkınmasına ve yapısal sorunlarına öncelik tanınacak; ikinci olarak yapısal problemlerin çözümüne ve ekonomik, sosyal, kültürel ilerlemelerle planlama ve projelerin teşviklerle desteklenmesi; üçüncü hedef olarak ise birinci ve ikinci hedeflemelerde ihmal edilmiş bölgelerin desteklenmesi Avrupa Sosyal Fonu ile kapsam dâhiline alınmıştır.

Bu dönemde aday ülkelerin bölgesel kalkınmalarını desteklemek bunun yanında ekonomik ve sosyal açılardan desteklenerek uyum sıkıntısı yaşamamaları için üç farklı araç kullanılmış olup, bunlar (İncekara, Savrul,2011:408):

-**SAPARD** (Tarım ve kırsal kalkınma için Özel Katılım Programı) ile aday ülkelerin tarım ekonomilerinin geliştirip, uyum sorunları giderilerek, rekabet gücünü arttırması amaçlanmıştır.

-**ISPA** (Katılım Öncesi Yapısal Politika Aracı) ile aday ülkelerin çevre ve ulaştırma ile ilgili sorunların ve altyapı eksikliklerinin giderilerek AB standartlarına ulaşması yönünde destekleri kapsar.

-**PHARE** (Doğu ve Orta Avrupa Ülkelerini Yeniden Yapılandırma Programı) SAPARD ve ISPA'nın kapsamına girmeyen yerlerin bölgesel kalkınmaya alınması ile sanayinin ve özellikle KOBİ'lerin desteklenmesi ile ilgili proje ve yatırımları kapsar.

Üçüncü Dönem (İncekara, Savrul,2011:409): 2007-2013 dönemlerini kapsamakta olup Lizbon hedeflerini hayata geçirmek amacıyla 7. Çerçeve programı hazırlanarak bilgi

ve ekonomi toplumu oluşturmaya hedeflemiştir. Bununla ilgili, sağlık, gıda, tarım, teknoloji, enerji, uzay, güvenlik konularını içeren İşbirliği Özel Programı, beşeri sermayeyi geliştirmek amacıyla Fikirler Özel Programı ve Kişiyi Destekleme Programı ve Kapasite Özel Programı hazırlanmıştır

1.5.3.7.AB Bölgesel Kalkınma Araçları

Avrupa Birliği, uyguladığı bölgesel kalkınma politikalarında, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu ve Uyum Fonu gibi kaynakları kullanmaktadır. Bunun dışında Avrupa Yatırım Bankası ve bazı diğer fonlarda sağladığı mali yardımlarla kalkınma politikalarını desteklemektedir.

1.5.3.7.1.Avrupa Bölgesel Kalkınma fonu (ABKF)

1975 yılında kurularak bölgesel kalkınma politikalarına önemli katkılarda bulunmuş olup özellikle altyapı sorunlarının giderilmesi, sanayinin geliştirilmesi, istihdam olanaklarının artırılması, kırsal bölgelerdeki kalkınmaya katkıları ile çevre sorunlarına yönelik çalışmalarıyla temel bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde dönük önemli görevler ifa etmektedir. ABKF, istihdam sorunlarını çözmek amacıyla yapılan yatırımlara hibe niteliğinde desteklemelerde bulunmaktadır. 2006 yılından beride ekonomik, sosyal ve çevresel sorunları çözmek amacıyla hem kentsel bölgeleri hem de kırsal bölgeleri teşvik edici politikaları devam etmektedir (İncekara ,Savrul,2011:409).

1.5.3.7.2. Avrupa Sosyal Fonu (FSE)

İstihdam sorunlarını çözüme amaçlı yeni yatırımlar ile beşeri sermayenin eksiklerini giderme amaçlı projeleri destekleyerek kalite standartlarını arttırmaya yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerine ek olarak sosyal ve kültürel projeleri desteklemek, yerel yönetimlere istihdam ve yatırımlar konusunda rehberlik etmek gibi görevleri ifa eder (İncekara, Savrul,2011:409).

1.5.3.7.3.Uyum Fonu

Ekonomik gelişmişlik ve büyüme gibi konularda AB ortalamasının çok altında olan ülkelerin birliğe uyum sorunlarının giderilmesi için kurulmuş olup özellikle GSMH'si Avrupa Birliği ortalamasını %90'ından az olan ülkeler desteklenerek alt yapı sorunları çözülmeye çalışılmıştır. Uyum Fonu kapsamındaki ülkeler: İspanya, Yunanistan, İrlanda, Portekiz, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Yunanistan,

Kıbrıs, Litvanya, Letonya, Macaristan, İspanya, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya ve Slovakya olmak üzere toplamada on dokuz ülke teşviklerden yararlanmışır (İncekara, Savrul,2011:409).

1.5.3.7.4. Avrupa Yatırım Bankası

1958 yılında bölgesel kalkınma sorunu yaşayan ülkelere mali yardım sağlayarak ulaştırma, çevre, enerji gibi altyapı sorunlarını çözerek sanayi sektörünü desteklemek amacıyla kurulmuş olup üye ülkelerin finanse edemediği projeler ile AB için dışsallık oluşturacak büyük çaplı yatırımlara uzun vadeli kredi imkânı sağlamak gibi görevleri ifa eder (İncekara, Savrul,2011:410).

1.5.3.7.5.Diğer fonlar:

- Avrupa Balıkçılık Fonu
- Avrupa Tarımsal Garanti Fonu (ATGF)
- Avrupa Kırsal Kalkınma Fonu (AKKF)

Temelleri 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile 1957 yılında Roma Antlaşması atılan sonrasında 1987 Avrupa Tek Senedi akabinde 1994 'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'yla belli başlı aşamalar kat ettikten sonra tek pazar halini alan Avrupa Birliği geçirdiği tüm aşamalarda üye ülkelerin uyum ve bölgesel kalkınma sorunlarını gidermeye yönelik olarak dönemsel değişmelere uyum gösteren çalışmalar yapılmıştır. 1989 yılında Yapısal Fonlar Reformu yapılarak kaynakların etkin ve verimli kullanımı sağlamak ve üye ülkelere kaynak akışında sağlıklı koordinasyonu sağlamak için danışma, işçi-işveren ve idari komiteler kurulmuştur (Dinler,1994:328).

1.5.4. Mikrokredi ile Kalkınma Yaklaşımı

Mikrokredi sistemi toplumun yoksul veya dar gelirli kesimlerinden çalışma isteği olan kişileri sürekli yardım ve bağışlarla ayakta tutmak yerine bankalar, kooperatifler gibi özel veya kamu kurum/kuruluşları vasıtasıyla kredi kullanarak ihtiyaçlarını giderip yatırım yapmalarını ya da iş kurmalarını sağlamaktır. Böylece toplumdaki eşitsizlik ve yoksullukla mücadele ederek genel refah seviyesini yükseltip, kalkınma problemlerini çözmeye ve adil bir gelir dağılımı sağlamaya dayalı bir sistemdir (Karabulut,2007: 81).

1.5.4.1.Mikrokredi Sisteminin Kalkınmaya Etkileri

a) Mikrokredi sistemi kalkınma sorunlarına bir taraftan iktisadi katkılar sunarken bir taraftan da sosyal problemlerin çözümüne olan katkıları ile çok yönlü faydaları olmaktadır. Ailelerin refah düzeyi artırılmasına dönük çalışmalar, temel sağlık ihtiyaçlarının giderilmesi, kullandıkları evlerin bakım onarımı, sağlıklı besin tüketimi ve temiz su ihtiyacının giderilmesi, aile planlaması ile çocuk evliliklerin önlenmesi gibi çalışmalar yapılarak katkı sağlanacaktır.

b) Mikrokredi sistemi yoksullukla mücadele edilmesinde, gelir dağılımındaki adaletsizliğin çözümünde, aile problemleri, eğitim sorunları gibi sosyal problemlerin çözümünde rol oynayarak bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde önemli katkıları olmuştur. Eğitim hizmetlerine, spora, sosyal etkinliklere, çevre sorunlarının çözümüne katkılar sağlamıştır.

c) Mikrokredi uygulamalarına hem gelişmekte olan ülkelerde hem de gelişmiş ülkelerde uygulama örneklerine rastlanmaktadır çünkü yoksulluk, bölgesel kalkınma farkları, sosyal problemler gibi sorunlar gelişmiş ülkeler içinde problem teşkil etmektedir. Daha büyük yatırımlar yapılarak gelir düzeyi artırılacak, yardımlaşmaya daha fazla önem verilerek, yoksulluğun tamamen ortadan kaldırılması için çaba sarf edilecek

Grameen Bankası mikrokrediden faydalanan müşterilerine verdiği rutin krediler yanında iki farklı fon uygulaması daha vardır. Bunlardan birincisi Merkez “Acil Durum Fonu” ile üyelerine sundukları sigorta hizmeti ile ölüm ve hastalık gibi risklere karşı güvence sistemi oluşturulmuştur. Buna göre mikrokredi kullanan kişilerden kredi faizin dörtte biri oranında alınan fon, kredi borcunun tahsilatında bakiyeden düşülür. Borçlunun ölümü söz konusu olursa kanuni mirasçılara; hastalık veya kaza gibi durumlar sonucunda iş göremezlik durumunda kendisine fon yardımıda bulunur (Karabulut, 2007: 91).

d) Mikrokredi sisteminin bir diğer önemli amacı sorumlu olduğu bölgenin eğitim öğretim hizmetlerine katkıda bulunmak için ayırdığı “Çocuk Refah Fonudur”. Buna göre mikrokredi kullanan bireylerden haftalık belli miktarlarda tahsil edilen paralarla buldukları bölgedeki ilkokulların giderleri karşılanır (Karabulut,2007:91).

- e) Mikrokredi sisteminin bireylere ekonomik katkıları yanın da toplumsal katkıları da olmaktadır. Buna göre mikrokredi kullanan bireyler öncelikle de kadınlar bu imkânlardan yararlanarak ekonomik özgürlüklerini kazanmalarıyla birlikte hak ve özgürlüklerini daha etkin kullanmaya başlamışlar böylece aile ve sosyal hayata katkı sağlayıcı roller olarak toplumsal hayata katkıları önemli ölçüde artmıştır (Karabulut,2007: 92).
- f) Mikrokredi sistemi dünyanın birçok ülkesindeki uygulama örnekleriyle iktisadi ve toplumsal alana yukarıda belli başlı sıraladığımız temel faydaları ile bölgesel kalkınmaya ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılmasında kalıcı çözümler üretebilen proje dâhilinde gerçekleştirilen bir uygulamadır.
- g) Mikrokredi sistemi ile toplumdaki yoksulluk oranının azaltılmasında, işsiz bireylere sunduğu müteşebbis olma fırsatıyla işsizlik sorununun çözümüne olan katkılarıyla bireysel gelir düzeyini ve bölgesel gelir dağılımında adaleti sağlamaya katkıları olmaktadır. Böylece toplumun milli gelirden en az payı alan yoksul ve işsiz olan sınıfının aldığı payın artmasını sağlayarak gelir dağılımının ölçülmesinde önemli parametrelerden biri olan Gine Katsayısının sıfıra yaklaşmasında sisteme verilen önem derecesi düzeyinde rol oynar (Karabulut,2007:93-94).

İKİNCİ BÖLÜM

MİKROFİNANS YÖNTEMİ

2.1. Mikrokredi ve Mikrofinans Tanım ve Kavramsal Çerçeve

Ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınma ile ilgili en temel sorunlarından biride yoksullukla mücadele de yapılacak yatırımların finansman edilme yöntemleridir. Konu toplumun hayat standartlarının düşük olduğu, teminat-kefalet gibi şartları yerine getiremeyecek durumdaki işsiz ya da çok zor şartlarda çalışıp geçinen kesimlerinin finansmanı olunca şartlar daha da zorlaşmakta bu nedenle de bahsi geçen kesimler için yeni yol ve yöntemleri araştırmak yeni sosyoekonomik politikalar geliştirmek zaruret halini almaktadır.

Dünya ekonomilerini genel olarak incelediğinde, gelir dağılımı adaletsizliğini giderip, yoksulluğu azaltmada ve bölgesel kalkınmada kullanılan birçok farklı yöntemlerin olduğu görülmektedir. Burada hedeflenen amaç yoksul ve işsiz insanları üretken ve verimli hale getirip, arz yönü güçlü ekonomiler inşa etmektir. Bahsi geçen hedefler kapsamında kullanılan yöntemlerden biride mikro finans sistemi ya da mikrokredi yöntemleri olup gelişmekte olan ekonomilerde yoksulluk sorununu çözme amaçlı başlayıp zamanla gelişmiş ülkelerde de uygulanır hale gelmiştir. Mikrofinansın gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde çok çeşitli uygulamaları görülmekle birlikte literatüre 1970’li yıllarda Bangladeş’te Profesör Muhammed Yunus’un akademik araştırmaları ve pratikte yaptığı çalışmalar ile girmiştir.

Mikrofinans, toplumun klasik banka sisteminden faydalanamayan yoksul ya da dar gelirli kişilerin yeni bir iş kurlmalarına veya mevcut işlerini geliştirmelerine yönelik olarak hazırlanmış mikro ya da küçük çaplı kredi verme anlamına gelir. Mikrokredi yöntemi, toplumun ekonomik ve sosyal manada geri kalmış, dar gelirli kesimlerine doğrudan kaynak aktarımı yerine oluşturulan kurumlar ve bağlı birimleri /şubeleri vasıtasıyla ihtiyaç sahiplerine küçük miktarlı krediler kullandırarak bireylerin iş kurlmalarını ya da mevcut işlerini geliştirmelerine imkân tanıyan güvene dayalı, teminat-kefil gibi şartların ve zorunlulukların aranmadığı sistemdir. Bir başka tanımda ise mikrofinans ”yoksulluğu ortadan kaldıracabilecek sosyal işletme uygulamasının bir başka

biçimi olup dar gelirlilere ve yoksullara sağlanan finansman hizmetleri olarak belirtilebilir” (Akgül,2020:470).

Mikrokredi, günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yoksulluk, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve işsizlik gibi sorunların çözümünde kullanılarak refahın artmasında ve bölgesel kalkınmada kullanılan ekonomik araçlardan biridir. Mikrokredi yoluyla işsiz bireylere istihdam olanağı sağlanarak ekonomiye ve toplumsal hayata katkı sağlanmasının yanında, dar gelirli kesimlerin milli gelirden aldığı payın da artmasına pozitif etkileri ile ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda ülkenin gelişmesine katkı sağlaması yönüyle doğrudan ve dolaylı olarak bölgesel kalkınmada da kullanılan bir araçtır. Bir başka tanımda ise “mikrokredi yöntemi çeşitli nedenlerden dolayı belirli bir düzeyin altında gelire sahip olan kişilere yardım ve bağışlar yerine; sivil toplum kuruluşları, kooperatifler, bankalar ve finansal sistemin diğer aracı kuruluşları tarafından kredi kullandırılması esasına dayanmaktadır” (Karabulut,2007:81).Yoksul kadınların bireysel yeni bir iş kurmaları ya da mevcut işi geliştirmek isteyen ancak buna ekonomik imkânları el vermeyen, klasik banka sisteminden de kredi kullanma şartlarına haiz olmayan bireyler ya da gruplar için mikrokredi yöntemleri kullanılmaktadır. Yapılan işlerin televizyon, sosyal medya gibi yaygın kullanılan iletişim araçlarında anlatılıp, toplumun yaşanmış hikâyeler ile ikna edilmesi ile mikrokredi kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmakta olduğu görülmektedir.

2.2. Mikrokredi Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

Tarihsel süreçte hemen her dönemde çeşitli yol ve yöntemlerle uygulamaları olmasına rağmen modern anlamda 1976 yılında Profesör Doktor Muhammed Yunus tarafından, Bangladeş’te başlatılan mikrokredi uygulamaları zamanla dünyada yaygın olarak kullanılan bir yöntem haline almıştır. Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, ekonomik ve sosyal durumuna göre mikrokredi uygulamalarını kendi ekonomilerine uyarlayarak; yoksullukla mücadele, bölgesel kalkınma gibi sorunların çözümüne katkı sağlayan yöntemlerden biri olarak kullanmaktadırlar.

Muhammed Yunus 1970’li yıllarda ülkesinin içinde bulunduğu yoksulluk ve sefaletle mücadele etmek için çalışmalarını yoğunlaştırmış ve özellikle kırsal kesimde, köylerde yaşayan kadınlara has olarak başlattığı çalışmalar modern manada mikrokredi

çalışmalarının temelini oluşturmuştur. Grameen yerel dilde köy, köye ait veya kırsal gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Muhammed Yunus, Bangladeş'te köylerde yaptığı incelemelerde, kadınlara malzeme alması için ya da evde imalat yapması için gerekli makina ya da el tezgâhı gibi ihtiyaçları karşılayacak kadar kredi verilmesi durumunda hem iş sahibi olabileceklerini hem de temel ev ihtiyaçlarını karşılayabilecek geliri kazanacağını göremek pilot uygulamasını Cobra adlı küçük bir köyde başlatmıştır. Daha sonra projeden olumlu geri dönüşümler alınması ve hızla yaygınlaşması ile Devletin desteğini alarak Bangladeş Merkez Bankası, ticari bankalarla gerekli finansmanı karşılanmaya çalışılmıştır. Projenin başarılı ilerlemesi ve olumlu sonuçlar alınması ile FORD Vakfı, IFAD, Norad, Sıda,Gitz gibi uluslararası sponsorların projeye destek olmaları sağlanmıştır (Korkmaz,2004,52-53).

Grameen Tipi Mikrokredi Projesi, 1983 yılında Merkez Bankasının desteği ve sağladığı teşviklerle bir banka haline dönüşmüştür. Sonuç olarak günümüzde Grameen Bankası, Merkez Ofis, bölge ofisleri, alan ofisleri, şubeler, merkezler, gruplar ve üyelere oluşan bir silsileden müteşekkil bir kurumsal yapı halini almıştır. Günümüzde hem kredi çeşitliliğini arttırmış hem de gönüllü tasarruf ve mikro sigorta gibi sunduğu imkânları ve hizmetleri çeşitlendirip, kurumsallaşmasını tamamlayarak finansal bir hizmet halini almıştır.

2.3. Mikro Finans Modellerive Araçları

Mikrofinans modellerinin küresel dünyada çok farklı modelleri uygulama örnekleri mevcuttur; ülkeler ekonomik yapı ve durumlarına göre uygun buldukları yöntemi kullanmaktadırlar. Mikro finans modelleri, “Global Development Research Center, Virtual Library on Microcredit” adlı internet sitesinde özet olarak değinilmiştir (gdrc.org).

2.3.1. İlişkilendirme Modeli

Bu modelde dini, sosyal, ekonomik veya siyasi amaç ve hedef doğrultusunda bir araya gelen toplulukların oluşturduğu “birlikler” vasıtasıyla kurulan dernek veya grup adı altındaki oluşumların, mikro finans kullanan işletmelerin sürdürülebilirliği yâda gelişmesi için oluşturan mekanizmalar vasıtasıyla sağlanabilir.

2.3.2. Banka Garantileri Modeli

Bu modelde bankaların sağlayacağı garanti ile kullanılan mikrokredilerde iki farklı yol kullanılarak bireylere finansman sağlanır. Bunlardan birinci yöntemde devlet kurumları aracı olur ya da kişilerin sağlayacağı bağış gibi teminatlar vasıtasıyla gerekli finansman sağlanabileceği gibi ikinci yöntemde bireylerin öz sermaye gibi birikimleri kullanılarak finansman ihtiyacını karşılama yoluna gidilir.

Banka Garantili Fonlar, kredilerin gerek tahsilat gerekse de sigortalama gibi çeşitli talepleri gerçekleştirmek için kullanılabilir. Bahsi geçen fonlardan faydalandırmak için uluslararası kurum ve kuruluşlar ile Birleşmiş Milletler uhdesindeki birimler ve sivil toplum örgütleri bir araya gelerek uluslararası garanti fonları oluşturarak mikrokredi finansman kaynakları oluşturması sağlanır.

2.3.3. Topluluk Bankacılığı Modeli

Bu tip mikro finans modelinde, mevcut topluluk bir birim olarak kabul edilerek, mikro finansman ile ilgili iş ve işlemleri yerine getirmek amacıyla kamusal ya da yarı kamusal kurumların teşekkül etmesi sağlanır. Ekonomi ve özelliklede finans ile ilgili konularda eğitim ve diğer ilgili destekleri veren Sivil Toplum Örgütleri ile buna benzer ekonomik kuruluşlar vasıtasıyla yukarıda bahsi geçen örgütler temayüz etmektedir. Bahsi geçen mikro finans bankacılığı modeli çeşitli ekonomik araçlar ve gerçekleştirdiği projeler ile kendine kaynak ve gelir alanları oluşturabildiği gibi tasarruf yaparak ta öz sermaye artırma imkânları da mevcuttur.

2.3.4. Kooperatifler Modeli

Uluslararası Kooperatifler Birliği, kooperatifleri ortak ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaç ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu özerk teşkilatlar olarak tanımlamıştır. Mikro finans modeli olarak ta ortaklarına finansman imkânları sağladığı gibi yapılan tasarrufların değerlendirilmesinde de rol oynar.

2.3.5. Kredi Birlikleri Modeli

Bu tip mikro finansman modelinde mevcut üyelerin oluşturduğu havuz ile oto finansman sağlanarak birlik üyelerine uygun faiz oranlarıyla ihtiyaç duydukları kaynak sağlanır.

2.3.6.Grameen Modeli

Grameen Modeli mikro finansman modelinin mimarı Bangladeşli Prof. Dr. Muhammed Yunus'tur, kurduğu Grameen Bankasıyla ülkesinde başlattığı yoksul insanlara yönelik refah arttırıcı ve istihdama yönelik model daha sonra birçok ülkede örnek alınmıştır.

Kısaca bu modellemeyi şöyle özetleyebiliriz: Oluşturulan beşer kişilik gruplardan başlangıçta sadece iki kişiye verilen mikrokredilerin, taksitlerini elli hafta düzenli ödemeleri durumunda beş kişiden oluşan grupta kredi almayan üç kişiye kredi alma imkânı doğmaktadır. Böylece grup içi oto kontrol sağlanarak geri ödemelerin sağlıklı gerçekleştirilmesi sağlanmış olur.

2.3.7. Grup Modeli

Grup Modeli prensip olarak bireysel bazlı hata, eksik veya yanlışları grup kontrolü ve yönlendirmesiyle aşılması böylece daha işlevsel geri dönüşümler sağlanarak yeni açılacak finansman kanallarının da kolaylıkla gerçekleştirilmesi sağlanmış olmaktadır.

Grup Modeli; Grameen Bankacılığı, Köy Bankacılığı vb. gibi birçok yeni finansman modeline örnek olarak, yeni modellerin geliştirilmesine ilham kaynağı olmuş bunun yanı sıra eğitim, farkındalık yaratma, grup içinde ya da dışarıya karşı topluluk etkisi gibi faydaları da olmaktadır.

2.3.8. Bireysel Model

Bu modelde bireysel, doğrudan ve basit kredilendirme modeli uygulanır bundan dolayı grup baskısı veya grup referansı gibi durumlardan azade olarak sadece başvuru yapan birey değerlendirmeye tabi tutularak mikro finansman imkânı sağlanır. "Kredi artı" olarak tanımlanan bu model aslında eğitim, kişisel gelişim ve toplumsal yardım gibi büyük ve kapsamlı bir projenin bir parçasıdır.

2.3.9. Aracılık Modeli

Bu modelde aracı kuruluş veya aracı bireyler, borçlular ile alacaklılar arasında konsensüs sağlayarak uyumlu ve düzenli bir şekilde mikro finansmana işlevsellik kazandırılması sağlar. Bunun dışında eğitim faaliyetleri ve tasarruf programları gibi iş ve işlemlerin yürütülmesinden de aracı kuruluş sorumludur.

Aracılar, bireysel veya grup düzeyinde yerel mikro bağlantıları olduğu gibi ulusal veya uluslararası düzeyde makro bağlantılarla eğitim, araştırma- geliştirme gibi konularda çalışmalar gerçekleştirebilir. Aracılık, bireyler, küçük ya da büyük işletmeler, bankalar, sivil toplum örgütleri olabileceği gibi; kredi verenler ise kamu kurum-kuruluşları ile bankalar ya da uluslararası yardım/bağış kuruluşları olabilir.

2.3.10. Sivil Toplum Örgütleri Modeli

Sivil Toplum Örgütleri, mikrokredi konusunda aracılık yapma, yeni programlar icra etme ya da devam etmekte olan programlara katılma, farkındalık eğitimleri gibi hususlarda önemli rol oynayan kurumların başında gelmektedir. Bunun dışında Sivil Toplum Örgütleri, sahada ki uygulamaları denetleyerek eksiklikleri tespit edip uygulamaları geliştirici program, seminer, toplantı gibi çalışmalar gerçekleştirebilirler.

2.3.11. Grup Baskısı Modeli (Akran Basınç Modeli)

Akran Basınç Modeli, mikrokredi programlarının sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla etik ve ahlaki normlar gibi değerleri kullanarak gerçekleştirir. Burada baskı grubu olarak grup üyeleri, toplum tarafından benimsenmiş kanaat önderleri, liderler, bankalar gibi unsurları sayabiliriz. Saydığımız kişi veya gruplar, mikrokredi kullanan kişileri belirli periyotlarda ziyaret ederek veya uyarıcı toplantı gibi çalışmalarını baskı unsuru olarak kullanırlar.

2.3.12. Dönen Tasarruflar ve Kredi Kurumları Modeli (Rosca Modeli)

Dönen Tasarruflar ve Kredi Kurumları Modelinde grup üyelerinden düzenli bir şekilde toplanan paraların, her seferinde bir üyeye toplu olarak kredi olarak verilmesi mantığına dayanmaktadır. Örnek olarak on kişilik bir öğretmen grubunun oluşturduğu altın grubunda her seferinde toplanan on birim altının bir öğretmene kredi olarak verilerek finansman kaynağı sağlanmış olur. Bunun yanında her seferinde toplu ödemenin kime yapılacağı grup içi alınan karar doğrultusunda belirlenir.

2.3.13. Küçük İşletmeler Modeli

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomilerin işleyişinde aldıkları rol ve buna mukabil olarak bu tip işletmelere verilen önem günümüzde daha da artmıştır. Önceleri yüksek oranda kayıt dışı çalışan, düşük verimli, katma değer yönü itibariyle zayıf olarak

değerlendirilen küçük ve orta ölçekli işletmelerin zaman içinde etkinlik, verimlilik ve kapasite kullanımlarının artmasıyla bakış açısı büyük ölçüde değişmiştir.

KOBİ'ler ile ilgili anlayış değişikliği ile birlikte verilen önemde artmış buna yönelik olarak da bu işletmelerin eksikliklerini gidermek için teknik ve kapasite artırıcı eğitim çalışmaları yanında, siyasi ve hukuki düzenlemelerle piyasa şartlarını kolaylaştırıcı müdahaleler hayata geçirilir. Bunların en önemlilerinden biriside KOBİ'lere sağlanan mikrokredi kaynakları olup böylece hem işletme geliştirme hem de istihdamı artırma gibi programların ve politikaların bir parçası olarak kullanılmaktadırlar.

2.3.14. Köy Bankacılığı Modeli

Köy Bankacılığı Modeli, 25 ila 50 küçük işletme sahibi kişiden oluşan ve mesleki ve gelir düzeyini iyileştirme amaçlı kurulan kredi ve tasarruf birlikleridir. Bu birliklerin kurduğu Köy bankaları kuruluş için gerekli sermayeyi başlangıçta yardımlarla temin edebilir ancak bunun dışında bütün idari ve yönetim mekanizmasını kendi içinde yapacağı düzenlemelerle gerçekleştirerek personel alımı, üye seçimi, kredi, tasarruf ve yatırım gibi kararları alarak oto kontrolle yönetim işleyişini sürdürürken kredi teminatı olarak ahlaki değerleri baz alır.

2.4. Dünyada Mikro Finans Uygulamaları ve Mikro Finans Kuruluşları

Mikrokredi sisteminin dünyada çok farklı modellemeler olmakla birlikte en çok kullanılan iki ana uygulama modeli olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Grameen tipi mikrokredi sistemi ikincisi ise yardımlaşma grupları sistemidir(Korkmaz,2004:51). Burada seçim ülkelerin yönetim anlayışı ile sosyal yapı, ekonomik durum gibi faktörlerin analizi sonucu yapılan değerlendirmelere göre karar verilir ve kurumsallaşma bu doğrultuda gerçekleştirilir.

Konuyu açıklayıp örneklendirmek için seçtiğimiz üç ülke ve uygulama örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

- Bangladeş'te Grameen Bankası Tipi Mikrokredi Uygulamaları
- Hindistan'da Yardımlaşma Grupları Esasına dayalı mikrokredi uygulamaları ile Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Ajansı (MYRADA) ve Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası (NABARD) ve Kredi Kooperatifleri

- Tayland'da çiftçiler hedef kitle olarak tespit edilmiş ve zirai mikrokredi çalışmaları

Dünya geneli mikrokredi uygulamalarını değerlendirdiğimizde grup yönteminin; sistemin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından en başarılı yöntem olduğu görülmektedir. Grup dayanışması ya da grubun birey üzerinde uyguladığı sosyal baskı gibi faktörler uygulamanın sağlıklı çalışmasını sağlamakta böylece mikrokredi geri ödeme taksitlerinin düzenli ödenmesi temin edilerek, sistem kendi içinde otokontrolü sağlamaktadır.

2.4.1. Grameen Tipi Mikrokredi Uygulamaları ve Bangladeş Örneği

Dünyada, yoksullukla mücadelede gerek devletlerin uyguladığı politikalarının gerekse de sivil toplumun icra ettikleri yol ve yöntemlerin yetersiz ve cılız kaldığı; bununla ilgili sorunların geçen zamana karşılık arttığı ve derinleştiği aşikârdır. Mevcut bankacılık ve finans sistemi de teminat ve kefalet gösterebilen zengin ve varlıklı kişiler lehine çalıştığı için geçen zaman var olan problemleri daha da arttırarak yoksul insanların daha da yoksullaşmasına yol açmakta açlık, sefalet ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler her geçen gün daha da artmaktadır.

Profesör Doktor Muhammed Yunus, küresel bir sorun olan yoksulluğu inceleyerek atılması gereken başlıca adımları özetle aşağıda sıralanmıştır(Karabulut,2007:83,84).

- Ekonomi politikaları revizyona tabi tutularak, yoksulluğu azaltıcı istihdam politikaları geliştirilmelidir.
- Yoksulları kapsayıcı yeni finansman yöntemleri geliştirerek toplumun en yoksul kesimini kapsayıcı finansal imkânlar sunmak
- Yoksullara yönelik müteşebbis ruhunu geliştirici adımlar atarak, yoksul insanların bireysel iş yapma ya da işletmeler kurma potansiyeli arttırılmalıdır.
- Yoksulluğu azaltıcı sosyal politikalar geliştirerek, buna yönelik sosyal girişimciler desteklenerek bu politikaların paydaşı yapılarak refahın tabana yayılması sağlanmalıdır.

-Yoksullukla ilgili global politikalar gerçekleştirerek, dünya ülkeleri uyumlu, eşgüdüm halinde ve teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurarak çalışmalıdır.

Grameen Tipi Mikrokredi Uygulamalarının temelleri 1976 yılında Profesör Doktor Muhammed Yunus tarafından Bangladeş'te atılan mikrokredi uygulamaları zamanla dünyada yaygın bir hal alarak, tüzel kişilik kazanıp uygulama alanı genişleyerek kurumsal bir yapı halini almıştır. Bu güne geldiğimizde Dünya geneli uygulamaları neticesinde mikrokredi, Türkiye ile birlikte yüzden fazla ülkede uygulanmakta olup aileleri ile birlikte toplamda bir milyar kişinin ekonomik özgürlük kazanmalarını sağlayarak kendi ayakları üzerinde durmalarına imkân sağlamaktadır (Akgül,2020:474).

Time Dergisi 24 Mart 2008 tarihli ,“Dünyayı değiştiren 10 düşünce” konulu sayısında para ve siyasetten daha güçlü olan şeyin düşünceler olduğunu savunarak, Muhammed Yunus ve mikrokrediyi dünyaya yön verecek bu on düşünce ve yeniliklerden biri olarak saymıştır. 2015 yılında ise Birleşmiş Milletler tarafından “ 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından birincisi olan “her çeşit yoksulluğun 2030 yılına kadar ortadan kaldırılması “ amacına yönelik belirlenen stratejiler arasında mikrokredi stratejisi hayata geçirilen en önemli strateji olarak seçilmiştir. Dünyada mikrofinans sektörü 114 milyar dolarlık kredi hacmiyle 140 milyon kişiye ulaşmıştır (Akgül,2020:475).

Grameen Tipi Mikrokredi Projesi, 1983 yılında Merkez Bankasının desteği ve sağladığı teşviklerle bir banka haline dönüşmüştür. Grameen Tipi Mikrokredi Projesinin şematik gösterimi aşağıda gösterilmiştir. (Tablo: 1) Grameen Bankası, Merkez Ofisin denetim ve gözetiminde yer almıştır. Sistem de en küçük birim beşer üyeden oluşana gruplardır, altı grubun birleşmesiyle "merkez" adı verilen birimler teşekkül eder. Bu merkezlerde 200 üye ve altı merkezle şubelerdeki alan sorumlularına bağlanır. Şubeler ortalama kırk merkezin kontrol ve denetiminden sorumlu olup alan ofislerine bağlı olup bunlarda bölge ofislerinin kontrolünde çalışırlar (Korkmaz,2004:53) .

Tablo 3: Grameen Tipi Mikrokredi Projesi Kurumsal Yapısı

5 Üyenin bir araya gelmesi ile " Grup" oluşur.
6 Grubun bir araya gelmesi " Merkez Ofisi" teşekkül eder
Merkezler "Şubelere bağlanır ve her şube 40 merkezi kontrol eder
Şubeler "Alan Ofislerine" bağlanır ve her alan ofisi 10 şubeyi kontrol eder
Alan ofisleri "Bölge Ofisine" bağlanır
Bölge ofislerinde "Merkez Ofise" bağlı çalışırlar

2.4.1.1.Grameen Bankasının Klasik Banka Sisteminden Farkları

- Grameen Bankasında klasik bankacılığın aksine yoksul ve teminat gösterme durumu olmayan kişiler hedef kitlesini teşkil eder. Toplumda özellikle bu tip gruplara kredi vermek için şartları zorlayarak mikrokredi alma kolaylıkları sunar.

- Grameen Bankasında, teminat ve kefalet için beş kişilik grup kurmak yeterlidir, grup üyeleri otokontrol sistemiyle denetlenir.

- Grameen Bankası, klasik bankacılığın aksine mal varlığı, parası ve toprağı olmayan üyelerin kredi alma imkânı vardır yani grup üyelerinin yoksulluk oranı ne kadar fazla ise kredi alma imkânı o kadar fazla olur.

- Gramen Bankasında kadınların rüçhan hakkı vardır; özellikle de dul veya yalnız yaşayan muhtaç kadınlara öncelik hakkı tanınır.

- Gramen Bankasında çocuk sayısı fazla olan yoksul ailelere ya da kredi talep eden bireylerin bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı fazla dar gelirli bireylere öncelik hakkı tanınmıştır.

2.4.1.2.Grameen Bankası Kredi Çeşitleri (Korkmaz,2004:57)

- Genel Kredi: Üyelere her hangi bir konuda verilen kredi genel kredi türüdür; bu kredi türünde herhangi bir faaliyet sınırlaması da yoktur.

- Ortak Girişim Kredisi: Sadece gruplara verilen kredi turu olup, grup üyelerinin ortak faaliyet girişimleri için verilir.

- İskân Kredisi: Üyelerin ikamet ettikleri evlerin standartlarını yükselterek, yaşam kalitelerini arttırmayı hedefleyen kredidir.

- Teknoloji Kredisi: Grupların yatırım yapma taleplerini karşılamak amacıyla merkez ofislere tahsis edilen kredi türüdür.

2.4.1.3.Grameen Bankası Kredi Verme İşlemleri

Grameen Bankası kredi talep başvurusunda bulunan üyelerden, mal varlığı, teminat, güvenilirlik şartları aranmaz aksine toplumun en fakir ve muhtaç kesimlerine ulaşım, iş sahibi yapmayı ya da mevcut işi geliştirmeyi hedefler. Bunun yanında klasik bankacılığın talep ettiği bürokrasi ve yoğun evrak işlemlerine gerek duymaz(Korkmaz,2004:58).

Bu sistemde grup üyeliği en önemli şart olup teminat için yeterli sayılır; kredi talebinde grup üyesinin dolduracağı basit bir talep formunun grup başkanı ve merkez şefi tarafından onaylanması yeterli görülmüştür. Kredi dağıtılırken grupta en çok ihtiyaç sahibinden başlanarak dağıtım yapılır ve tüm üyelerin geri ödemesi tamamlanmadan ikinci defa kredi verilmediği için grup baskısı en önemli teminat olarak görülür. Gruptan herhangi bir üye ödeme güçlüğü yaşarsa diğer üyeler bu kredi taksitini öder, eğer grubun tamamı ödeme yapmaz ise bağlı oldukları merkez sorumlu görülür böylece sürdürülebilirlik sağlanmış olur (Korkmaz,2004:59).

Grup üyeleri, kredi taksitlerini, eşit miktarlarda olmak üzere 50 haftada ve önce anapara daha sonra faizi olmak üzere borçlarının ödemesini tamamlar. Grup üyeleri ile haftalık toplantılar yapılır ve kredi taksitlerin toplanması burada sağlanır.

Grameen Bankası, dokuz milyonu aşkın kadına, teminat ve kefalet gibi kredi almayı zorlaştırıcı bürokratik şartlar aramaksızın her yıl 2,5 milyar dolar kredi hacmine ulaşmıştır. Geri ödeme yüzdesi de 2016 yılında %98,96'dır(Akgül,2020:474).

2.4.2.Yardımlaşma Grupları ile Mikrokredi ve Hindistan Örneği

Hindistan sınıfsal farklılıkların ve bu farklılıklar ile birlikte gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluğun yoğun yaşandığı ülkelerden biridir. Yardımlaşma grupları bu sorunu çözmek amacıyla yoksul bireylerin bir araya gelerek küçük tasarruflarıyla oluşturdukları ve tekrar kendi aralarında kullanabilecekleri bir kaynak olarak teşekkül etmiş, küçük bütçeli ve düşük faizli borçlanma fonlarıdır.

2.4.2.1. Sosyal Yardımlaşma Gruplarının Özellikleri

- Sosyal yardımlaşma grupları, toplumda ki yoksul gruplarda tasarruf bilincini geliştirerek gerek tüketim gerekse de yatırım için ihtiyaç duyulan maddi gereksinimleri uygun faizle; güvenli ve kolay bir şekilde kullanabilmelerini sağlar.

- Toplumun yoksul kesimlerini desteklemek ve ayakta kalabilmelerini sağlamak amacıyla sivil toplum kuruluşlarınca desteklenir.

- Sosyal yardımlaşma grupları, üyelerine ekonomik destek sunması yanı sıra sosyal sorunlarında çözerek kapasitelerini arttırıcı danışmanlık hizmeti de ifa etmektedirler.

-Sosyal yardımlaşma grupları, kadın grupları, aynı köy aynı meslek gibi aynı gelir ve statü düzeyinde yani aynı sınıfsal kast içinde bulunan 20- 60 kişilik gruplardan oluştuğu için sürdürülebilir; başarılı çalışmalar ortaya koyabilmektedirler.

- Sosyal yardımlaşma grupları ile kooperatiflerin benzer özellikleri olmasına karşın, kooperatiflerden yoksul bireylerin yeterince istifade edemediği görülmekte hatta kaynak kullanımında maddi olarak güçlü bireylerin gerisinde kaldığı görülmektedir. Buna karşın sosyal yardımlaşma gruplarında bulunan bireyler sosyoekonomik olarak homojen özellikler taşıdıkları için bireysel haklar ve kaynakları kullanmada daha aktif olarak yer aldıkları görülmektedir

2.4.2.2. Sosyal Yardımlaşma Gruplarının Yapısı ve Modelleri

Sosyal yardımlaşma grupları, kadın grupları, aynı köy aynı meslek gibi aynı gelir ve statü düzeyinde bulunan 20-60 kişilik arkadaş gruplarının kendi aralarında topladıkları tasarruflarını belirli döngüsel bir düzen içinde üyelerine borç verme mantığı esasına dayanmaktadır. Grup üyeleri yoksul kişilerden oluştuğu için kendi iç mekanizması ile

topladığı tasarruflar borç ya da kredi verme hususunda yetersiz kalabilir bu nedenle başlarda aldığı borç ya da bağışlarla kaynak ihtiyacını karşılar.

Sosyal yardımlaşma grupları, öncelikle toplumda var olan klasik banka sisteminin teknik ve idari şartlarını aşamayan yoksul insanlara alternatif seçenekler sunarak finansal gereksinimleri karşımayı hedefler. İkinci olarak bankacılık sisteminin imkânlarından faydalanamayan şehirlerden uzak kırsal bölgelerde yaşayan toplumun yoksul ve dar gelirlili kesimleri ile finans kurumları arasında köprü vazifesi görerek güven ve iletişim eksikliğini gidererek bankaların imkânlarını kırsal bölgelerdeki muhtaç insanların istifadesine sunmaktır.

Sosyal yardımlaşma gruplarının başarıya ulaşması için esnekliği yüksek alternatif modellemelere açıktır (Korkmaz:2004:71,72) :

- Buna göre ilk olarak bankalar, sosyal yardımlaşma gruplarının üyelerine doğrudan finansal destekleme imkânı tanıyabilirler.

- İkinci olarak, finans kurumları, sosyal yardımlaşma gruplarına kredi imkânı sağlarken, mevcut sivil toplum örgütleri de gerekli danışmanlık hizmetlerini ifa ederek eksiklerini gidermektedir.

- Üçüncü modelde ise sivil toplum örgütleri sosyal yardımlaşma gruplarına kefalet tesis ederek bankaya karşı sorumlulukta sivil toplum örgütleri doğrudan sorumlu olmaktadır.

- Dördüncü modelde, sivil toplum örgütleri verilen kredilerin onay, denetim ve tahsilatında bankalara destek olarak kredi yönetimini kolaylaştırarak sosyal yardımlaşma grupları ile banka arasında köprü vazifesi görür.

2.4.2.3. Sosyal Yardımlaşma Gruplarının Mali Koşulları

Sosyal Yardımlaşma Grupları, düzenli toplantılar yaparak toplanan tasarrufları nasıl değerlendireceğine karar verirken, üyelerine danışmanlık hizmeti yanı sıra sosyo ekonomik değerlendirmeler de yapar. Grup üyelerinin borç/kredi imkânlarından istifade etmesine imkân sağlamasına karşılık üyelerini küçük tasarruflara teşvik ederek banka ortak hesabında toplanan bu birikimleri tekrar kredi olarak üyelerinin hizmetine sunar. Bu gruplar ekonomik olarak toplumun en zayıf halkasını oluşturduğu için tasarrufları ile oluşturmaya çalıştığı sermaye fonları yetersiz kalmaktadır. Sosyal Yardımlaşma

Grubunun topladığı tasarruflar genellikle sığ ve yetersiz kaldığı için faizsiz borç ya da bağışlarla bütçesini genişleterek kredi verme kapasitesini arttırıcı çalışmalar yapar.

Sosyal Yardımlaşma Grup üyeleri maddi olarak toplumun en yoksul kesimi ve çoğunluk itibariyle eğitim seviyesi düşük bireylerden oluştuğu için bu kesimlerin eğitim ve danışmanlık hizmetleri yönüyle desteklenip özgüven kazandırılıp teşvik edilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan bireylerde tasarruf bilinci arttırıcı çalışmalar yanında; yapılan bu çok küçük tasarrufları birikim halini alabilmesi için "tasarruf pulları " ya da sadece yoksul bireylerin istifade edeceği " mevduat hesapları" ile kaynakları arttırma çalışmaları yapılmaktadır (Korkmaz:2004: 75).

2.4.2.4. Hindistan'daki Mikrokredi Kurumları

Hindistan'da Mysore Yeniden Yerleşim Kalkınma Ajansı (MYRADA) ve Millî Tarım ve Kırsal Kalkınma Bankası (NABARD) adında iki kurum tarafından mikrokredi yöntemleri uygulanmaktadır.

2.4.2.4.1.Mysore Yeniden Yerleşim Kalkınma Ajansı - MYRADA (Mysore Resettlement Development Agency)

Mysore Yeniden Yerleşim Kalkınma Ajansı (MYRADA) , bir kadın yardımlaşma grubu olarak kurulan ajansın amacı topraksız yoksul kişileri bir araya getirerek oluşan yardımlaşma gruplarının tasarrufları ile üyelerin ekonomik ve sosyal problemlerini çözerek, bölgesel kalkınmayı gerçekleştirmektir. Bunu sağlamak için toplumun yoksul kesimlerine kredi vermeyi kolaylaştırmak için yerel kooperatifler, kırsal banka şubeleri, Gönüllü Kalkınma Ajansları vb. yerel kurumlarla ortak proje çalışmalarını hayata geçirmişlerdir (myrada.org).

MYRADA'nın organizasyon yapısı, Merkez ofiste İcra Direktöründen ve Program görevlilerinden ve saha çalışanları oluşur. Personelin geri kalanı proje düzeyinde işe alınır ve Bölge Program Sorumlusunun liderliğinde görev yapar (myrada.org).

MYRADA, Ortak Fon adı verilen bir bütçesi bulunmaktadır. Mali kaynakları üyelik ücretleri, tasarruflar, bağışlar, para cezaları ve kredi geri kazanımlarından nakit makbuz alırken, , CAPART, NBARD gibi kuruluşlar ile ve ticari bankalardan sağlanan kurumsal desteklerden oluşmaktadır (myrada.org).

MYRADA' oluşturduğu grupların özellikleri (myrada.org) :

- 20-30 kişilik üyelikler şeklinde gruplandırmalar yapmıştır.
- Üyelerin aylık tasarruf miktarları, üyelere verilecek kredi miktarları bunların geri ödeme planı ve faiz oranları gibi birçok kararı grupların kendi içi bünyesinde alma özerkliği tanımıştır.
- Zengin çiftçilerin veya MYRADA sayesinde yoksulluktan kurtulmuş üyelere danışman olarak grupta kalmaları devam etmekte ancak kredi kullanmaları mümkün değildir.
- Toplantılar haftalık sabit gün ve saatte düzenli katılımlar ile yapılır; grubun başarısı toplanan tasarruf miktarlarıyla değil hızla dönen ortak fonlar ile ölçülür.
- Tüm işlemler grup tarafından şeffaf ve hesap verebilirlik kriterlerine uygun olarak hassasiyetle tutulur.

2.4.2.4.2. Millî Tarım ve Kırsal Kalkınma Bankası-NABARD (National Bank For Agriculture and Rural Development)

Hindistan'da ülke genelinde kooperatif şubeleri ve diğer kurumsallaşmış birimlerde dâhil olmak üzere 150.000'den fazla kredi şubesi olmasına rağmen mevcut yapı yoksul kesimin gereksinimlerini karşılamamakta; kırsal bölgelerdeki halk tefecilerin payandası altında ezilmekteydi. Hindistan Merkez Bankası (RBI) tarafından, belirtilen sorunları çözüme kavuşturmak, kırsal kalkınmaya ivme kazandırmak ve bu yönde kredi ihtiyacını karşılayarak kurumsallaşma sağlamak amacıyla 30 Mart 1979' da (CRAFICARD) Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Kurumsal Kredi Düzenlemelerini Gözden Geçirme Komitesi oluşturuldu. CRAFICAR'ın çalışmaları sonucunda 1982 yılında Millî Tarım ve Kırsal Kalkınma Bankası (NABARD) kurulmuştur. NABARD'ın amacı toplumun fakir ve kırsal bölgelerde yaşayan kesimlerine yönelik olarak ihtiyaç duydukları düşük faizli kredi ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle bölgesel kalkınma ve refah düzeyinde artış sağlamaktır (nabard.org).

NABARD kırsal bölgelerde mevcut ekonomik faaliyetlerin tamamını destekleyici finansal çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarını doğrudan finansman ve yeniden finansa olarak iki ana başlıkta inceleyebiliriz.

- Doğrudan finansman Yöntemleri:
 1. İşlenmiş Gıda Endüstrisi İçin Krediler:
 2. Depo ve Soğuk Hava Deposu ile Soğuk Zincir Altyapı Kredileri
 3. Pazarlama Ağı Kredileri
 4. Kırsal Bölge Altyapı Destekleri
 5. Kooperatif Destekleri
 6. Üretici Kuruluşların Destekleri
 7. Daha Doğrudan finansman
 8. Alternatif Yatırım Fonları
 9. Uzun Vadeli Sulama Fonu
 10. Kırsal Bölge Ev Kredisi
- Yeniden Finansman Yöntemleri:
 - Kısa Vadeli Yeniden Finansman
 - Uzun Vadeli Yeniden Finansman

NABARD'ın 1992 yılında başlattığı SHG Banka Bağlantı Projesi dünyanın en büyük mikro finans projesini hayata geçirerek, tüm ülkenin kırsal altyapı projelerinin %20 'sini finanse etmişlerdir. NABARD yine aynı yıl başlattığı çalışmalar ile sosyal yardımlaşma gruplarına ve sivil toplum örgütlerine gerekli sermaye ve kredi teminini sağlayarak önemli çalışmalara imza atmıştır.

2.4.3. Tarım Kesimine Yönelik Mikrokredi Uygulamaları ve Tayland Örneği

Tayland, ekonomisine tarıma dayalı olarak gelişme göstermekte, bundan dolayı nüfusun %75'ten fazlası tarımla iştigal etmektedir. Devlet 1916'dan itibaren tarım kesimini destekleyip, kırsal kesimin kalkınması amacıyla çeşitli politikaları hayata geçirmiştir. Bunun için öncelikle Tarım Kredi Kooperatiflerinin yaygınlaşmasını sağlayarak; 1966 yılında Bank For Agriculture Cooperatives (BAAC) adlı tarım kesimine

yönelik bir banka kurarak, kooperatiflerin ve çiftçilerin sübvansiyonlu kredilere kolayca ulaşmalarının önü açılmıştır (Korkmaz, 2004: 85).

2.4.3.1. Tayland'da Mikro kredi Kurumu

BAAC, çiftçileri desteklemek, gelir düzeylerini arttırarak tarım kesimine uygulanan teşvik politikalarının hayata geçmesinde önemli bir rol oynayan, maliye bakanlığı ile koordinasyon halinde, özerk statülü bir bankadır. BAAC çiftçilere, çiftçi derneklerine ve çiftçi kooperatiflerine kısa, orta ve uzun vadeli kredilerle yoksul kesimlere özelliklede klasik bankalardan kredi alamayanlara hizmet sunar.1975 yılında devlet ülkede bulunan tüm ticari bankalara portföylerinden asgari %5 'ini tarım kesimine kredi olarak ayırma zorunluluğu getirmiştir. Böylece kırsal alanlarda bölgesel kalkınmayı sağlamak için, BAAC, ticari bankalar, kooperatifler vasıtasıyla kredi alma olanakları sağlanırken çiftçiler de "tarımsal kooperatif dernekleri" ve "çiftçi dernekleri" olarak organize edilmiştir (Korkmaz,2004:85).

2.4.3.2. Tayland'da Sistemin İşleyişi

Tayland'da bir kamu bankası olan BAAC'ın görevi alanı tarım kesimiyle sınırlandırılarak, çiftçilere verdiği destek ve teşviklerle tarımın ülke düzeyinde gelişmesini sağlayarak, bölgesel kalkınmanın sürdürülebilir olmasını sağlayıcı politikalar yapmak olarak belirlenmiştir. Buna ilave olarak ticari bankalara da tarım kesimine yönelik destekleyici kredi portföyü ayırma zorunluluğu getirilmiştir (Korkmaz,2004:86).

Tarımsal kooperatif dernekleri ve çiftçi dernekleri çiftçilerin organize olduğu çatı kuruluşlardır. BAAC bu kanalları kullanarak ya da grup kredisi ile çiftçilere doğrudan aynı veya nakdi krediler vererek tarım kesimine teşvik ve sübvansiyon politikalarını uygular.

BAAC'ın teşvik ve sübvansiyon çalışmaları:

- Çiftçilerin ürünlerine alım garantisi verme
- Pazarlama ve satış kolaylıkları sağlama
- Çiftçinin ihtiyaç duyduğu makine ekipman gibi ihtiyaçları karşılama
- Refinansman kolaylıkları ile çiftçinin borçlarını yapılandırmaya tabi tutma

- Topraksız köylüye verdiği uzun vadeli krediler ile toprak sahibi olmasını ve ekili dikili alanların gelişip artmasını sağlama
- Sel, dolu, kuraklık gibi tabii afet zamanlarında çiftçiye ödeme kolaylığı sağlama

BAAC çiftçilere altı- yedi kişilik gruplar halinde kredi verir ve burada çiftçiler eşit ya da çeşitli oranlarda sorumluluk yüklenebilir. Verilen kredilerde, belirli miktara kadar kefil ve teminat aranmaz, kredi talebinde bulunan çiftçilerin tarım arazisi az ya da hiç olmamalı, yıllık gelirleri de belirlenen miktarı aşmaması gerekir. Grup kredilerinin geri ödeme yüzdesi oldukça yüksektir bunda grup baskısı ve sosyal sorumluluk duygusu önemli bir etken olduğu ve tahsilatı arttırdığı görülmektedir (Korkmaz,2004:87).

2.5. Türkiye’de Mikrofinans Kurumları ve Uygulamaları

Günümüzde yoksul bireylerin teminat gösterme zorunluluğu, ya da kefalet gibi şartlar nedeniyle bankalardan kredi kullanmaları oldukça zor olması nedeniyle toplumun dar gelirli kesimleri kısır bir döngü içine hapsolmuş durumdadırlar. Mikrokredi uygulamaları bu kısır döngüyü kırmayı amaçlar ve yoksullukla mücadele, gelir dağılımı adaletsizliği, bölgesel kalkınma gibi ekonomik hedefleri gerçekleştirmede kullanılan bir finans sistemidir.

Ülkemizde yoksullukla mücadele daha ziyade Aile Bakanlığına bağlı olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu tarafından icra edilen sosyal yardımlar ve transfer harcamaları ile sivil toplum kuruluşlarının sınırlı çalışmaları ile yürütülmektedir. Halkbank ve Ziraat bankaları ile tarım ve esnaf kooperatiflerin sübvansiyonlu kredileri ise esnaf ve çiftçi ile sınırlı olup, taşıdığı şartlar nedeniyle yaygın ve etkin kullanılamamakta dolayısıyla toplumun geniş kitleleri bu imkânlardan mahrum kalmaktadırlar.

2.5.1.Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

1986 yılında kurulan vakıf yoksulluk ve gelir dağılımındaki adaletsizliğe azaltıp, kadınların toplumdaki etkinliklerini arttırarak ve yaşam standartlarını yükseltmeyi böylece bölgesel kalkınmayı arttırmayı amaçlayan kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşudur.

Ülkemizde modern anlamda dünyadaki uygulamalarına benzer ilk mikrokredi çalışması Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından 1995 -1997 yılları

arasında uygulanarak; İstanbul'da yoksul 100 kadının iş sahibi olmaları sağlanarak uygulanmıştır.1999 yılında ülkemizde yaşanan deprem nedeniyle kaynak problemi yaşanmış ve proje faaliyetleri kesintiye uğramıştır. 2002 yılında MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi kurularak mikrokredi çalışmaları tekrar başlatılmıştır (Karabulut,112:2007). KEDV'in 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına çalışan kuruluş statüsü alarak faaliyetleri ve kurumsallaşmasında önemli bir atılım yapmıştır. İçinde bulunduğumuz yıl itibariyle KEDV, 61 ilde faaliyet göstermekte ve yaklaşık 20.000 kadın girişimci üyesi ile faaliyetlerini sürdürmekte olup; Groots International, HuairouCommission, Women's Learning Partnership ağlarının üyesidir (kedv. org.tr).

2.5.1.1. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı Tarafından Uygulanan Programlar

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı kuruluş amacı olarak kadınların ürettikleri ekonomik değeri olan ürünleri değerlendirerek ev hanımlığından iş kadınlığına geçiş yapmalarını sağlayarak; evdeki ve toplumdaki konumunu güçlendirmektir.

Hedeflenen bu amacı gerçekleştirmek için çeşitli programlar uygulanmaktadır:

a) Güçlendirme ve Kooperatifleşme Programı:

Güçlendirme ve Kooperatifleşme Programı ile üç hedef amaçlanmaktadır:

- Birinci olarak program ile öncelikle kadınların örgütlenmesini gerçekleştirip, geniş iletişim ağı, tecrübe paylaşımı, kolektif güç ile hareket etmelerini sağlayarak yoksulluğa karşı mücadele etmeyi amaçlamıştır.

- İkinci olarak ülkemizdeki kadınların (mülteci kadınlarda dâhil olmak üzere) küresel kadın hareketleri ile de bağlantılı olmayı amaçlamaktadır.

- Üçüncü olarak, özellikle ayrımcılığa maruz kalmış kadınları destekleyerek, kadınların yerel ve ulusal karar mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlayarak bölgesel ve ulusal kalkınma planlarına dâhil edilmelerini sağlamak (kedv. org.tr).

b) Erken Çocukluk Eğitimi

KEDV geliştirdiği Kadın ve Çocuk Merkezleri modeli ile erken çocuk bakım ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için Mahalle Yuvaları (2-6 yaş aralığı), Mahalle Anneliği, Oyun Odaları, Oyuncak Kütüphaneleri gibi bakım ve eğitim hizmetleri verilen yerler kurmuştur. Geline n noktada 22 şube ile 1000 çocuk ve kadına hizmet veren, uluslararası ödüller alan ve akredite edilen (2005 Medchild, 2008 Vanderbilt University, 2009 Deutsche Bank The Urban Age Award) bir modeli haline gelmiş, ölkemizde de kadın kooperatifleri, yerel yönetimler gibi kurumlarda günden güne yaygınlaşmaktadır (kedv.org.tr).

c) Kadın Kooperatifleri

KEDV,2002 yılından beri kadın kooperatifleri kurmakta, yaygınlaşması ve kapasite arttırıcı çalışmalar sürdürmektedir. Ölkemizde kurulan 1000 kadın kooperatifini tek çatı altında toplayarak SİMURG Kadın Kooperatifleri Birliğini kurmuştur (kedv.org.tr).

d) Kadın Programları ve Eğitimler

KEDV, Liderlik, Finansal Okuryazarlık, Girişimcilik, Bilgisayar ve İnternet Eğitimi, Yerel Yönetim Süreçlerine Katılım, Yerel Örgütlenme, Yönetişim gibi alanlarda eğitim faaliyetleri ve kadın programları yaparak kadının toplumdaki yeri ve statüsünü arttırmak, ekonomik özgürlüğünü kazanmasını sağlamak gibi amaçları içermektedir(kedv.org.tr).

2.5.2 MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından, 2002 yılında "MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi" kurularak vakfa ekonomik kaynak sağlanıp iktisadi işletme olarak faaliyete başlamıştır. MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesinin amacı dar gelirli kadınlara iş kurmalarını ya da mevcut işlerini geliştirmelerini sağlayarak ekonomiye katkılarınınım artmasını sağlamaktır. KEDV kadın üyelerine sağladığı küçük miktarlarda kredi imkânları yapılan ile girişimcilik faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır (Korkmaz,2004:89).

MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi, merkezi bir yönetim anlayışı ve idaresi altında gerçekteştirilmekte olup, bu merkezi direktörlüğün altında da üç ana birim ve bu birimlere bağlı alt birimlerden oluşmaktadır. Kurumun, muhasebe, finans, eğitim

birimleri ile mevcut şube müdürlerde merkezi direktöre doğrudan bağlı olarak çalışır. Teknik elemanlar ve uzman personel ise şube müdürüne bağlı olarak görevlerini ifa ederler.

MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi, kurumsallaşma sürecinde Microcredit Summit Campaign Council of Practitioners (Mikrokredi Zirvesi Kampanyası Uygulayıcılar Konseyi), MIX Market (Mikro Finans Kuruluşları ve Bağışçıların yayını) , Planet Finance ve Sifra gibi ilgili uluslararası kurullara üye olarak etkinliğini arttırmıştır. Bu sayede hem kendi kurumsallaşmasını güç katarken hem de üye olduğu birliklerde bulunan mikrokredi kurumlarının gelişimini desteklemekte; karşılıklı tecrübe paylaşımlarıyla da hizmet kalitesi yükseltilmektedir (Karabulut,2007:114).

2.5.1.3. MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesinde Uygulanan Kredi Türleri

Mikro Ekonomik Destek İşletmesinde uygulanan programlar kapsamında üç çeşit kredi imkânı sağlanmaktadır:

- a) Grup Kredisi (Maya Biz)
- b) Bireysel Kredi (Maya Ben)
- c) İhtiyaç Kredisi (Maya Aile)

Maya Biz olarak adlandırılan "Grup Kredisi" malzeme temini ve iş geliştirme amaçlı olup belirli bir iş tecrübesi ve Dayanışma Grubu adı verilen belirli bir gruba üye olunması şartı gibi zorunluluklar olup, 1-3-5-6-8 aylık taksitlerle geri ödeme esasına dayanır (Karabulut,2007:114).

Maya Ben olarak adlandırılan "Bireysel Kredi" ise malzeme temini ve iş geliştirme amaçlı olup belirli bir iş tecrübesi aramakta olup grup üyesi olma şartı aramaksızın bireysel olarak kredi alınabilmesidir. Geri ödemeler ise 1-4-6-8-12 aylık taksitlerle geri ödeme imkânı tanımaktadır. Bireysel kredilerin limiti grup kredilerinden fazla olduğu için bordrolu çalışan kefaleti ya da altın, döviz, emtia gibi teminat şartları aranmaktadır (Karabulut,2007:116).

Maya Aile olarak adlandırılan kredi ise daha ziyade eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaç harcamalarını karşılamak amacıyla verilir. Bu kredi Maya Biz ve Maya Ben

kredilerini düzenle ödeyen kredibilitesi yüksek kadınların nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sağlanan bir imkândır. 1-3-4-5-6 aylık taksitlerle geri ödeme imkânı tanınmakta olup bordrolu çalışan kefaleti ya da altın, döviz, emtia gibi teminat şartları aranmaktadır (Karabulut,2007:116).

2.5.1.4. Grup Oluşumu

Mikrokredi sistemi gruplar vasıtasıyla işlevsel hale gelir ve sistemin sağlıklı ve sistematik çalışmasını sağlar. Gruplar, aynı mahalle aynı apartman ya da hısım akraba çevresinden oluşan birbirine yakın ekonomik ve sosyal seviyelerde bulunan üç kişinin bir araya gelerek oluşturdukları birlikteliklerdir. Grup üyeleri grup baskısı nedeniyle kredi taksitlerini zamanında öderler; üyelerden biri ödeme güçlüğü yaşadığı durumda diğer üyelerin desteğiyle sistemin sürdürülebilirliği sağlanmış olur (Korkmaz,2004:92-93).

2.5.1.5. Kredi Verme Süreci

Mikrokredi merkezine başvuran asgari üç kişilik gruba verilen ortalama beş günlük eğitim ve tanıtım programı sonrasında, uygun görülürse kredi almaya hak kazanmış olurlar. Öncelikle grup üyelerine her türlü tanıtım, bilgilendirme ve sorumlulukları ile ilgili bütün detaylar saha sorumluları tarafından anlatılır. Daha sonraki aşamada ise saha sorumlusu tüm üyeleri ev ya da iş yerlerinde ziyaret ederek gerekli bilgiler edinilerek başvuru formları doldurulur. Başvuru formlarında grup üyelerinin kişisel bilgileri, yaptıkları ya da başlayacakları iş ile ilgili bilgiler alınır. Son aşamada ise mikrokredi kurumu tarafından grup üyeleri ayrıntılı değerlendirmeye tabi tutularak uygun görülen kredi miktarları tahsis edilerek banka aracılığı ile ödemeler yapılır. Mikrokredi uygulaması ile grup üyelerine kredi vererek ekonomik olarak destek sağlanmasının yanında grup kurallarına uyması, ödemeleri düzenli yapması, toplantılara katılması gibi sosyal sorumluluklar da yüklemektedir. Bunun yanında saha sorumluları grup üyelerine verdiği bilgiler ve eğitim toplantıları ile bilgi düzeyleri artarken aldıkları krediler ile de ekonomik gelişmeleri artmaktadır (Korkmaz,2004:93-94).

Mikrokredi alan bireylere sağladığı bir diğer katkıda alınan kredinin asgari %10'luk dilimi bankada zorunlu tasarruf olarak tutma zorunluluğudur. Böylece üyelere birikim yapma alışkanlığı kazandırmasının yanında zor günlerde de karşılaşılan ödeme

güçlüklerine katkı sağlayarak bireylerin ayakta kalmalarına yardımcı olur (Korkmaz,2004:95).

2.5.1.6. Geri Ödeme Süreci

Ülkemizde uygulanan mikrokredi programlarında toplantılar aylık olarak yapılır ve kredi taksit ödemeleri bu toplantılarda grup başkanlarınca toplanan taksitler banka aracılığı ile mikrokredi merkezi hesabına yatırılır. Gruptan bir kişinin ya da toplu olarak taksit ödemelerinde düzensizlik olması ya da hiç ödememe durumunda grubun tüm üyeleri bir daha kredi almalarına sebep olur. Bireyler ya da grup disiplinli hareket etme mecburiyetindedir; bununla birlikte grup üyeleri alınan kredilerden müteselsil sorumlu olmaları hasebiyle bir kişinin ödeme yapmaması durumunda diğer üyeler ödeme mecburiyetinde kalırlar. Bundan dolayı hem kredi kullanan bireyi koruma hem de grubun sürdürülebilirliği açısından grup için dayanışma ve uyum çok önem arz etmektedir (Korkmaz,2004: 95- 96).

2.5.3. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı

1998 yılında Ankara’da faaliyetlerine başlayan Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), vakıf senedinde amacını "Türkiye'nin sahip olduğu bütün kaynakların verimli ve etkin kullanılmasının sağlanmasına ve toplumda israfın önlenmesi bilincini geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Yoksulluğun azaltılması için mikrofinans, gıda bankacılığı ve eğitim faaliyetlerinde bulunur" olarak belirtmiştir.

TİSVA, 2003 yılından beri Türkiye Grameen Mikrofinans Programı’nın da çalışmalarını yürütmektedir. Ülkemizde uygulanan " Mikrofinans Programı" uygulama usul ve esaslarını belirten mevzuat alt yapısı aşağıda sıralanmıştır:

-5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6/a ve 64/c maddeleri,

-İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün 26.05.2005 gün ve 2005/55 sayılı genelgeleri,

-Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün 08.02.2007 tarih ve 0228 sayılı yazısı,

-İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 21.02.2007 tarih ve 1058 sayılı yazısı

-Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 12.01.2009 tarih ve 0053 sayılı yazısı,

-İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 29.01.2009 tarih ve 880 sayılı yazısına istinaden Valilikler ile imzalanan protokol çerçevesinde illerde faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

2.5.3. Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi

Ülkemizde yoksullukla mücadelede hükümet politikası olarak belirlenmiş ana strateji Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü merkezi örgüt kapsamında il ve ilçelerde teşkilatlanmasını tamamlamış olan Sosyal Yardımlaşma Vakıflarınca verilen karşılıksız yardımlardır. Yoksulluğu ve bölgesel kalkınma sorunlarını muhtaç vatandaşlara yapılan hibelerin var olan sorunları çözmediği sadece bugünde yarına ötelediği aşikârdır.

Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi ile ülkemizde kentlerde ve köylerde yaşayan yoksul ailelerin kadın bireylerine ulaşarak iş kurmalarına ya da mevcut iş olanaklarını geliştirmeleri için kredi imkânı sağlayarak toplumda ki gelir dağılımında ki adaletsizliği azaltıp, yaşam standartlarını yükselterek yoksullukla mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Proje kapsamında verilen kredilerin ticari banka kredilerinden farkı:

-Kefil ve teminat şartı aramamakta

-Devlet kurumlarına ya da bankalara olan borç ve yükümlülükleri sorgulamamaktadır.

- Grup kurma zorunluluğu vardır, bireysel bazda kredi verilmemektedir.

- Geri ödemede taksitlerin haftalık ödeme zorunluluğu vardır.

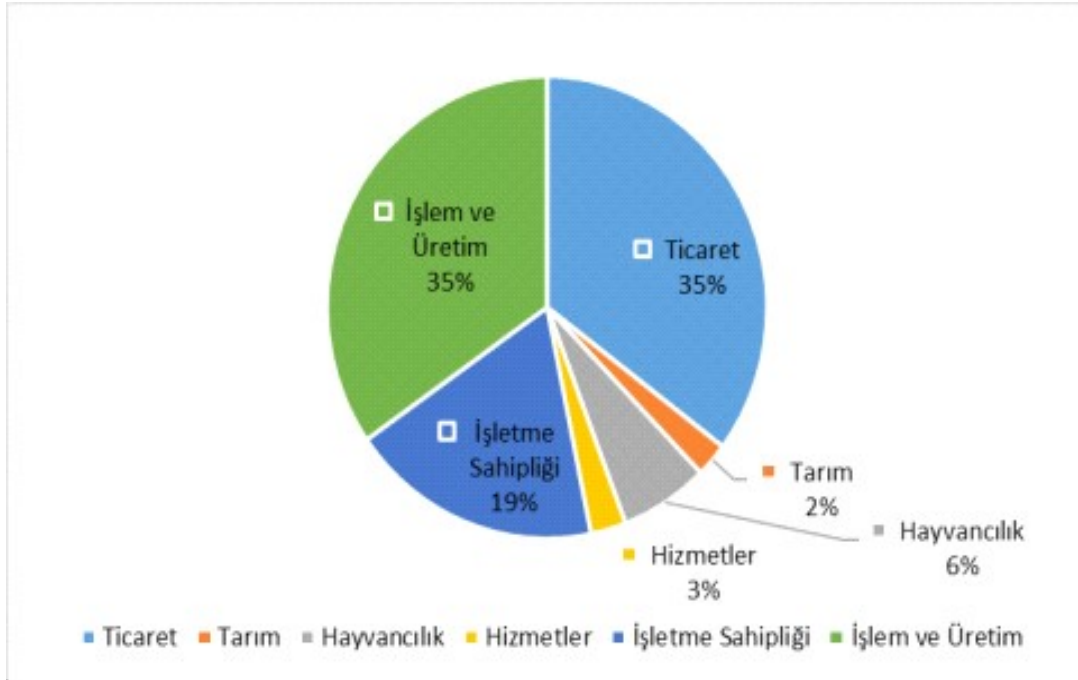
Ülkemizde bu hedef ve amaçlar doğrultusunda İstanbul'da 9-10 Haziran 2003 yılında "Mikrokredi Vasıtasıyla Yoksulluğun Azaltılması Uluslararası Konferansı" düzenlenmiştir. Bu konferans, mikrokredi projesi için bir milat niteliğinde olmuş daha sonra ise 18 Temmuz 2003 tarihinde Diyarbakır Valiliği, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) ve Bangladeş GrameenTrust ortak çalışması ile ülkemizde ilk defa Diyarbakır'da

mikrokredi projesi uygulanmaya başlamıştır. Proje kapsamında Diyarbakır merkez ile Bismil ve Ergani'de şubeler açılmak suretiyle faaliyetlerin yaygınlaşması için çalışılmış; başlangıçta asgari 500TL ve altı kişi ile başlayan proje üç yılın sonunda 3.288 kadına 3269 TL kredi kullandırılmıştır (Karabulut,2007:124).

Mikrokredi sistemi ile kadınlar yeni bir iş kurmaları ya da mevcut işini geliştirme çok çeşitli alanlarda desteklenmektedir. Aşağıda Tablo: 2'de 2021 yılı itibariyle sektörel dağılım grafiği yüzdeler dilimlere esas olmak üzere gösterilmiştir.

- Ticari faaliyetler %35'lik dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Kozmetik, takı malzemeleri, makyaj malzemeleri, ayakkabı-terlik ticareti gibi işlerden oluşmaktadır.
- İşletme sahipliği % 19'luk dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Bakkal, manav, kasap, tuhafiyeciler, örgü evi, terzi, kuaför, çiçekçi, lokanta gibi el emeğine dayalı ve küçük sermayeli dükkânlardan oluşmaktadır.
- Hayvancılık faaliyetleri %6'lık dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Arıcılık, büyükbaş ve küçükbaş hayvan besiciliği ile kümes hayvanlarından oluşmaktadır.
- Tarımsal faaliyetler %2'lik dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Arpa, buğday, sebze gibi ürünleri kapsayıcı işlerden oluşur.
- İşlem ve üretim faaliyetleri %35'lik dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Ev yemekleri yapımı, örgü, el işi takı tasarımı, ev tatlıları imalatı, doğal ürünler imalatı, çocuk kıyafetleri gibi tekstil ürünleri imalatı gibi işlerden oluşur.
- Hizmetler dilimi %3'lük dilim ile gösterilmiş olup bu dilimde yer alan meslekler: Küçük araçlar ile eşya taşıma, pazarcılık, dikiş-nakış, çamaşır yıkama gibi işlerden oluşmaktadır.

Şekil 1: TGMP Sektörel Dağılım

Kaynak: tgmp.net

Türkiye genelinde Grameen Mikro Finans Programı, yıllar itibariyle değerlendirildiğinde mikrokredi dağıtımını düzenli bir şekilde sürekli artış göstermiştir. Aşağıda örnek olarak bazı yıllara yer verilmiştir tgmp.net :

- 2012 yılında 180.000.000 TL
- 2014 yılında 390.000.000 TL
- 2016 yılında 570.000.000 TL
- 2018 yılında 800.000.000 TL
- 2021 yılında 1.142.557.596 TL (Haziran ayı itibariyle)

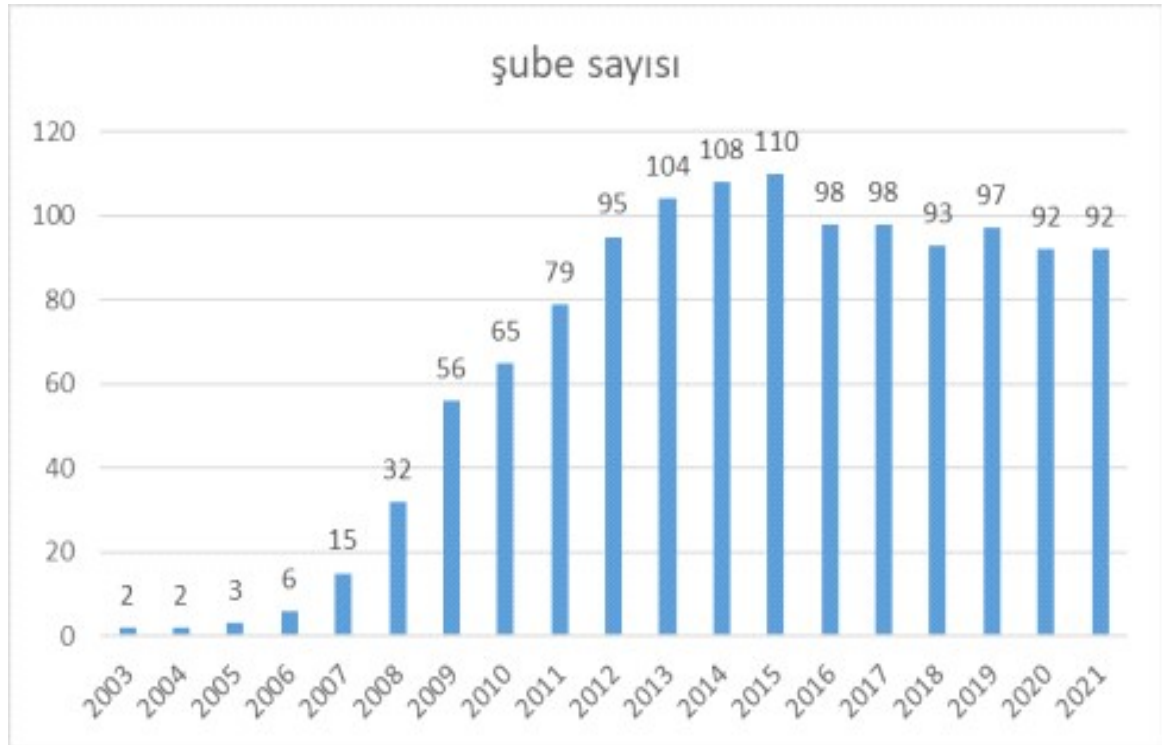
Ülkemizde mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam kişi sayısı 2013 yılına kadar düzenli artış göstermiştir. Aşağıda örnek yıllara yer verilmiştir (tgmp.net) :

- 2009 yılı mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam 30.000 kişi
- 2010 yılı mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam 41.0000 kişi

- 2012 yılı mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam 60.0000 kişi
- 2013 -2014- 2015 yılları mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam kişi sayısı en yüksek seviyeye çıkarak bu yıllarda toplamda mikrokredi kullanan ve müracaatları değerlendirilen toplam 61.000 kişiye ulaşmıştır. Böylece bu üç yılda en çok müracaat ve en çok mikrokredi kullanan kişi sayısına ulaşılmıştır.

2015 sonrası yıllarda ise azalış trendi görülmüş olup; 2021 yılı nisan ayı verilerine göre Türkiye genelinde 35.632 kadın girişimci mikrokredi kullanmakta, 4918 kadın girişimcinin de müracaatları değerlendirme aşamasındadır.

Günümüz itibariyle Türkiye İsrافی Önleme Vakfı himayesinde yürütülen Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi, 64 il ve 92 şubede, bir milyarı aşkın kredi hacmiyle faaliyetlerini sürdürmektedir (Şekil: 2).

Şekil 2:Yıllar İtibariye Mikrokredi Şube Sayısı

Kaynak:tgmp.net

Türkiye'de, birçok iş insanı ve şirketin mikrokredi uygulamalarına katkısı ile yoksullukla mücadele ve bölgesel kalkınmaya pozitif etkilemektedir. Ülkemizde mikrokredi yönetişimi dinamik bir yapıya sahip olup değişen ve gelişen şartlara göre yeni projelerde geliştirilebilmektedir. Bunlardan biri de 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş neticesinde ülkemize göç eden 3,5 milyondan fazla Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak 27 Şubat 2019 tarihinde CARE International Türkiye Temsilciliği ile Türkiye Grameen Mikro Finans Programı arasında yapılan protokol imzalanmıştır. Buna göre Gaziantep, Şanlıurfa ve Kilis illerinde, sürdürülebilir ve bölgesel kalkınma imkânı sağlayacak ve devletin kaynaklarının doğru ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak Mikrokredi Projesi başlatılmış olup 2020 yılının ortasına kadar 5.000'den daha fazla girişimci kadına mikrokredi verilmiştir(Akgül,2020:479).

2.5.3.1. Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi Kredi Çeşitleri

Mikrokredi başvurusunda bulunan kadının öncelikle bir “iş fikrinin“ olması gerekmektedir. Bu mevcut işi geliştirme olabileceği gibi yeni bir işe başlayarak üretim veya ticaret şeklinde de olabilir. İlk defa kredi alacak kadına 2021 yılı itibariyle 1.500TL

mikrokredi imkânı sağlanır. Verilen bu mikrokredi geri ödemeleri haftalık periyotlardave NFC elektronik tahsilat sistemiyle kare kodu kullanılarak kâğıtsız olarak tahsilatları yapılır(tgmp.net).

2.5.4.1.Başlangıç Kredisi

Bir iş yapma fikri olan, mikrokredi sistemiyle ilk defa tanışan dar gelirli mikro girişimcilerin mikrokredi sistemine daha çabuk alışabilmesini sağlamak amacıyla, üst limiti 1.500 TL olan, BSMV dâhil %10 hizmet bedeliyle ve 33 haftada tahsil edilen kredi çeşididir. Mesela, 1.500 TL Başlangıç Kredisi kullanan mikro girişimci, haftalık 500 TL taksit ödeyerek, 33.hafta sonunda 1.650 TL ödemiş olacaktır.

2.5.4.2.Ana Krediler

Türkiye Grameen Mikro Finans Projesi kapsamında yer alan "Ana kredileri " üç başlık altında incelenebilir:

a) Faaliyet Kredisi:

Faaliyet Kredisinin üst limiti 5.000 TL olup, 40 haftada BSMV dâhil %15 hizmet bedeliyle tahsil edilen kredi çeşididir. Mesela, 4.000 TL Faaliyet Kredisi kullanan mikro girişimci, haftalık 115 TL taksit ödeyerek, 40.hafta sonunda 4.600 TL ödemiş olacaktır.

b) Temel Kredi:

Temel Kredinin üst limiti 7.000 TL olup, ilk 4 hafta ödemesiz 48 haftada BSMV dâhil %20 hizmet bedeliyle tahsil edilen kredi çeşididir. Mesela, 5.000 TL Temel Kredi kullanan mikro girişimci, haftalık 125 TL taksit ödeyerek, 48.hafta sonunda 6.000 TL ödemiş olacaktır. Temel Kredi ilk dört hafta ödemesiz olacaktır.

c) Gelişim Kredisi:

Mikrokredi sisteminde 5 yıl ve üzerinde istikrarlı ve amacına uygun bir şekilde kredi kullanan, gelir getirici faaliyetlerde bulunarak aile ve ülke ekonomisine katkı sağlayan mikro girişimcilere, alt limiti 5.000 TL, üst limiti 7.000 TL olmak üzere 46 haftada BSMV dâhil % 15 hizmet bedeliyle verilen mikrokredi çeşididir. Mesela, 6.000 TL Gelişim Kredisi kullanan mikro girişimci, haftalık 150 TL taksit ödeyerek, 46.hafta sonunda 6.900 TL ödemiş olacaktır.

2.5.4.3. İşletme Kredileri

İşletme kredilerini iki başlık altında inceleyebiliriz.

- Girişimci Kredisi:

Mikrokredi sisteminde kredi kullanarak başarısını kanıtlamış, aynı zamanda vergi mükellefi olan dar gelirli mikro girişimcilere kullanmış oldukları mikrokredinin yanında işini büyütmek için, üst limiti 7.000 TL olmak üzere 48 haftada BSMV dâhil %20 hizmet bedeliyle verilen mikrokredi çeşididir. Mesela, 2.000 TL Girişimci Kredisi kullanan mikro girişimci, haftalık 50 TL taksit ödeyerek, 48.hafta sonunda 2.400 TL ödemiş olacaktır.

- Büyüme/Hepitalist Kredisi:

Yoksulluk sınırı üzerine çıkmış, bunun mutluluğunu yaşayarak bir sanayici veya tüccar olma yolunda ilerleyen, ticari faaliyetlerini büyütmek isteyen, Ana Kredi (Temel, Gelişim ve Faaliyet Kredisi) ve Girişimci Kredisi limitleri toplamı 10.000 TL olan mikro girişimcilere verilebilecek mikrokredi çeşididir. Alt limiti 10.000 TL, üst limiti 15.000 TL olmak üzere, 60 haftada BSMV dâhil %20 hizmet bedeliyle verilir. Büyüme/Hepitalist Kredisini kullanmak isteyen mikro girişimcilerin Ticaret Odası veya Esnaf Sanatkârlar Odasına kayıtlı olması gereklidir. Mesela, 10.000 TL Büyüme/Hepitalist Kredisi kullanan mikro girişimci, haftalık 200 TL taksit ödeyerek, 60.hafta sonunda 12.000 TL ödemiş olacaktır.

2.5.4.4.Sosyal İşletmecilik Kredileri

Sosyal İşletmecilik Kredilerini iki başlık altında inceleyebiliriz.

- Sosyal Kalkınma Kredisi:

“İyilik İçin Sosyal İşletme” düşüncesiyle mikro girişimcilerimizin aldıkları mikrokredilerin yanında, Sosyal Kalkınma Kredisi, kendilerine ek gelir getirici ticari faaliyetlerde bulunmaları için sunulan, temizlik ürününden kozmetiğe kadar farklı ürünlerin içerisinde bulunduğu mikrokredi çeşididir. Sosyal Kalkınma Kredisinde ara çekim yapılmamakla birlikte, mikro girişimciler ürünleri 46 haftada BSMV dâhil %15 hizmet bedeliyle alabilir.

- Teknoloji Kredisi:

Mikrokredi tarafından sağlanan Teknoloji Kredisi ile dar gelirli kadınların iletişim aletlerine ulaşması için finansal destek sağlanmaktadır. Teknoloji Kredisi kullanarak akıllı birer cep telefonu sahibi olan dar gelirli kadınlar, kullanmış oldukları kredileri 46 haftada BSMV dâhil %15 hizmet bedeliyle geri ödemektedir.

2.5.4.5. Diğer Hizmetler

Türkiye Grameen Mikro Finans Projesinin mikrokredi hizmetleri yanında Mikro Sigorta ve Mikro Konut Sigortası gibi iki sigorta hizmetleri ile gönüllü tasarruf hesabı gibi hizmetleri de vardır.

a) Mikro Sigorta:

Kaza sonucu ölüm ve sürekli sakatlık durumlarında mikro girişimcilerin yılda yalnızca 12 TL ödeyerek 10.000 TL teminat altına alındığı ferdi kaza sigortasıdır.

b) Mikro Konut Sigortası:

Yangın, sel, fırtına ve diğer doğal afetler nedeniyle ortaya çıkan zararlarda yılda yalnızca 14 TL ödeyerek ev sahiplerini 15.000 TL, kiracıları 10.000 TL'ye kadar teminat altına alan konut sigortasıdır.

- Gönüllü Tasarruf:

Dar gelirli mikro girişimci kadınlarda tasarruf bilincinin gelişmesi için kendileri adına açılan gönüllü tasarruf hesaplarına haftada en az 1 TL yatırımları için teşvik edilir.

- Hizmet bedeli ve Ara Çekim

Türkiye Grameen Mikro Finans Programı kapsamında verilen bütün kredilerde %5, %10 ve %15'lik oranlarda hizmet bedeli alınmaktadır (Tablo 4).

Hizmet bedeli oranları aşağıda belirtilen unsurlara göre belirlenir:

- Kullanılan kredinin süresine
- Kredi alma şartlarına
- Kredi tutarına

- Kredilerin geri ödeme hafta sayısına

Hizmet bedeline haricinde birde alınan mikrokredi miktarı üzerinden % 5'lik oranda banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) alınmaktadır. Sonuç olarak mikrokredi alan kadınlar hizmet bedeli ve BSMV olmak üzere iki tür maliyet arttırıcı kesinti ile karşılaşmaktadırlar.

Mikrokredi almaya hak kazanan kadınlar ödemelerini düzenli yapmaları durumunda aldıkları mikrokredi çeşidine göre 20. , 25. veya 40. hafta sonunda mikrokredi şubesine başvuruda bulunarak miktar arttırma talebinde bulunmalarına ara çekim denir (Tablo 4).

Tablo 4:Kredi Çeşitleri

Kredi Adı	Limitleri TL	Taksit Sayısı	Hizmet Bedeli	BSMV	Ara çekim
Başlangıç	1000-1500	33	%5	%5	Var/ 20 hafta
Faaliyet	1000-5000	40	%10	%5	Var /20 hafta
Temel	1000-7000	48	%15	%5	Var/ 25 hafta
Gelişim	5000-7000	46	%10	%5	Var/ 25 hafta
Girişimci	1000-7000	48	%15	%5	Yok
Hepitalist	10000-15000	60	%15	%5	Var/ 40 hafta
Teknoloji	Ürün Fiyatı	46	%10	%5	Yok
Kalkınma	Ürün Fiyatı	46	%10	%5	Yok

Ülkemizde mikrokredi talep eden kadınlar tek bir mikrokredi ile sınırlandırılmamış olup şartları taşımaları halinde birden fazla mikrokredi kullanmalarına imkân sağlanmıştır.

Aynı anda kullanılacak diğer krediler:

1-Başlangıç Kredisi: Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi

2- Faaliyet Kredisi: Girişimci Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi

3- Temel Kredi: Girişimci Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi

- 4- Gelişim Kredisi: Girişimci Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi
- 5- Girişimci Kredisi: Gelişim, Faaliyet veya Temel Kredi, Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi
- 6- Büyüme /Hepitalist Kredi: Sosyal Kalkınma Kredisi ve Teknoloji Kredisi
- 7- Teknoloji Kredisi: Tüm kredileri kullanabilir.
- 8- Sosyal Kalkınma Kredisi: Tüm kredileri kullanabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARININ KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BÖLGESEL KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ

3.1. Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve Sonuçları

Türkiye’de farklı illerde uygulanan mikrokredilerle ilgili olarak yapılan araştırma sonuçları genel olarak kadının toplumdaki yerinin ve statüsünün güçlenmesine önemli katkıda bulunduğu işaret etmektedir. Akkul (2011) tarafından yapılan çalışmada Bilecik ilinde mikrokredinin cinsiyetler arası gelir eşitsizliği probleminde ne ölçüde katkı sağladığı incelenmiştir. Bu doğrultuda mikrokredi kullanan 691 kadından 250 tanesine anket yapılmış, ekonomik ve sosyal analize yönelik sorularla küçük ölçekli kredilerle yeni işler kuran ya da mevcut işlerini finanse eden kadınların yaşamları mikro-kredi öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmıştır. Sonuç olarak mikrokredi uygulamasının kadın-erkek arasındaki gelir adaletsizliğini azalttığı, mikrokredi kullanan kadının ekonomik özgürlüğünü kazanmasının gerek aile içinde gerekse çevresinde statüsünü artırarak özgüveninin artmasına neden olduğu tespit edilmiştir.

Şengür (2011) ise mikrokredi uygulamasından faydalanan ve yoksul olarak nitelenen kimselerin yoksulluk düzeyinde ortaya çıkan değişimleri incelemiştir. Eskişehir’de mikrokredi uygulamasının etkinliğinin analiz edildiği çalışmada mikrokredi kullanımının kredi müşterilerine gelir, istihdam, yaşam standardı ve sosyal açıdan önemli katkılarının olduğu tespit edilmiştir.

Kabakçı (2012), yoksulluk sorununa bir çözüm önerisi olarak sunulan mikrokredilerin yoksulluğu önlemede başarılı olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Eskişehir’de mikrokredi kullanıcısı kadınların yaşam düzeylerindeki değişiklikleri araştıran çalışmanın bulguları mikrokredi kullanıcısı kadınların yoksulluktan kurtulmalarının sadece elde etmiş oldukları sermaye ile mümkün olmadığını, ürettikleri ürünlerde gösterdikleri yenilikçi düşüncelere, girişimcilik özelliklerine, diğer üreticiler ile rekabet edebilmelerine ve daha çok müşteri sayısına ulaşmalarına bağlı olduğunu göstermektedir.

Aydın (2012), Türkiye'deki belli başlı mikrokredi kuruluşları ve bu kuruluşlar tarafından yapılan çeşitli mikrokredi uygulamalarına yer veren çalışmada Kahramanmaraş, Diyarbakır, İstanbul ve Mersin illerindeki mikrokredi uygulamaları ve ekonomik sonuçları incelenmiştir. Metodoloji olarak; literatür çalışması yapılarak, konuyla ilgili yayınlanmış makaleler, kitaplar, dergiler ve raporlar araştırmaya tabi tutulmuştur. Türkiye'de yoksulluğun boyutları ve yoksullukla mücadele yolunda harcanan çabalar kapsamında mikrokrediyi değerlendirmiştir.

Ay (2015) ise mikrokredinin Dünya'daki ve Türkiye'deki uygulamalarını inceleyerek yoksullukla mücadeledeki etkinliğini araştırmıştır. Anket yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada sonuç olarak mikrokredinin kişilere ekonomik ve sosyal ilerleme sağladığı, aynı zamanda refah artışı ve kazandıkları özgüvenle birlikte toplumdaki etkinliklerini artırma fırsatı sunduğu belirtilmiştir.

Apaydın (2015) da mikrokredi yönteminin Muş ilinde yoksulluğu azaltmada etkin olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak Muş ilinde mikrokredi kullanan 200 kadın ile yüz yüze anket yöntemi uygulanmış ve mikr kredinin kadınlar üzerindeki ekonomik ve sosyal etkileri incelenmiştir. İş imkânlarının yetersiz ve istihdamın az olduğu Muş ilinde hem mikrokredi kullanan kadınların hem de bu kadınların kurdukları işlerde çalıştırdıkları diğer kadınların istihdama katıldıkları ve üreten bireyler oldukları görülmüş ve kadınların gelirlerinde görece artış tespit edilmiştir. Çalışmada mikrokredi sistemi ile sadece kredi kullanan kadınların değil, ailelerinin de aile içi toplam gelirlerinde, harcamalarında ve tasarruflarında önemli artışlar meydana geldiği görülmüştür. Bunun dışında mikrokredi kullanan kadının ekonomik özgürlüğünü kazanması gerek aile içinde gerekse çevresinde kadının statüsünü artırarak özgüveninin artmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Kısaca çalışmada "Mikrokredi Yöntemi Muş ilinde Yoksulluğu Azaltmada Etkindir" şeklindeki hipotezi destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Niğde ilinde mikrokredi sisteminin işleyişi ve mikrokredi sisteminin kadınlar üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerini inceleyen Alpaslan (2015)'ın çalışmasında Niğde Grameen Bankası Mikrofinans şubesi ile iş birliği yapılarak mikrokredi kullanan 110 kadın katılımcı ile birebir görüşülüp çoktan seçmeli anket uygulanmıştır. Bu

görüşmelerde, Niğde'de mikrokredi kullanan kadınların sosyo-demografik profilleri, mikrokredi kullanma amaçları, mikrokredi ile ne tür işler yaptıkları, mikrokredinin gelir düzeylerinde ve sosyal hayatlarında bir değişime yol açıp açmadığı, mikrokredinin istihdama katkı sağlayıp sağlamadığı, mikrokredi uygulamasında ne tür sorunlarla karşılaştıkları ve karşılaşılan sorunların çözümü için neler önerdikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, Niğde'de mikrokredi kullanan kadınların sistemden büyük ölçüde memnun oldukları ve mikrokredinin ekonomik ve sosyal yaşantılarına önemli katkılar sağlamasına karşın verilen kredi miktarının yetersizliği, pazarlama sorununun olması gibi bir takım sorunlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Çeki (2018)'nin Bartın ilinde, mikrokredi kullanan kadınlar üzerine yaptığı anket çalışmasında da mikrokredi uygulamasının ekonomik ve sosyal etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, mikrokredi kullanan bireylerin bu uygulamayı memnuniyetle karşıladıkları, mikrokrediyile sağlanan kazançlarını genel olarak temel ihtiyaçları ile işlerini geliştirmekte ve aile ekonomisine katkı sağlama aracı olarak gördükleri tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre mikrokredi sistemi Bartın ilinde sosyo ekonomik olarak bireylere katkı sağlamada etkin bir uygulama olarak belirtilmiştir.

Demirkol Çiçek (2018)'in yaptığı çalışmada da Türkiye Gramen Mikro Finans Programı Iğdır Şubesinden alınan bilgiler ışığında mikrokredi kullanan kadınların; sosyal ve ekonomik durumları ile demografik özellikleri incelenmiştir. Iğdır ilinde mikrokredinin bilinirliği, bireylerin beklentileri, yaşam düzeylerine etkileri, istihdama katkıları gibi konulara yönelik sorunlar araştırılmış ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir. Bağımsız gruplar için Ki-kare testi uygulanarak, sonuçlarına ailede çalışan kişi sayısı ile ailenin ortalama aylık geliri arasında, bireyin eşinin mesleği ile eşinin aylık geliri arasında, evde çalışan kişi sayısı ile mikrokredi ile yapılan üretim veya satış arasında, mikrokredi almadan önce iş durumu ile mikrokredi sonrası gelir, üretim ya da satış; eğitim düzeyi ile eşinin çalışma durumu gibi konular arasında ilişkiler istatistiksel olarak analiz ve değerlendirmeye tabi tutularak, öneri ve sonuçlar sunulmuştur.

Yılmaz (2018)'in Iğdır'da mikrokredi sisteminin önemi ve etkilerini araştırdığı çalışmada da mikrokredi kullanan 282 kadınla yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler probit yöntemiyle analiz edilmiştir. Sonuç olarak girişimci bireylerin gelir

düzeylerinde artış, yaşam düzeylerinde iyileşme, mikrokrediden elde edilen gelirle mevcut işlerini geliştirme, toplumdaki konumlarını güçlendirme gibi imkânlar sunduğu sonucuna varılmıştır.

Doğan (2019), Karaman ilinde mikrokredinin etkilerini araştırmak amacıyla kadınlara yönelik bir anket çalışması yapmıştır. Anket sorularında kadınlara 47 adet soru yöneltilmiş olup genel olarak mikrokredi katılımcılarının demografik özellikleri, ekonomik durumları ve mikrokredinin etkisini ölçmeye yönelik araştırma soruları ile Karaman’da mikrokredinin kırsal kalkınmadaki rolü ve önemi araştırılmış olup mikrokredinin kırsal kalkınmaya katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erten (2019), yoksul kadınlara iş kazandırma ya da var olan işlerini geliştirmeleri için mikrokredinin önemi ve etkisini araştırdığı çalışmada Mikro kredi Programı’nın Manisa ilindeki etkilerini incelemiştir. Kadınların mikrokredi kullanmaları ile gelir düzeyleri ve sosyo-ekonomik yapıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Manisa Mikro kredi Merkezi vasıtasıyla mikrokredi kullanan 220 kadın girişimciyle anket çalışması yapılarak; verilerin analizi sonucunda mikrokredi kullanan kadınların “Eğitim seviyeleri” ve “Sahip Oldukları Meslek” arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmış, verilen küçük çaplı finansal desteklerin etkileri incelenmiştir,

Özdemir (2019), Gaziantep ilindeki Mikro finans Kurumundan mikrokredi kullanan 151 kayıtlı üye ile gerçekleştirilen anket çalışmasında bireylerin yaş, medeni durum, sosyal güvenlik gibi demografik durumlarını araştırmıştır. Mikrokredinin sosyal, ekonomik ve psikolojik etki ve sonuçlarının araştırıldığı çalışmada Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış olup, hükümet ve idarenin mikrokredi sistemini teşvik etmek ve devamını sağlamak için çeşitli alternatifler ortaya koyarak kadınların sosyo ekonomik olarak güçlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP) İzmit Şubesi’nden mikrokredi kullanan kadınları dikkate alan Özden (2019) ise mikrokredi sisteminin yoksullukla mücadeleye etkisini ve mikrokredi kullanan kadınların refah seviyelerinde meydana gelen değişimi incelemiştir. Sonuç olarak, mikrokredinin kadınların sosyo ekonomik olarak güçlendirdiği ve kadının toplumdaki yerini sağlamlaştırdığı sonucuna varılmıştır.

İçöz (2019) ise Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP) Isparta Şubesi'nden alınan bilgilerle mikrokredi uygulamalarını Isparta Merkez, Atabey, Gelendost, Keçiborlu ve Yalvaç ilçeleri ve bu ilçelere bağlı köyler kapsamında incelemeye tabi tutmuştur. Araştırmada Olasılığa Dayalı Örneklem Yöntemlerinden biri olan Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi kullanılmış olup 212 kişi örneklem olarak alınarak bireylerin demografik özellikleri ile eşlerinin gelir düzeyleri ve mikrokredi almadan önceki gelir düzeyleri ile alınan kredi miktarları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.

3.2. Denizli'de Mikrokredi Uygulamalarının Analizi

Denizli özelinde Grameen Bankası Mikrofinans şubesi iş birliğiyle kadınlarla yönelik yapılan bu tez çalışmasında mikrokredinin girişimcilerin yaşamlarına olan etkileri ile sosyoekonomik durumlarına yansımaları araştırılmaktadır. Yoksul kadınların kredi kullanımı öncesi ve sonrasındaki yaşamları arasında gelir, sağlık, kültürel, tasarruf açısından değişim yaşayıp yaşamadıkları incelenmektedir. Bireyler açısından gelir artışına toplumsal açıdan ise yoksullukla mücadeleye ve bölgesel kalkınmaya destek sağlayan mikro finans uygulamalarının Denizli'nin bölgesel kalkınmasındaki etkinliğinin araştırılması bu tez çalışmasının temel amacını oluşturmaktadır.

3.2.1. Veri Analiz Yöntemi

Denizli ili için yapılan araştırmada, TGMP Denizli Şubesi mikrokredi kullanıcılarına yönelik düzenlenen ankette katılımcıların demografik bilgileri, mikrokredi kullanım durumları ve bunun kişilerin sosyo ekonomik durumları üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik sorular yer almıştır. Kullanılan anket formu Ek 1'de yer almaktadır.

TGMP Denizli Şubesi'nde kayıtlı 750 üyenin, 100 tanesi pasif durumda olduğundan ve 100 tanesi de üyelik sürecinde bir yılı doldurmamış olduğundan ankete dâhil edilmemişlerdir. Üyeliği bir yılı aşmış olan ve aktif durumda bulunan 550 üyenin 223'üne ulaşılmıştır. Bunlardan 100'üyle yüz yüze diğer 123 üye ile de pandemi şartları nedeniyle telefon aracılığı ile 44 sorudan oluşan anket uygulanarak oluşturulmuştur.

Ulaşılan verilerin istatistik analizinde SPSS Statistics 21 paket programı kullanılmıştır. SPSS analizi ile verilerin genel değerlendirilmesi ve karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen verilerin istatistik analizi yapılırken mikrokredi kullanan kadın

girişimcilerin (N=223) sosyo ekonomik bilgileri ve diğer tım verilerin analizinde yzde (%) ve frekans (f) değerlerinden yararlanılmıştır.

3.2.2.Mikrokredi Kullanıcı Anketlerinin Değerlendirilmesi

Ankette yer alan sorular aracılığı ile öncelikle yaş, medeni durum, eğitim dızeyi, sosyal gvence gibi demografik ozelliklerin genel çerçevesi çizilmiş, daha sonra katılımcıların sosyal ve ekonomik durumları ile mikrokredinin toplumsal hayata yansımaları neticesinde bölgesel kalkınmaya etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Katılımcılara daha ziyade kapalı uçlu sorular yöneltilmiş ve somut bilgilerle değerlendirmeler gerçekteştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın hipotezleri şu şekilde sıralanabilir;

Çalışmamızda ana hedef “mikrokrediyöntemlerinin, bölgesel kalkınma sorunlarını çözmeye etkisi vardır” olarak belirlenmiştir.

Bu ana hipotezi ispatlayıcı alt hipotezlerise:

- 1) Mikrokredinin asıl hedef kitlesi işsiz veya mevcut işini geliştirme amacı olan dar gelirli kadınlardır.
- 2) Mikrokredi kullanan kadınların sosyal ve ekonomik durumları iyileşmektedir.
- 3) Mikrokredi uygulamasıyla kadınların gelir düzeyleri ve tasarruf eğilimleri artış göstermektedir.
- 4) Mikrokredi sonrası kadınların aile ilişkilerinde ve toplumda etkinliği artmaktadır.
- 5) Mikrokredi sonrası girişimci olarak çalışan kadınlara çevrenin saygısı artmaktadır.
- 6) Mikrokredi sonrası kadınlar, bireysel anlamda kendi ayakları üzerinde durabildiği gibi aile ekonomisine katkıları da artmaktadır.
- 7) Mikrokredi sonrası kadınların eğitim ve sağlık imkânlarında artış olmaktadır.

a) Mikro Finans Kullanıcılarının Yaş Durumu

Ankete katılan 223 kadının % 7,1'i 18-25 yaş grubuna, % 17,9'u 25-35 yaş grubuna, % 26,9'u 35-45 yaş grubuna, % 26'sı 45-55 yaş grubuna ve % 21,9'u 55 ve üzeri yaş grubuna dâhildir (Tablo 5). Bu bilgilere dayanılarak mikrokredilerin daha ziyade 35 yaş üstü kadınlar tarafından kullanıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 5:Mikrokredi Kullanıcılarının Yaş Durumu

	18-25	25-35	35-45	45-55	55+	Toplam
Frekans (n)	16	40	60	58	49	223
Yüzde (%)	7,1	17,9	26,9	26	21,9	100

b) Mikro Finans Kullanıcılarının Medeni Durumu

Ankete katılan kadınlar medeni durumları açısından değerlendirildiğinde % 77,1'inin evli, % 6,7'sinin bekâr ve % 16,1'inin boşanmış/dul olduğu görülmektedir (Tablo 6). Evli kadınların mikrokredi kullanımının diğerlerine nazaran daha yoğun olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 6:Mikrokredi Kullanıcılarının Medeni Durumu

	Evli	Bekâr	Boşanmış/Dul	Toplam
Frekans (n)	172	15	36	223
Yüzde (%)	77.1	6,7	16,1	100

c) Mikro Finans Kullanıcılarının Eğitim Düzeyi

Eğitim durumları açısından incelendiğinde mikrokredi kullanan kadınların %3,6'sı okuryazar iken, %60,1'inin ilköğretim mezunu, %26'sının lise mezunu ve %9,9'unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Tablo 7). Bu durum mikrokredinin yoğunlukla ilköğretim ve lise mezunu olan kadınlar tarafından kullanıldığına işaret etmektedir. İlk ve ortaöğretim mezunu kadınların aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla mikrokrediyi tercih ettikleri ve bu eğitim düzeylerindeki kadınların mikrokredi yoluyla sosyal hayattaki yerlerinin giderek arttığı ifade edilebilir.

Tablo 7: Mikro kredi Kullanıcılarının Eğitim Durumu

	Diğer	Okuryazar	İlköğretim	Lise	Üniversite	Toplam
Frekans (n)	1	8	134	58	22	223
Yüzde (%)	0,4	3,6	60,1	26	9,9	100

d) Mikro kredi Kullanıcılarının Sosyal Güvence Durumu

Mikro kredi kullanan kadınların sahip oldukları sosyal güvence açısından dağılımına bakıldığında % 26,9'unun SSK ve %20,6'sının BAĞ-KUR'lu olduğu görülmektedir (Tablo 8). %5,8'i sosyal güvence olarak yeşil karta sahip olduğunu belirtirken %45,2'si ise sosyal güvencesi bulunmadığını ya da eşinin sosyal güvencesinden yararlandığını beyan etmiştir. Emekli sandığına kayıtlı olanlar ise %1,6 ile en düşük paya sahiptir. Hiçbir güvenceye sahip olmayanların sayısının göreceli olarak yüksek olması kadınların aile ekonomisine katkı sağlamak açısından mikro krediyi kullandıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca güvencesi olmayan kadınlar mikro kredi sonrası düzenli bir işe sahip olarak gelir düzeylerini artırmakta, SSK ve BAĞ-KUR'a kayıt olmaktadır. Bu durum mikro kredi sisteminin amaçlarının gerçekleştiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 8: Mikro kredi Kullanıcılarının Sosyal Güvence Durumu

	Güvence Yok	Yeşil Kart	SSK	BAĞKUR	Emekli Sandığı	Toplam
Frekans (n)	101	13	60	46	3	223
Yüzde (%)	45,2	5,8	26,9	20,6	1,6	100

e) Mikro kredi Kullanıcılarının Ailelerindeki Çalışan Kişi Sayısı

Ankete katılan 223 kadından %31,8'inin ailesinde çalışan kişi yokken %57,4'ünün ailesinde çalışan bir kişi bulunmaktadır (Tablo 9). %3,6'sının ailesinde çalışan 2 kişi ve %0,4'ünün ailesinde çalışan 3 kişi bulunmaktadır. Kendilerinden başka çalışanın olmadığını ve sadece bir kişinin çalıştığını beyan eden gruplar birlikte değerlendirildiğinde mikro kredinin önemli oranda hedef kitleye ulaştığı söylenebilir. Kadınların mikro kredi ile kurduğu işlerle aile bütçesine katkı sağladıkları ve dolayısıyla

mikrokredinin kadınların ekonomik ve sosyal alandaki varlıklarının artmasına katkıda bulunduğunu ifade edilebilir.

Tablo 9: Ailelerindeki Kendilerinden Başka Çalışan Kişi Sayısı

	Yok	1 Kişi	2 Kişi	3 Kişi	Diğer	Toplam
Frekans (n)	71	128	8	1	15	223
Yüzde (%)	31,8	57,4	3,6	0,4	6,7	100

f) Mikrokredi Kullanıcılarının Ev Sahipliği ve Aile Durumu

Tablo 10’da katılımcıların %60’ının oturdukları evin kira olduğu, %39,9’unun ise kendi evinde oturduğu görülmektedir. Bu evlerde aile büyükleri ile yaşanılıp yaşanılmadığı sorusunun cevaplarının yer aldığı Tablo 11’den ise kadınların %22,4’ünün aile büyükleri ile yaşarken %77,6’sının ise aile büyükleri ile yaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu iki tablo birlikte değerlendirildiğinde mikrokredi kullanıcılarının büyük oranda çekirdek ailelerden oluştuğu ve çoğunluğunun ise kirada oturdukları söylenebilir.

Denizli’de sosyolojik olarak büyük aile yerine çekirdek aile formunun giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Ancak büyük ailelerden kopuş çekirdek aile üzerinde geçim baskısının artmasına sebep olmakta ve bu baskı en fazla da kadınlar tarafından hissedilmektedir. Bu yönüyle mikrokredinin toplumun dar gelirli kesimlerinde yaşayan kadınlar için bir işe başlama veya mevcut işi geliştirme amacıyla kullanılan araçlardan biri durumuna geldiğini söylemek mümkündür.

Tablo 10: Mikrokredi Kullanıcılarının İkamet Ettikleri Ev

	Kira	Kendi Evim	Toplam
Frekans (n)	134	89	223
Yüzde (%)	60	39,9	100

Tablo 11: Aile Büyükleri ile mi oturuyorsunuz?

	Evet	Hayır	Toplam
Frekans (n)	50	173	223

Yüzde (%)	22,4	77,6	100
------------------	------	------	-----

g) Mikrokredi Kullanım Süresi

Katılımcıların, %26,2'si 1 yıldır mikrokredi kullandığını söylerken, %8,6'sı 2 yıldır, %11,3'ü 3 yıldır, %6,3'ü 4 yıldır ve %47,5'i ise 5 yıl ve üzeri süredir mikrokredi kullandığını belirtmişlerdir (Tablo 12). Mikrokredi kullanıcılarının çoğunluğunun sistem içinde kaldığı görülmektedir. Bunun yanında son bir yılda mikrokredi kullanan kadın sayısının yüksek olması Denizli'de mikrokredinin yaygınlığının arttığını ve kadınların bu sisteme ilgilerinin giderek arttığını göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 12: Mikrokredi Kullanım Süresi

	1 Yıl	2 Yıl	3 Yıl	4 Yıl	5 Yıl ve Üzeri	Toplam
Frekans (n)	58	19	25	14	105	223
Yüzde (%)	26	8,5	11,2	6,3	47,1	100

h) Mikrokredi Kullanmadan Önceki Çalışma Durumu

Katılımcıların %47,1'i mikrokredi kullanmadan önce çalıştığını söylerken, %52,5'i düzenli bir işi olmadığını söylemiştir (Tablo 13). Kadınların yarısından fazlası mikrokredi almadan önce bir iş sahibi olmadığını, diğerleri ise bir iş sahibi olduklarını ancak mikrokrediyi işlerini geliştirmek veya kazançlarını artırmak amacıyla kullandıklarını belirtmektedirler. Bu sınıflandırmada, mikrokredi öncesi gelirinin olmadığını beyan edenleri girişimci olarak kazanmak ile halen gelir getirici bir faaliyette bulunan kadınların iş geliştirmelerinin teşvik edilerek kadının toplum içerisindeki konumunun güçlendirmesi, mikrokredi sisteminin önemli amaçları arasındadır.

Tablo 13: Mikrokredi Kullanmadan Önceki Çalışma Durumu

	Evet	Hayır	Yanıtsız	Toplam
Frekans (n)	105	117	1	223
Yüzde (%)	47,1	52,5	0,004	100

ı) Mikrokrediye Başvurunun Nasıl Yapıldığı

Ankete katılan 223 kadına mikrokrediye başvurularını kimin teşvik ettiği sorulduğunda %86,5'i arkadaşının teşvik ettiğini %13,5'i ise mikrokrediyi reklam,

internet, gazete gibi diğer kaynaklardan öğrenerek girişimde bulunduğunu belirtmiştir (Tablo 14). Buna göre mikrokredi sisteminin arkadaş gruplarından öğrenildiği, diğer kaynakların tanıtım ve reklam konusunda kitlelere ulaşmada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu durum mikrokredi sisteminin yeterince tanıtılmaması nedeniyle ihtiyaç sahiplerinin bu imkândan mahrum kaldığını göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 14: Mikrokrediyi Kim Teşvik Etti

	Diğer	Arkadaş	Toplam
Frekans (n)	30	193	223
Yüzde (%)	13,5	86,5	100

i) Mikrokredi Kullanmadan Önce ve Kullandıktan Sonra Gelir Durumu

Katılımcıların mikrokredi kullanmadan önceki gelir düzeylerinin belirlenmesine ilişkin soruya verilen cevaplar Tablo 11’de yer almaktadır. Kadınların %48’i mikrokredi kullanmadan önce hiç gelirleri olmadığını belirtmişlerdir. 1000-1500 TL arasında gelire sahip olan kadınların oranı %10,8, 1500-2000 TL arası geliri olanların oranı %10,3, 2000 TL ve üzeri geliri olanların oranı ise %30,9’dur. Mikrokredi uygulamasının hiç geliri olmayan kişilere ulaşabilmesi mikrokredi uygulamasının önemli amaçlarından birini gerçekleştirdiğini göstermektedir. Mikrokredi kullanan kadınların sonrasında elde ettiği gelir artışları ise Tablo 16’de değerlendirilmektedir.

Tablo 15: Mikrokredi Kullanmadan Önceki Gelir Durumu

	Gelirim Yoktu	1000-1500TL	1500-2000 TL	2000 TL ve Üzeri
Frekans (n)	107	24	23	69
Yüzde (%)	48	10,8	10,3	30,9

Tablo 16: Mikrokrediden Sonraki Gelir Düzeyi

	Gelirim Artmadı	0-500 TL	500-1000 TL	1000-1500TL	1500-2000TL	2000 TL ve Üzeri	TOPLAM
Frekans (n)	17	120	64	11	7	4	223
Yüzde (%)	4,8	53,8	28,7	4,9	3,1	1,8	100

Gelirinin artmadığını söyleyen kadınların oranı %4,8 iken mikrokrediden sonra gelirinin 500 TL'ye kadar arttığını söyleyen kadınların oranı %53,8'dir. %28,7'si gelirinin 500-1000 TL arasında arttığını, %4,9'u 1000-1500 TL arasında arttığını, %3,1'i 1500-2000 TL arasında arttığını ve %1,8'i ise 2000 TL ve üzerinde arttığını belirtmiştir. Tablo 12'de gelir düzeyinde artış olduğunu beyan edenlerin toplamı %93 gibi bir orana tekabül ettiğinden mikrokredinin gelir artışında etkili bir araç olduğunu söylemek mümkündür. Tablo 15 ile Tablo 16 birlikte değerlendirildiğinde hiç geliri olmayan %48'lik kesimin mikrokredi aracılığı ile bir işe ve belli bir gelir düzeyine ulaştığı görülmektedir.

Ankete katılan kişilerden bir işi olmayan ya da pirim yatırma gücü olmadığı için sosyal güvencesi olmayan %45,2'dir. (n=101) (tablo4) Yoksul kesimin kayıt dışı çalıştığı görülmekte buda yoksul kesimin mikrokredi ile geçimini sağlayacağı bir işe sahip olduğu ve nispi olarak yoksullukta bir azalma ile birlikte bölgesel kalkınmaya pozitif etki eden bir unsur olarak görülmektedir.

j) Mikrokredi İle Yapılan İş Türleri

Tablo 17'e göre mikrokredinin genellikle el işi- örgü, tekstil ve kozmetik ürün satış işleri için talep edildiği görülmektedir. Katılımcıların %42,6'sı mikrokrediyi el işi- örgü alanında kullanmak için aldığını söylerken kozmetik ürünü satışı için alanların oranı %18,8, tekstil malzemeleri satışı için alanların oranı %15,2 ve küçük esnaf işletmesinde kullanmak için alanların oranı %8,1'dir. Özellikle ev hanımı olan kadınların ev ekonomilerine katkı sağlamak için mikrokredi kullandıkları görülmektedir. Yapılan anket görüşmelerinde mikrokredi kullanıcılarının, TGMP - il şubesi koordinasyonu ile mikrokredi yoluyla elde edilen gelir düzeyini arttırıp sürekliliği sağlamak için üretim, satış, pazarlama gibi konularda gelişim sağlayıcı programlara teşvik politikalarıyla ivme kazandırıcı ve yol gösterici çalışmaların yapılması gibi talep ve beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Tablo 17:Mikrokredi İle Yapılan İş Türleri

	Frekans(n)	Yüzde(%)
El işi, örgü	95	42,6
Tekstil ürünleri satışı	34	15,2

Ayakkabı terlik satışı	9	4
Kozmetik ürünleri satışı	42	18,2
Küçük esnaf işletmesi	18	8,1
Doğal ürünler satışı	9	4
Ev yemekleri	7	3,1
Pazarcılık	4	1,8
Hayvancılık	5	2,2
TOPLAM	223	100

k) Mikrokredi Taksiti Geri Ödemesinde Yaşanan Sorunlar

Mikrokredi kullanan kadınların aldıkları kredilerin geri ödemesi sürecinde bir sorun yaşayıp yaşamadıklarının tespit edilmesine yönelik olarak sorulara ilişkin alınan cevaplar Tablo 18’te özetlenmektedir. Katılımcıların %7,2’si geri ödemede sıkıntı yaşadığını söylerken, %21,1’i bazen sıkıntı yaşadığını ve %71,7’si ise sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir. Buna göre kadınların büyük çoğunluğunun geri ödeme konusunda sorun yaşamaması mikrokredi kullanılarak yapılan işlerin gelir getirici olduğunu ve geri dönüş oranının yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum mikrokredilerin refah artışı ve bölgesel kalkınma açısından önemli bir fonksiyonu üstlendiğinin bir göstergesidir. Bunun yanında yapılan görüşmeler sırasında bazen geri ödeme sıkıntısı yaşayanların taksitlerini borç alarak ödediği ve borcunu ödeyemeyenlerin ise grup baskısı ile psikolojik etki altına alındığı da bildirilmiştir.

Tablo 18: Mikrokredi Taksiti Geri Ödemesinde Yaşanan Sorunlar

	Evet Yaşıyorum	Hayır Yaşamıyorum	Bazen Yaşıyorum	Toplam
Frekans (n)	16	160	47	223
Yüzde (%)	7,2	71,7	21,1	100

l) Mikrokredinin Eksik Yönleri

Mikrokredinin kullanıcılar tarafından eksik görülen yönlerini tespit etmek amacıyla katılımcılara sorulan birden fazla seçenek işaretlemeli soru neticesinde elde edilen sonuçlar Tablo 19’te verilmektedir. Buna göre mikrokredi uygulamasından ankete

katılan 223 kadının beklentilerini veya uygulamada gördükleri eksiklikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1-Katılımcıların, %34,7'si verilen mikro kredi tutarının az olduğunu belirtmişlerdir. Mikro kredi miktarı TGMP tarafından 2021 itibarıyla başlangıç olarak 1500 TL olarak belirlenmiştir. Bu miktarın piyasa şartları tekrar değerlendirilerek revize edilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

2- Katılımcıların, %33,3'üne göre kredi geri ödemelerinin haftada bir olmasının önemli bir eksiklik olduğunu ve bu sürenin uzaması gerektiğini belirtmektedirler. Ancak karşıt görüşü savunanlar ise ödeme periyodunun uzamasının düzenli ödemelerin aksamasına neden olacağını beyan etmektedirler. Bu konuda bireysel durumlara göre esnek ödeme tarifelerinin uygulanması üzerinde çalışmalar yapılması uygun olabilir.

3- Hizmet bedeli konusunda fikir beyan edenlerin oranı %23,7'dir. Bu konudaki görüşler hizmet bedeli alınmasın ya da hizmet bedelinin miktarı düşürülsün yönünde olmuştur. Mikro kredi kullanan yoksul ve dar gelirli kişiler için bu tutarın bir yük teşkil ettiği aşikârdır. Hizmet bedeli ile karşılanan şube giderlerini finanse etmek için paydaşların bağış ve yardımlarının arttırılması yoluna gidilmelidir.

4- Katılımcıların, %5,2'si grup kurma zorunluluğu veya bir gruba dâhil olma zorunluluğu konusuna eleştiriler yöneltmişlerdir. Kredilerin gruplardan bağımsız olarak veya bireysel olarak da verilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Bu hususta kademeli bir ayrıma gidilebilir yani geri ödemelerinde sorunsuz olan ya da yeterli teminat sunabilen katılımcıların grup zorunluluğu kaldırılabilir. Böylece daha geniş kitlelere ulaşma imkânı ile mikro kredi sisteminin etkinliği ve yaygınlığı artırılabilir ve bu durum mikro kredinin bölgesel kalkınmaya katkısının artmasına hizmet edebilir.

Tablo 19: Mikro kredinin Eksik Yönleri

	Frekans(n)	%
Kredi Miktarı Az	180	34,7
Ödeme Periyodu Kısa	173	33,3
Hizmet Bedeli Yüksek	123	23,7

Grup Kurma Zorunluluğu	27	5,2
Diğer	16	3,1
TOPLAM	519	100

m) Mikrokredi Kullanım Kararı

Mikrokredi alan kadınlara aldıkları krediyi hangi alanda kullanacaklarına dair kararı kimin verdiğine ilişkin yöneltilen soruya verdikleri cevaplar Tablo 20’de yer almaktadır. Katılımcıların %26’sı mikrokrediyi hangi alanda kullanacağına eşinin karar verdiğini söylerken %67,7’si kendisinin karar verdiğini belirtmiştir. Bununla bağlantılı bir diğer soruda ise katılımcıların %91,9’u eşinin mikrokredi alması konusundaki görüşünün olumlu olduğunu söylerken %8,1’i eşinin bu konuda olumsuz düşündüğünü söylemiştir. Buradan mikrokredinin girişimcilik tecrübesinin başlamasına olduğu gibi mevcut işi geliştirme imkânı sunmasıyla da bireysel karar alma becerisinin gelişmesine ve aile içinde bireyin etkinliğinin artırmasına katkıda bulunduğu söylenebilir.

Tablo 20: Mikrokredinin Kullanım Kararı

	Eş	Kendisi	Diğer	Toplam
Frekans (n)	58	151	4	223
Yüzde (%)	26	67,7	1,8	100

n) Mikrokrediden Elde Edilen Gelirin Kullanım Şekli

Mikrokrediden elde ettikleri geliri ev giderlerine harcadığını söyleyenlerin oranı %25,1, iş geliştirme ve biriktirme için harcadığını söyleyenlerin oranı %25,6 ve her ikisi için de kullandığını söyleyenlerin oranı ise %49,3’tür (Tablo 21). Mikrokredi ile elde edilen gelirin kullanım alanları sistemin ekonomik-sosyal etkilerini değerlendirmek açısından önemlidir. Buna göre alınan krediler sonucunda elde edilen gelirin ev giderlerine harcanması ile aile bireylerinin de yaşam düzeyinin iyileştirildiği görülmektedir.

Tablo 21: Elde Edilen Gelirin Kullanım Şekli

	Ev Giderleri (1)	İş Geliştirme (2)	Her İkisi de	Toplam
Frekans (n)	56	57	110	223

Yüzde (%)	25,1	25,6	49,3	100
------------------	------	------	------	-----

o) Mikrokredinin İstihdama Katkısı

Katılımcıların %5,8'i yanında eleman çalıştırdığını, %94,2'si ise eleman çalıştırmadığını söylemiştir (Tablo 22). Bununla bağlantılı bir başka soruda ise katılımcıların %34,5'i işini büyüttüğünü veya büyütme düşündüğünü söylerken %65,5'i işini büyütmediğini veya büyütmeceğini belirtmiştir. Bu iki sorunun sonuçları birlikte değerlendirildiğinde mikrokredinin çoğunlukla bireylerin sadece kendi küçük işleri için bir finansman katkısı sağladığını iş büyütme ve ilave istihdam sağlamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 22: Yanınızda Eleman Çalışıyor mu?

	Evet	Hayır	Toplam
Frekans (n)	13	210	223
Yüzde (%)	5,8	94,2	100

ö) Mikrokrediden Elde Edilen Gelirin Birikim Şekli

Kredi kullanımını sonrasında elde edilen gelirden yapılan birikimin şekli konusunda katılımcıların eğilimini ölçmeye yönelik sorudan elde edilen sonuçlar Tablo 23'da özetlenmiştir. Kadınların %20,2'si mikrokrediden sonra birikim yapamadığını söylerken, %9'u evde birikim yaptığını, %53,8'i mikrokredi kurumunda birikim yaptığını ve %17'si hem evde hem kurumda birikim yaptığını söylemiştir.

Tablo 23:Elde Edilen Gelirden Birikim Şekli

	Biriktiremiyorum	Evde Birikim	Kurumda Birikim	Ev+Kurum	Toplam
Frekans (n)	45	20	120	38	223
Yüzde (%)	20,2	9	53,8	17	100

Diğer taraftan kredi kullanan kadınların icra ettikleri işi geliştirmek için harcamada bulunmaları da sürekliliği sağlayıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankete katılan bireylerin çoğunluk itibarıyla dengeli bir paylaşım yaparak hem ev ekonomisine katkı sağladığı hem de işlerini geliştirmek için harcamada bulunduğu görülmektedir.

p) Mikrokrediden Duyulan Memnuniyet

Katılımcıların %97,3'ü mikrokredi uygulamasından memnun olduğunu söylerken, %0,4'ü mikrokredi uygulamasından memnun olmadığını ve %2,2'si kararsız olduğunu belirtmiştir (Tablo 24). Bununla bağlantılı olarak bir başka soruda ise katılımcıların %87'si yeni kredi almayı düşündüğünü, %13'ü yeni kredi almayı düşünmediğini söylemiştir.

Tablo 24: Mikrokrediden Duyulan Memnuniyet

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Frekans (n)	217	1	5	223
Yüzde (%)	97,3	0,4	2,2	100

Elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde mikrokredi kullanan bireylerin çoğunluk olarak uygulanan projeden memnun oldukları ve yeniden mikrokredi kullanmak istediklerini beyan ettikleri görülmektedir. Bu durum sistemin sürekliliği açısından oldukça önemlidir.

r) Mikrokredinin Bireysel Anlamda Özgürlüklere Katkısı

Katılımcıların %78'i mikrokredinin bireysel anlamda özgürlüklerini genişlettiğini, %8,1'i ise genişletmediğini belirtirken %13,9'u kararsız olduğunu söylemiştir. Tablo 25'deki soruyla bağlantılı bir başka soruda katılımcıların %0,4'ü mikrokrediden sonra çocuk eğitimi konusunda hayatında değişiklik olduğunu, %0,4'ü ev alımı konusunda değişiklik olduğunu, %48'i bağımsız tasarruf konusunda değişiklik olduğunu ve %51,1'i ise diğer konularda değişiklik olduğunu belirtmiştir. Buna göre mikrokredi kullanan kadınların bağımsız tasarruf yapma ve diğer bireysel konularda karar alma durumlarında önemli oranda gelişmeler olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 25: Mikrokredi Bireysel Anlamda Özgürlüklerinizi Genişletti mi?

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Frekans (n)	174	18	31	63
Yüzde (%)	78	8,1	13,9	100

s) Mikrokredi Sonrası Yaşam Kalitesi

Mikrokredi kullanımı sonrasında kadınların yaşam kalitesindeki gelişmelerin belirlenmesine ilişkin sorulara verilen cevaplar Tablo 26’de gösterilmektedir. Katılımcıların %21,5’i mikrokrediden sonra yaşam kalitelerinde hiçbir değişiklik olmadığını söylerken %70’i yaşam kalitesinin biraz arttığını ve %8,5’i yaşam kalitesinin çok arttığını söylemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde mikrokredinin bireylerin yaşam kalitesine olumlu yönde yansıdığı görülmektedir.

Tablo 26: Mikrokredi Sonrası Yaşam Kalitesi

	Değişim Olmadı	Biraz Arttı	Çok Arttı	Düştü	Toplam
Frekans (n)	48	156	19	-	223
Yüzde (%)	21,5	70	8,5	-	100

Yaşam kalitesindeki artışın göstergelerinden biri de eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımıdır. Bu yönüyle katılımcıların %35’i mikrokredinin eğitim ve sağlık hizmetlerine katkısı olduğunu söylerken, %40,4’ü mikrokredinin katkısı olmadığını ve %24,7’si kararsız olduğunu söylemiştir. Kararsızlar dağıtıldığında mikrokredi kullananların %46,4’sının eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Mikrokredinin yaşam kalitesi artışına önemli katkı sağladığı ancak yansımalarının sınırlı düzeyde kaldığı sonucuna varılabilir.

ş) Mikrokredinin Kadının Ailedeki Konumuna Katkısı

Kredi kullanımı sonrasında kadının ailedeki yeri konusundaki değişimlerin tespit edilmesine yönelik sorulara verilen cevaplar Tablo 27’te yer almaktadır. Katılımcıların %13,1’i mikrokrediden sonra evdeki konumunun kocasının gözünde değiştiğini söylerken, %12,2’si çocukların gözünde değiştiğini, %27,6’sı hem çocuk hem eş gözünde değiştiğini ve %47,1’i değişim olmadığını söylemiştir. Ekonomik olarak güçlenen kadınlar bunun etkisini ilk olarak kendi ailelerinde görmektedirler. Anket sonuçlarına göre kadınlar %52,9 oranında çocuk, eş veya her ikisi üzerinde de konumunun güçlendiğini belirtmiştir.

Tablo 27: Mikrokredi Kadının Ailedeki Konumu Güçlendirmesi

	Değişim Olmadı	Çocuklar	Eş	Eş ve Çocuklar	Toplam
Frekans (n)	104	27	29	61	223

Yüzde (%)	47,1	12,2	13,1	27,6	100
------------------	------	------	------	------	-----

t) Mikrokredinin Kadının Toplumdaki Konumuna Katkısı

Kadınların aile içindeki konumlarının dışında toplumdaki konumlarının değerlendirildiği soruya ilişkin sonuçlar ise Tablo 28’te gösterilmiştir. Katılımcıların %78’i mikrokredinin kişinin toplumdaki yerini güçlendirdiğini düşündüğünü söylerken %8,5’i güçlendirmedeğini düşündüğünü ve %13,5’i kararsız olduğunu söylemiştir.

Tablo 28:Mikrokredinin Kadının Toplumdaki Konumunu Güçlendirmesi

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Frekans (n)	174	19	30	63
Yüzde (%)	78	8,5	13,5	100

Bu soruyla bağlantılı bir diğer soruya ise kadınların %74,1’i mikrokrediden sonra çevresinin yaklaşımında olumlu değişiklik olduğunu, %1,4’ü olumsuz yönde değişiklik olduğunu ve %24,5’i değişim olmadığını söylemiştir. Bu iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde mikrokredinin bireysel manada kişilerin özgüven kazanmasını sağlayarak kendi ayakları üzerinde durmasını sağlayıcı bir yönü olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bireylerin girişimci olarak yakın çevrelerindeki ve toplumdaki konumlarını güçlendirici bir role sahip olmaktadır.

3.2.3. Mikro Finans Kullanıcılarına Yöneltilen Soruların Karşılaştırmalı Analizi

Yapılan çalışmadan elde edilen sonuçların yorumlanabilmesi açısından sorular arasında karşılaştırmalı analizlerin yapılması da oldukça önemlidir. Bu şekilde elde edilen analiz sonuçları konu hakkında daha detaylı bilgilere ulaşılmasını sağlamak ve politika tedbirleri açısından da yol gösterici olmaktadır. Karşılaştırmalı analizi yapılan sorulara ilişkin açıklamalar başlıklar halinde şu şekilde sıralanabilir:

a) Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Birikim Yapabiliyor musunuz Sorusunun Karşılaştırması

Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Tablo 29’te yer alan bu ilişki değerlendirildiğinde kadınların mikrokredi kullandıkları alanlardan elde ettikleri gelirleri çoğunlukla mikrokredi kurumunda

(kumbarada) birikim yaparak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Aldıkları mikrokrediyi ev yemekleri alanında kullananların ise büyük çoğunluğunun birikim yapmadıkları dikkat çekmektedir.

Tablo 29: Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Birikim Yapabiliyor musunuz Sorusunun Karşılaştırması

	Biriktiremiyorum	Evde	Kumbarada	Hem evde hem kumbarada	Toplam
El işi örgü	23 %24,2	8 %8,4	50 %52,6	14 %14,7	95 %100
Tekstil ürün	3 %8,8	7 %20,6	18 %52,9	6 %17,6	34 %100
Ayakkabı terlik	2 %22,2	0 %0	7 %77,8	0 %0	9 %100
Kozmetik	10 %23,8	3 %7,1	27 %64,3	2 %4,8	42 %100
Küçük esnaf	2 % 11,1	0 %0	11 %61,1	5 %27,8	18 %100
Doğal ürün	1 %11,1	2 %22,2	3 %33,3	3 %33,3	9 %100
Ev yemekleri	4 %57,1	0 %0	1 %14,3	2 %28,6	7 %100
Pazarıcı	0 %0	0 %0	1 %25	3 %75	5 %100
Hayvancılık	0 %0	0 %0	2 %40	3 %60	5 %100
Toplam	45 20,2	20 %9	120 %53,8	38 %17	223 %100

b) Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Önceki Gelir Miktarı Sorularının Karşılaştırması

Mikrokredinin kullanıldığı alan ile mikrokredi kullanımından önceki gelir düzeyi arasındaki ilişkiler Tablo 30'da verilmektedir. Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden önceki gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Mikrokrediyi çoğunlukla öncesinde hiç geliri olmayan yani ilk defa girişimci olarak işe başlayan kişilerin talep ettiği görülmektedir. Tekstil ve kozmetik ürünleri satışı için mikrokredi kullananların büyük bölümünün ise öncesinde 2000 TL ve üzeri gelire sahip oldukları görülmektedir. Buradan mikrokredi uygulamasının Denizli'de

öncelikle girişimciliğin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığını ancak mevcut girişimcilere de finansman desteği sağladığını ifade etmek mümkündür.

Tablo 30: Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden önceki gelir miktarı sorularının karşılaştırması

	Gelirim yoktu	1000-1500TL	1500-2000TL	2000TL ve üzeri	Toplam
El işi örgü	53 %53,8	11 %11,6	7 %7,4	24 %25,8	95 %100
Tekstil ürün	11 %32,4	5 %14,7	4 %11,8	14 %41,2	34 %100
Ayakkabı terlik	7 %77,8	0 %0	7 %77,8	22,2 %2	9 %100
Kozmetik	13 %31	2 %4,8	6 %14,3	21 %50	42 %100
Küçük esnaf	10 % 55,6	2 %0	1 %5,6	5 %27,8	18 %100
Doğal ürün	3 %11,1	1 %22,2	3 %33,3	2 %22,2	9 %100
Ev yemekleri	2 %28,6	3 %42,9	2 %28,6	0 %0	7 %100
Pazarıcı	4 %0	0 %0	0 %25	0 %75	4 %100
Hayvancılık	4 %0	0 %0	0 %0	1 %20	5 %100
Toplam	107 %48	24 %10,8	23 %10,3	69 %30,9	223 %100

c) Mikrokredi İle Yapılan İş İle Mikrokrediden Elde Edilen Geliri Hangi Amaçla Kullanıyorsunuz Sorularının Karşılaştırılması

Tablo 31’de mikrokredinin kullanıldığı alan ile mikrokredi sonrasında katılımcıların gelirlerini harcama biçimlerinin karşılaştırılmasına yönelik analiz sonuçları yer almaktadır. Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden sonra gelirinizi nasıl harcıyorsunuz sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Mikrokrediden elde edilen gelirleri katılımcılar hem işlerini geliştirmek hem de ev giderlerini karşılamak amacıyla kullanmaktadırlar. Ev yemekleri ve doğal ürünler satışı alanında alınan mikrokredilerden elde edilen gelirlerin büyük oranda ev giderlerini karşılamak amacıyla kullanılması ise dikkat çeken bir sonuçtur.

Tablo 31: Mikrokredi ile yapılan iş ile mikrokrediden elde edilen geliri hangi amaçla kullanıyorsunuz sorularının karşılaştırılması

	Ev Giderleri	İş Geliştirme	Her İkisi	Toplam
El işi örgü	28 %29,5	24 %25,3	43 %45,3	95 %100
Tekstil ürün	3 %8,8	9 %26,5	22 %64,7	34 %100
Ayakkabı terlik	3 %33,3	0 %0	6 %66,7	9 %100
Kozmetik	10 %23,8	14 %33,3	18 %42,9	42 %100
Küçük esnaf	0 %0	4 %22,2	14 %77,8	18 %100
Doğal ürün	5 %55,6	3 %33,3	1 %11,1	9 %100
Ev yemekleri	6 %85,7	0 %0	1 %14,3	7 %100
Pazarcı	1 %25	0 %0	3 %75	5 %100
Hayvancılık	0 %0	3 %60	2 %40	5 %100
Toplam	56 25,1	57 %25,6	110 %49,3	223 %100

d) Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Yaşam Kalitenizde Nasıl Bir Değişim Oldu Sorularının Karşılaştırması

Mikrokredinin hangi alanda kullanıldığı ile mikrokrediden sonra yaşam kalitesinde nasıl bir değişim olduğu soruları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Tablo 32’de aldıkları mikrokredileri farklı alanlarda kullanan kadınlar ortalama olarak yaşam kalitelerinin bir miktar yükseldiğini ifade etmişlerdir. Pazarcılık alanında mikrokredi kullananların yaşam kalitesinin ise diğerlerine göre çok yükseldiği beyan edilmiştir. Yaşam kalitesinde istenen düzeyde artışların sağlanamamış olmasının pek çok sebebi olabilir. Öncelikle katılımcıların yaşam kalitesi konusundaki beklentileri arasında önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Ancak en önemlisi pandemi nedeniyle mikrokredi kullandıkları alanlardaki ortaya çıkan

olumsuzlukların katılımcıların gelirlerinin ve dolayısıyla da yaşam kaliteleri üzerindeki etkilerdir.

Tablo 32: Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokrediden sonra yaşam kalitenizde nasıl bir değişim oldu sorularının karşılaştırması

	Yaşam kalitemde değişim olmadı	Yaşam kalitem biraz arttı	Yaşam kalitem çok arttı	Toplam
El işi örgü	19 %20	68 %71,6	8 %8,4	95 %100
Tekstil ürün	5 %14,7	24 %70,6	5 %14,7	34 %100
Kozmetik	13 %31	27 %64,3	2 %4,8	42 %100
Küçük esnaf	5 %27,8	13 %72,2	0 %0	18 %100
Doğal ürün	1 %11,1	8 %88,9	0 %0	9 %100
Ev yemekleri	2 %28,6	4 %57,1	1 %14,3	7 %100
Pazarıcı	0 %0	1 %25	3 %75	5 %100
Hayvancılık	0 %40	3 %60	0 %0	3 %100
Toplam	48 21,5	156 %70	19 %8,5	223 %100

e) Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Yaşam Kalitenizde Nasıl Bir Değişim Oldu Sorularının Karşılaştırması

Hangi alanda mikrokredi kullanıldı sorusu ile mikrokredinin eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde sağladığı katkı sorusu arasında da Tablo 33'da görüldüğü üzere istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Mikrokredinin kullanıldığı tüm alanlar açısından ortalama olarak katılımcıların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamada bir gelişme yaşamadıkları görülmektedir. Küçük esnaf, ev yemeği satıcıları ile hayvancılık ile uğraşanlar eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim imkânına ulaşmışlardır. Kozmetik satışı yapanlar eşit dağılırken diğer alanlarda çalışanların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 33: Hangi Alanda Mikrokredi Kullanıldı Sorusu İle Mikrokredi Eğitim Ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Konusunda Katkı Sağladı mı Sorusunun Karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
El işi örgü	27 %28,4	41 %43,2	27 %28,4	95 %100
Tekstil ürün	10 %29,4	14 %41,2	10 %29,4	34 %100
Ayakkabı terlik	2 %22,2	3 %33,3	4 %44,4	9 %100
Kozmetik	21 %50	21 %50	0 %0	42 %100
Küçük esnaf	7 %38,9	5 %27,8	6 %33,3	18 %100
Doğal ürün	4 %44,4	5 %55,6	0 %0	9 %100
Ev yemekleri	4 %57,1	0 %0	3 %49,2	7 %100
Pazarıcı	0 %0	0 %0	4 %100	4 %100
Hayvancılık	3 %60	1 %20	1 %20	5 %100
Toplam	78 %35	90 %40,4	55 %24,7	223 %100

f) Ne Kadar Süredir Mikrokredi Kullanıyorsunuz Sorusu İle Mikrokredi Kullanmadan Önce Sizin Kendi Geliriniz Ne Kadardı Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 34’da ise mikrokredi kullanım süresi ile mikrokredi kullanmadan önceki gelir düzeyi arasındaki ilişkiler analiz edilmektedir. Bu iki soru arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Mikrokredi almadan önce hiç geliri olmayanların mikrokredi kullananlar arasında büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde mikrokredi uygulamasının kişilerin girişimcilik faaliyetlerinin özendirilmesi açısından önemli bir rol üstlendiğini söylemek mümkün olmaktadır. Ancak son bir yılda 2000 TL ve üzeri gelire sahip olanların da

mikrokrediye yöneldikleri görülmektedir ki bu durumun pandemi kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 34: Ne kadar süredir mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce sizin kendi geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırması

Süre	Gelirim yoktu	1000/1500TL	1500/2000TL	2000TL ve üzeri	Toplam
1 Yıl	14 %24,1	8 %13,8	9 %15,5	27 %46,6	58 %100
2 Yıl	13 %68,4	1 %5,3	1 %5,3	4 %21,1	19 %100
3 Yıl	12 %12	1 %4	2 %8	10 %40	25 %100
4 Yıl	5 %35,7	4 %28,6	2 %14,3	3 %21,4	14 %100
5 Yıl ve üzeri	63 % 60	10 %9,5	8 %7,6	24 %22,9	105 %100
Toplam	107 %48	24 %10,9	22 %10	68 %30,8	221 %100

g) Ne Kadar Süredir Mikrokredi Kullanıyorsunuz Sorusu İle Mikrokredi Eğitim Ve Sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması

Mikrokredi kullanım süresi ile sonrasındaki eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim arasındaki ilişkiler Tablo 35’de gösterilmektedir. Bu iki soru arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Yıllar itibariyle mikrokredi kullananların çoğunluğunun eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi konusunda mikrokredi kullanımının katkı sağlamadığı belirtilmiştir.

Tablo 35: Ne kadar süredir mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması

Süre	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
1 Yıl	23 %39,7	32 %55,2	3 %5,2	58 %100

2 Yıl	8 %42,1	4 %21,1	7 %36,8	19	%100
3 Yıl	7 %28,8	13 %52	5 %20	25	%100
4 Yıl	3 %21,4	6 %42,9	5 %35,7	14	%100
5 Yıl ve üzeri	36 % 34,3	34 %32,4	35 %33,3	105	%100
Toplam	77 % 34,8	89 %40,3	55 %24,9	221	%100

h) Kaçınıcı Kez Mikrokredi Kullanıyorsunuz Sorusu İle Mikrokredi Kullanmadan Önce Geliriniz Ne Kadardı Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 36’de ise kaçınıcı kez mikrokredi kullanıldığı ile mikrokredi kullanmadan önceki gelir düzeyi ilişkilendirilmiş olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Mikrokredi kullanmadan önce düzenli bir işi ve geliri olmayan kişilerin çoğunluğu oluşturduğu dikkati çekmektedir. Bu sonuçlar Tablo 30’da elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Dolayısıyla mikrokredi kullanımının işi veya geliri olmayanlara katkı sağlama açısından önemli rol üstlendiği söylenebilir. Ayrıca geliri 2000 TL ve üzeri olanların da ilk kez mikrokredi kullandığı görülmektedir. Bu durum da pandemi nedeniyle ortaya çıkan olumsuzluklar karşısında insanların mikrokrediye yöneldiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

Tablo 36: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce geliriniz ne kadardı sorusu

Süre	Gelirim yoktu	1000/1500TL	1500/2000TL	2000TL ve üzeri	Toplam
1.Kez	11 %20,8	7 %13,2	9 %17	26 %49,1	53 %100

2.Kez	17 %60,7	4 %14,3	1 %3,6	6 %21,4	28 %100
3.Kez	12 %54,5	3 %13,6	2 %9,1	5 %22,7	22 %100
4.Kez	8 %42,1	2 %10,5	2 %10,5	7 %36,8	19 %100
5 Kez ve üzeri	59 % 58,4	8 %7,9	9 %8,9	25 %24,8	101 %100
Toplam	107 %48	24 %10,8	23 %10,3	69 %30,9	223 %100

ı) Kaçınıcı Kez Mikrokredi Kullanıyorsunuz Sorusu İle Mikrokredi Kullanmadan Önce Geliriniz Ne Kadardı Sorusunun Karşılaştırılması

Tablo 37 mikrokredi kullanım sıklığı ile alınan kredinin kullanıldığı alan arasındaki ilişkileri yansıtmaktadır. Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile aldığımız mikrokrediyi ne tür bir işte kullandınız sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Mikrokrediyi kadınların en fazla el işi-örgü işinde kullandıkları görülmektedir. İkinci sırada kozmetik ürünleri satışı ve sonra tekstil ürünleri satışı gelmektedir. Ancak son yılda doğal ürünler satışı için alınan mikrokredi oranı tekstil ürünlerinin yerini aldığı da gözlenmektedir.

Tablo 37: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile aldığımız mikrokrediyi ne tür bir işte kullandınız sorusu

	1.Kez	2.Kez	3.Kez	4.Kez	5.Kez	Toplam
El işi örgü	21 %39,6	16 %57,1	10 %45,5	15 %78,9	33 %32,7	95 % 42,6
Tekstil ürün	4 %7,5	3 %10,7	4 %18,2	2 %10,5	21 %20,8	34 %15,2
Ayakkabı terlik	0 %0	0 %0	2 %77,8	0 %0	7 %6,9	9 %4
Kozmetik	14 %26,4	4 %14,3	3 %13,6	1 %5,3	20 %19,8	42 %18,8

Küçük esnaf	2 % 3,8	0 %0	3 %13,6	1 %5,3	12 %11,9	18 %8,1
Doğal ürün	7 %13,2	1 %3,6	0 %0	0 %0	1 %1	9 %4
Ev yemekleri	2 %3,8	2 %7,1	0 %0	0 %0	3 %3	7 %3,1
Pazarıcı	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	4 %100	4 %1,8
Hayvancılık	3 %5,7	2 %7,1	0 %0	0 %0	0 %0	5 %2,2
Toplam	53 %100	28 %100	22 %100	19 %100	101 %100	223 %100

i) Kaçınıcı Kez Mikrokredi Kullanıyorsanız Sorusu İle Mikrokredi Eğitim Ve Sağlık Hizmetlerine Erişimde Katkı Sağladı mı Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 38’te görüldüğü üzere kaçınıcı kez mikrokredi kullanıldığı ile mikrokredi sonrasında eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde ortaya çıkan değişim arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Genel olarak mikrokredi kullananların çoğunluğunun yıllar itibariyle eğitim ve sağlık hizmetlerine erişiminde mikrokredi kullanımı sonrasında bir gelişme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç üzerinde en etkili faktörün mikrokrediden elde edilen gelirin sınırlı olması olduğu ifade edilebilir. Elde edilen bu sınırlı gelirin önemli bir kısmı ev için yapılan harcamalara diğer kısmı ise iş giderlerine ayrılmaktadır. Dolayısıyla bu durum eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmede ortaya çıkacak gelişimin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Tablo 38: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsanız sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması

	1.Kez	2.Kez	3.Kez	4.Kez	5.Kez	Toplam
Evet	20 %37,7	14 %50	9 %40,9	3 %15,8	32 %31,7	78 %35

Hayır	30 %56,6	7 %25	8 %36,4	11 %57,9	34 %33,7	90 %40,4
Kararsızım	3 %5,7	7 %25	5 %22,7	5 %26,3	35 %34,7	55 %24,7
Toplam	53 %100	28 %100	22 %100	19 %100	101 %100	223 %100

j) Kaçınıcı Kez Mikrokredi Kullanıyorsunuz Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Çevrenizin Size Olan Yaklaşımlarda Değişiklik Oldu mu Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredinin kaçınıcı kez kullanıldığı ile kredi kullanımı sonrasında çevrenin yaklaşımında ortaya çıkan değişimlerin ilişkilendirildiği Tablo 39’te elde edilen sonuçların istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) olduğu görülmektedir. Buna göre ilk mikrokredi kullanımından itibaren kadınların çoğunluğuna toplumdaki bakış açısının olumlu yönde olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların kendine güvenlerini artırmalarına neden olarak Denizli’de kadın girişimciliğinin artmasında mikrokredi uygulamasının önemli bir fonksiyon üstlenebileceğini göstermektedir.

Tablo 39: Kaçınıcı kez mikrokredi kullanıyorsunuz sorusu ile mikrokrediden sonra çevrenizin size olan yaklaşımlarda değişiklik oldu mu sorusunun karşılaştırması

	İlk Kez	2.Kez	3.Kez	4.Kez	5.Kez	Toplam
Olumlu Değişim	38 %76	14 %50	16 %72,7	16 %84,2	76 %78,4	160 %74,1
Olumsuz Değişim	1 %2	2 %7,1	0 %0	0 %0	0 %0	3 %1,4
Değişim Olmadı	11 %22	12 %42,9	6 %27,3	3 %15,8	21 %21,6	53 %24,5
Toplam	50 %100	28 %100	22 %100	19 %100	97 %100	216 %100

k) Mikrokrediyi Hangi Alanda Kullanacağınıza Kim Karar Verdi Sorusu İle İşinizi Büyüttünüz mü Veya Büyütmeyi Düşünüyor musunuz Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 40’da alınan mikrokredinin kullanım alanına kimin karar verdiği sorusu ile yapılan işin büyütülüp büyütülmeyeceği sorusu arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Bu iki soru arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Mikrokredi kullanan kadınların çoğunluğunun işi büyütme konusunda olumsuz düşündükleri görülmektedir. Yatırım kararını verene göre değerlendirildiğinde dikkat çeken husus kredinin kullanım alanı kararını kendisi verenlerin diğerlerine nazaran daha yüksek oranda işi büyütme niyetinde olmalarıdır.

Tablo 40: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile işinizi büyüttünüz mü veya büyütmeyi düşünüyor musunuz sorusunun karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Eş	12 %76	48 %50	0 %0	60 %100
Kendisi	64 %40,3	95 %59,7	0 %0	159 %100
Diğer	1 %25	3 %75	0 %0	4 %100
Toplam	77 %100	146 %100	0 %0	223 %100

l) Mikrokrediyi Hangi Alanda Kullanacağınıza Kim Karar Verdi Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Birikim Yapabiliyor Musunuz Sorusunun Karşılaştırılması

Tablo 41’de ise mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokrediden sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusu arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) olduğu görülmüştür. Mikrokredi kullanan kadınların kredinin kullanım alanı kararını kimin verdiği bağimsız olarak çoğunlukla mikrokredi kurumunda birikim yaptıkları görülmektedir.

Tablo 41: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokrediden sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusunun karşılaştırılması

	Eş	Kendisi	Diğer	Toplam
Birikim Yapamayanlar	8 %13,3	37 %50	0 %0	45 %100
Evde Birikim Yapanlar	0 %0	20 %59,7	0 %0	20 %100
Kumbarada Birikim Yapanlar	46 %76,7	72 %75	2 %0	120 %100
Evde ve Kumbarada Birikim Yapanlar	6 %10	30 %18,9	2 %50	38 %17
Toplam	60 %100	159 %100	4 %100	223 %100

m) Mikrokrediyi Hangi Alanda Kullanacağınıza Kim Karar Verdi Sorusu İle Mikrokrediden Önce Geliriniz Ne Kadardı Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredinin hangi alanda kullanılacağına kimin karar verdiği sorusu ile mikrokrediden önceki gelir düzeyi sorusu arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 42). Mikrokredi kullananların genel olarak çoğunluğunun kredi kullanımından önce bir işi ve geliri olmadığı görülmektedir. Kredinin kullanım alanına karar verenler arasında bir karşılaştırma yapıldığında öncesinde bir işi olmayanlar açısından arasında eşin karar verme durumunun baskın olduğu görülmektedir. 2000 TL ve üzeri gelir düzeyinde ise kendisi karar verenlerin ağırlıkta olduğu dikkati çekmektedir. Bu durumun kadınların eğitim ve kişisel beceri durumlarıyla da ilişkili olduğu söylenebilir.

Tablo 42: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokrediden önce geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırması

	Gelirim yoktu	1000/1500TL	1500/2000TL	2000TL ve üzeri	Toplam

Eş	41 %68,3	1 %1,7	2 %3,3	16 %26,7	60 %100
Kendisi	64 %40,3	22 %13,8	20 %12,6	53 %33,3	159 %100
Diğer	2 %50	1 %25	1 %25	0 %0	4 %100
Toplam	107 %48	24 %10,8	23 %10,3	69 %30,9	223 %100

n) Mikrokrediyi Hangi Alanda Kullanacağınıza Kim Karar Verdi Sorusu İle Aldığınız Mikrokrediyi Ne Tür Bir İşte Kullandınız Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile aldığınız mikrokrediyi hangi alanda kullandınız sorusu arasındaki ilişki Tablo 43’da gösterilmektedir ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Mikrokredi almaya kendisi karar veren kadınların istisnasız tüm alanlarda çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 43: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile aldığınız mikrokrediyi ne tür bir işte kullandınız sorusunun karşılaştırması

	Eş	Kendisi	Diğer	Toplam
El işi örgü	33 %34,7	61 %64,2	1 %45,5	95 %100
Tekstil ürün	7 %20,6	27 %10,7	0 %18,2	34 %100
Ayakkabı terlik	3 %33,3	5 %0	1 %77,8	9 %100
Kozmetik	7 %16,7	34 %14,3	1 %13,6	42 %100
Küçük esnaf	6 %33,3	11 %0	1 %13,6	18 %100
Doğal ürün	0 %0	9 %3,6	0 %0	9 %100
Ev yemekleri	1 %14,3	6 %7,1	0 %0	7 %100

Pazarıcı	1 %25	3 %0	0 %0	4 %100
Hayvancılık	2 %40	3 %7,1	0 %0	5 %100
Toplam	60 %26,9	159 %71,3	4 %1,8	223 %100

o) Mikrokrediyi Hangi Alanda Kullanacağınıza Kim Karar Verdi Sorusu İle Mikrokredi Eğitim Ve Sağlık Hizmetlerine Erişimde Katkı Sağladı mı Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 44'ta ise mikrokredinin hangi alanda kullanılacağına kimin karar verdiği sorusu ile mikrokredi sonrasında eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki gelişme sorusu arasındaki ilişki yer almaktadır. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$). Hangi alanda kullanılacağına kim karar verirse versin mikrokredi kullananların çoğunluğu mikrokredi kullanımı sonrasında eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde önemli bir gelişmenin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 44: Mikrokrediyi hangi alanda kullanacağınıza kim karar verdi sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Eş	12 %20	21 %35	27 %45	60 %100
Kendisi	65 %40,9	66 %41,5	28 %17,6	159 %100
Diğer	1 %25	3 %75	0 %0	4 %100
Toplam	78 %35	90 %40,4	55 %24,7	223 %100

p) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle İşinizi Büyüttünüz mü Veya Büyütmeyi Düşünüyor musunuz Sorusunun Karşılaştırılması

Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıp yapılmadığı sorusu ile işin büyütülüp büyütülmeyeceği sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuş olup sonuçlar Tablo 45'de verilmiştir. Mikr kredinin alınma amacına uygun

satış yapıldığını söyleyenlerin dahi işi büyütme konusunda isteksiz ya da olumsuz düşündüğü görülmektedir. Bu durum yine mikrokredi kullanımını sonrasında elde edilen gelir düzeyinin düşüklüğüne bağlı olabilir. Çünkü kadınlar büyük ölçüde ev giderlerini karşılamaya yönelmekte ve bu nedenle işlerini büyütme konusundaki giderlerden sakınma yolunu tercih etmektedirler. Pandemi dönemindeki belirsizliklerin de bu konuda önemli rolü olduğunu belirtmekte de fayda bulunmaktadır.

Tablo 45: Mikr kredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile işinizi büyüttünüz mü veya büyütmeyi düşünüyor musunuz sorusunun karşılaştırılması

	Evet	Hayır	Toplam
Evet	69 %39,7	105 %60,3	174 %100
Hayır	3 %15	17 %85	20 %100
Kararsızım	5 %17,2	24 %82,8	29 %100
Toplam	77 %34,5	146 %65,5	223 %100

r) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Mikrokrediden Sonra Hayatınızda Hangi Konularda Değişiklik Oldu Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokrediden sonra hayatınızda hangi konularda değişiklik oldu sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur ve sonuçlar Tablo 46’de verilmiştir. Mikrokredi kullanıcılarının çoğunluğu amacına uygun satış yapıldığını ve mikrokrediden sonra özellikle bağımsız tasarruf yapma ve diğer harcamalar hususunda değişiklik olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 46: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokrediden sonra hayatınızda hangi konularda değişiklik oldu sorusunun karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Çocuk Eğitimi	1 %0,6	0 %0	0 %0	1 %0,4

Ev Alımı	1 %0,6	0 %0	0 %0	1 %0,4
Bağımsız Tasarruf	101 %58	2 %10	4 %13,8	107 %48
Diğer	71 %40,8	18 %18,9	25 %86,2	114 %51,1
Toplam	174 %100	159 %100	29 %100	223 %100

s) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Mikrokredi Aldıktan Sonra Birikim Yapabiliyor musunuz Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıp yapılmadığı sorusu ile mikrokredi aldıktan sonra birikim yapıp yapılmadığı sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Tablo 47’te mikrokredi kullanan bireylerin çoğunluğunun amacına uygun satış yapıldığından bağımsız olarak mikrokredi kurumunda birikim yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Mikrokredi alma amacına uygun satış yapılmadığını söyleyenler ve kararsızlar mikrokredi kurumunda daha fazla birikim yapanlar olarak dikkat çekmektedirler.

Tablo 47: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi aldıktan sonra birikim yapabiliyor musunuz sorusunun karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Birikim Yapamayanlar	37 %21,3	4 %20	4 %13,8	45 %20,2
Evde Birikim Yapanlar	20 %9	0 %0	0 %0	20 %9
Kumbarada Birikim Yapanlar	83 %47,7	15 %75	22 %75,9	120 %100
Evde ve Kumbarada Birikim Yapanlar	34 %19,5	1 %5	3 %10,3	38 %17
Toplam	174 %100	20 %100	29 %100	223 %100

t) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Mikrokredi Kullanmadan Önce Sizin Kendi Geliriniz Ne Kadardı Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıp yapılmadığı sorusu ile mikrokredi kullanmadan önceki gelir düzeyi arasındaki ilişki ise Tablo 48’te gösterilmektedir. Bu iki soru arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öncesinde geliri olmayan kişilerin çoğunluğu mikrokredinin amacına uygun olarak satış yapıldığını belirtmektedir.

Tablo48:Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi kullanmadan önce sizin kendi geliriniz ne kadardı sorusunun karşılaştırılması

	Gelirim yoktu	1000/1500TL	1500/2000TL	2000TL ve üzeri	Toplam
Evet	72 %41,8	23 %13,2	21 %12,1	58 %33,3	60 %100
Hayır	15 %75	0 %0	1 %5	4 %20	159 %100
Kararsızım	20 %69	1 %3,4	1 %3,4	0 %0	4 %100
Toplam	107 %48	24 %10,8	23 %10,3	69 %30,9	223 %100

u) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Aldığınız Mikrokrediyi Ne Tür Bir İşte Kullandınız Sorusunun Karşılaştırılması

Tablo 49’te ise mikrokredi alma amacına uygun satış yapıp yapılmadığı ile alınan mikrokredinin ne tür bir işte kullanıldığı sorusu arasındaki ilişkiler yer almakta olup bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$). Mikrokredi kullanan bireylerin yaptıkları tüm işlerde çoğunluk amacına uygun satış yapıldığını belirttiği görülmektedir.

Tablo 49: Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı Mı Sorusu İle Aldığınız Mikrokrediyi Ne Tür Bir İşte Kullandınız Sorusunun Karşılaştırılması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
El işi örgü	67 %70,5	13 %13,7	15 %15,8	95 % 100

Tekstil ürün	31 %91,2	0 %0	3 %8,8	34 %100
Ayakkabı terlik	4 %44,4	1 %11,1	4 %44,4	9 %100
Kozmetik	39 %92,9	2 %4,8	1 %2,4	42 %100
Küçük esnaf	12 %66,7	2 %11,1	4 %22,2	18 %100
Doğal ürün	8 %88,9	0 %0	1 %11,1	9 %100
Ev yemekleri	5 %71,4	1 %14,3	0 %0	7 %100
Pazarcı	3 %75	1 %25	0 %0	4 %100
Hayvancılık	5 %100	0 %0	0 %0	5 %100
Toplam	174 %78	20 %9	29 %13	223 %100

v) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Mikrokredi Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişimde Katkı Sağladı mı Sorusunun Karşılaştırması

Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıp yapılmadığı ile mikrokredi sonrasında eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki gelişmeler arasındaki ilişkilerin yer aldığı Tablo 50’de mikrokredi amacına uygun satış yapıldığını belirtenlerin çoğunluğu açısından eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde gelişme yaşanmadığı tespit edilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri mikrokrediden elde edilen gelirin sınırlı olması ve büyük bir bölümünün temel ev ihtiyaçlarına harcanması olmaktadır.

Tablo 50: Mikrokredi alma amacına uygun satış yapıldı mı sorusu ile mikrokredi eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde katkı sağladı mı sorusunun karşılaştırması

	Evet	Hayır	Toplam
Evet	75 %43,1	78 %44,8	174 %100
Hayır	1 %5	5 %25	20 %100

Kararsızım	2 %6,9	7 %24,1	29 %100
Toplam	78 %35	90 %40,4	223 %100

y) Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Sizce Mikrokredi Toplumdaki Konumu Güçlendirir mi Sorusunun Karşılaştırması

Tablo 51’de mikrokredi alma amacına uygun satış yapılıp yapılmadığı ile mikrokredinin toplumdaki konumu güçlendirip güçlendirmedeği soruları arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Bu sorular arasında istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmaktadır. Mikrokredinin amacına uygun satış yapılıp yapılmadığından bağımsız olarak mikrokredi kullanıcılarının büyük çoğunluğunun toplumdaki konumlarının güçlendiğini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 51: Mikrokredi Alma Amacına Uygun Satış Yapıldı mı Sorusu İle Sizce Mikrokredi Toplumdaki Konumu Güçlendirir mi Sorusunun Karşılaştırması

	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Olumlu Değişim	139 %79,9	12 %60	23 %79,3	174 %78
Olumsuz Değişim	17 %9,8	1 %5	1 %3,4	19 %8,5
Değişim Olmadı	23 %79,3	1 %3,4	5 %17,2	30 %13,5
Toplam	174 %78	19 %8,5	29 %100	223 %100

3.2.4. Bulgular

Anket çalışmasından elde edilen bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Kadın girişimcilerin %74,8’i, 35 yaş üstü kişilerden oluşmaktadır ve bunların %77,1’i evlidir. Dolayısıyla mikrokredinin evli ve 35 yaş üstü kadınlar tarafından kullanılmakta olduğu söylenebilir.

- Mikrokredi kullanan kadınların %86,1'i ilköğretim ve lise düzeyinde mezuniyet derecesine sahiptir. Bu durum mikrokredinin yoğunlukla ilköğretim ve lise mezunu olan kadınlar tarafından kullanıldığına işaret etmektedir. Böylece bu eğitim düzeyine sahip kadınların mikrokredi aracılığı ile ekonomiye katkısı artarken diğer taraftan da kadının sosyal hayattaki yeri ve önemi de giderek artmaktadır.

- Mikrokredi kullanan kadınların %45,2'sinin sosyal güvencesi olmadığı ya da eşinin sosyal güvencesinden istifade ettiği, %47,5 'inin ise SSK ve BAĞ-KUR kaydı olduğu görülmektedir. Hiçbir güvenceye sahip olmayanların sayısının yüksek olması kadınların aile ekonomisine katkı sağlamak açısından mikrokrediyi kullandıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca güvencesi olmayan kadınlar mikrokredi sonrası düzenli bir işe sahip olarak gelir düzeylerini artırmakta, SSK ve BAĞ-KUR'a kayıt olmaktadır. Bu durum mikrokredi sisteminin amaçlarının gerçekleştiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bir işi olmayan ya da pirim yatırma gücü olmadığı için sosyal güvencesi olmayanların kayıt dışı çalıştığı bilinmektedir. Bu durum yoksul kesimin mikrokredi ile geçimini sağlayacağı bir işe sahip olabileceğini, nispi olarak yoksullukta bir azalma sağlayabileceğini ve bölgesel kalkınmaya pozitif etki edebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

- Mikrokredi kullanan kadınların %31,8'inin ailesinde çalışan kişi yokken, %57,4'ünün ailesinde çalışan bir kişi bulunmaktadır. Kendilerinden başka çalışanın olmadığını ve sadece bir kişinin çalıştığını beyan eden gruplar birlikte değerlendirildiğinde mikrokredinin önemli oranda hedef kitleye ulaştığı söylenebilir. Kadınların mikrokredi ile kurduğu işlerle aile bütçesine katkı sağladıkları ve dolayısıyla mikrokredinin kadınların ekonomik ve sosyal alandaki varlıklarının artmasına katkıda bulunduğu ifade edilebilir.

-Ankete katılan kadın girişimcilerin %60'ının oturdukları evin kira olduğu, %39,9'unun ise kendi evinde oturduğu görülmektedir. Bu evlerde aile büyükleri ile yaşanıp yaşanılmadığı sorusuna verilen cevaplardan kadınların %22,4'ünün aile büyükleri ile yaşadığı %77,6'sının ise aile büyükleri ile yaşamadığı anlaşılmaktadır. Bu iki tablo birlikte değerlendirildiğinde mikrokredi kullanıcılarının büyük oranda çekirdek ailelerden oluştuğu ve çoğunluğunun ise kirada oturdukları söylenebilir.

Denizli’de sosyolojik olarak büyük aile yerine çekirdek aile formunun giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Ancak büyük ailelerden kopuş çekirdek aile üzerinde geçim baskısının artmasına sebep olmakta ve bu baskı en fazla da kadınlar tarafından hissedilmektedir. Bu yönüyle mikrokredinin toplumun dar gelirli kesimlerinde yaşayan kadınlar için bir işe başlama veya mevcut işi geliştirme amacıyla kullanılan araçlardan biri durumuna geldiğini söylemek mümkündür.

-Katılımcıların %26,2’si 1 yıldır mikrokredi kullandığını söylerken, %8,6’sı 2 yıldır, %11,3’ü 3 yıldır, %6,3’ü 4 yıldır ve %47,5’i ise 5 yıl ve üzeri süredir mikrokredi kullandığını belirtmişlerdir. Mikrokredi kullanıcılarının çoğunluğunun sistem içinde kalmaya devam ettiği görülmektedir. Bunun yanında son bir yılda mikrokredi kullanan kadın sayısının yüksek olması Denizli’de mikrokredinin yaygınlığının arttığını ve kadınların bu sisteme giderek daha fazla ilgi duyduklarını göstermesi açısından önemlidir.

-Katılımcıların %47,1’i mikrokredi kullanmadan önce çalıştığını söylerken, %52,5’i düzenli bir işi olmadığını söylemiştir. Kadınların yarısından fazlası mikrokredi almadan önce bir iş sahibi olmadığını, diğerleri ise bir iş sahibi olduklarını ancak mikrokrediyi işlerini geliştirmek veya kazançlarını artırmak amacıyla kullandıklarını belirtmektedirler.

- Katılımcıların %86,5’i mikrokrediyeye arkadaşlarının teşvik etmesi sonucunda başvurduklarını ifade ederken %13,5’i ise mikrokrediyi reklam, internet, gazete gibi diğer kaynaklardan öğrenerek girişimde bulduklarını belirtmişlerdir. Buna göre mikrokredi sisteminin arkadaş gruplarından öğrenildiği, diğer kaynakların tanıtım ve reklam konusunda kitlelere ulaşmada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu durum mikrokredi sisteminin yeterince tanıtılamaması nedeniyle ihtiyaç sahiplerinin bu imkândan mahrum kaldığını göstermesi açısından önemlidir.

- Kadınların %48’i mikrokredi kullanmadan önce hiç gelirleri olmadığını belirtmişlerdir. 1000-1500 TL arasında gelire sahip olan kadınların oranı %10,8, 1500-2000 TL arası geliri olanların oranı %10,3, 2000 TL ve üzeri geliri olanların oranı ise %30,9’dur. Mikrokredi uygulamasının büyük oranda hiç geliri olmayan kişilere

ulaşabilmesi mikrokredi uygulamasının önemli amaçlarından birini gerçekleştirdiğini göstermektedir.

- Gelirinin artmadığını söyleyen kadınların oranı %4,8 iken mikrokrediden sonra gelirinin 500 TL'ye kadar arttığını söyleyen kadınların oranı %53,8'dir. %28,7'si gelirinin 500-1000 TL arasında arttığını, %4,9'u 1000-1500 TL arasında arttığını, %3,1'i 1500-2000 TL arasında arttığını ve %1,8'i ise 2000 TL ve üzerinde arttığını belirtmiştir. Mikrokredinin büyük ölçüde gelir artışı ortaya çıkardığını söylemek mümkündür.

Ayrıca hiç geliri olmayan %48'lik kesimin mikrokredi aracılığı ile bir işe ve belli bir gelir düzeyine kavuştuğu tespit edilmiştir. Veriler birlikte değerlendirildiğinde bir işi olmayan 117 kişiden %76 ya tekabül eden 90 kişinin gelir düzeyinde 500 ile 2000 TL arasında bir artış olduğu görülmektedir. Düzenli bir işi olduğunu ifade eden 105 kişiden ise %90'a tekabül eden 95 kişinin gelir düzeyinde 500 ile 2000 TL arasında artış olduğu hesaplanmıştır. Mikrokredi sisteminin kullanıcıların refah düzeyinde ortaya çıkardığı artış sonucunda bölgesel kalkınma açısından etkin bir araç olarak nitelendirilmesi mümkün görülmektedir.

- Mikrokredinin genellikle el işi- örgü, tekstil ve kozmetik ürün satış işleri için talep edildiği görülmektedir. Katılımcıların %42,6'sı mikrokrediyi el işi-örgü alanında kullanmak için aldığını söylerken kozmetik ürünü satışı için alanların oranı %18,8, tekstil malzemeleri satışı için alanların oranı %15,2 ve küçük esnaf işletmesinde kullanmak için alanların oranı %8,1'dir. Özellikle ev hanımı olan kadınların ev ekonomilerine katkı sağlamak için mikrokredi kullandıkları görülmektedir. Yapılan anket görüşmelerinde mikrokredi kullanıcılarının, gelir düzeylerini arttırmak ve sürekliliği sağlamak için üretim, satış, pazarlama gibi konularda TGMP - il şubesinin gelişim sağlayıcı programları koordine etmesi şeklinde talep ve beklentilerinin olduğu görülmüştür.

-Mikrokredi alan kadınlara aldıkları krediyi %26'sı hangi alanda kullanacağına eşinin karar verdiğini söylerken %67,7'si kendisinin karar verdiğini belirtmiştir. Bununla bağlantılı bir diğer hususta katılımcıların %91,9'u eşinin mikrokredi alması konusundaki görüşünün olumlu olduğunu söylemiştir. Buradan mikrokredinin girişimcilik tecrübesinin başlamasına olduğu gibi mevcut işi geliştirme imkânı sunmasıyla da bireysel

karar alma becerisinin gelişmesine ve aile içinde bireyin etkinliğinin artırmasına katkıda bulunduğu söylenebilir.

- Aldıkları kredilerin geri ödemesi sürecinde bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorusuna katılımcıların %71,7'si geri ödemede sıkıntı yaşamadıkları şeklinde cevap vermişlerdir. Kadınların büyük çoğunluğunun geri ödeme konusunda sorun yaşamaması, mikrokredi kullanılarak yapılan işlerin gelir getirici olduğunu ve geri dönüş oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum mikrokredilerin refah artışı ve bölgesel kalkınma açısından önemli bir fonksiyonu üstlendiğinin bir göstergesidir. Bunun yanında yapılan görüşmeler sırasında bazen geri ödeme sıkıntısı yaşayanların taksitlerini borç olarak ödediği ve borcunu ödeyemeyenlerin ise grup baskısı ile psikolojik etki altına alındığı da bildirilmiştir.

- Katılımcıların %25,1'i mikrokrediden elde ettikleri geliri ev giderlerine, %25,6'sı iş geliştirmeye ve %49,3'ü de her ikisine de harcadığını belirtmiştir. Mikrokredi ile elde edilen gelirin kullanım alanları sistemin ekonomik-sosyal etkilerini değerlendirmek açısından önemlidir. Buna göre alınan krediler sonucunda elde edilen gelirin ev giderlerine harcanması ile aile bireylerinin de yaşam düzeyinin iyileştirildiği görülmektedir.

- Katılımcıların %94,2'si eleman çalıştırmadığını, %34,5'i işini büyüttüğünü veya büyütmeyi düşündüğünü söylerken %65,5'i işini büyütmediğini veya büyütmeyeceğini belirtmiştir. Bu iki durumun sonuçları birlikte değerlendirildiğinde mikrokredinin çoğunlukla bireylerin sadece kendi küçük işleri için bir finansman katkısı sağladığını, iş büyütme ve ilave istihdam sağlamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılabılır.

- Kredi kullanımı sonrasında elde edilen gelirden yapılan birikimin şekli konusunda katılımcıların eğilimini ölçmeye yönelik sorudan elde edilen sonuçlara göre kadınların %20,2'si mikrokrediden sonra birikim yapamadığını söylerken, %9'u evde birikim yaptığını, %53,8'i mikrokredi kurumunda (Kumbara) birikim yaptığını ve %17'si hem evde hem kurumda birikim yaptığını belirtmiştir. Diğer taraftan kredi kullanan kadınların icra ettikleri işi geliştirmek için harcamada bulunmaları da sürekliliği sağlayıcı bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan bireylerin çoğunluk itibarıyla dengeli

bir paylaşım yaparak hem ev ekonomisine katkı sağladığı hem de işlerini geliştirmek için harcamada bulunduğu görülmektedir.

- Katılımcıların %97,3'ü mikrokredi uygulamasından memnun olduğunu belirtmiştir. Bununla bağlantılı olarak bir başka soruda ise katılımcıların %87'si yeni kredi almayı düşündüğünü, %13'ü yeni kredi almayı düşünmediğini söylemiştir. Elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde mikrokredi kullanan bireylerin çoğunluk olarak uygulanan projeden memnun oldukları ve yeniden mikrokredi kullanmak istediklerini beyan ettikleri görülmektedir. Bu durum sistemin sürekliliği açısından oldukça önemlidir.

- Katılımcıların %78'i mikrokredinin bireysel anlamda özgürlüklerini genişlettiğini, söylemiştir. Bununla bağlantılı bir başka hususta katılımcıların %48'i bağımsız tasarruf konusunda değişiklik olduğunu ve %51,1'i ise diğer konularda değişiklik olduğunu belirtmiştir. Buna göre mikrokredi kullanan kadınların bağımsız tasarruf yapma ve diğer bireysel konularda karar alma durumlarında önemli oranda gelişmelerin olduğu değerlendirilmektedir.

-Mikrokredi kullanımı sonrasında kadınların yaşam kalitesindeki gelişmelerin belirlenmesine ilişkin sorulara verilen cevaplar da %70'i yaşam kalitesinin biraz arttığını ve %8,5'i yaşam kalitesinin çok arttığını söylemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde mikrokredinin bireylerin yaşam kalitesine olumlu yönde yansıdığı görülmektedir.

Yaşam kalitesindeki artışın göstergelerinden biri de eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım sonuçları olup buna göre kararsızlar dağıtıldığında mikrokredi kullananların %46,4'sının eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşmasına katkıda bulunduğu söylenebilir. Mikrokredinin yaşam kalitesi artışına önemli katkı sağladığı ancak yansımalarının sınırlı düzeyde kaldığı sonucuna varılabilir.

-Kredi kullanımı sonrasında kadının ailedeki yeri konusundaki değişimlerin tespit edilmesine yönelik sorulara verilen cevaplarda katılımcıların, %27,6'sı hem çocuk hem eş gözünde değiştiğini ve %47,1'i değişim olmadığını söylemiştir bununla bağlantılı bir diğer hususta ekonomik olarak güçlenen kadınlar bunun etkisini ilk olarak kendi

ailelerinde görmekte buna göre kadınların %52,9 oranında çocuk, eş veya her ikisi üzerinde de konumunun güçlendiğini belirtmiştir.

- Katılımcıların %78'i mikrokredinin kişinin toplumdaki yerini güçlendirdiğini belirtmiş; bununla bağlantılı bir diğer hususta isekadınların %74,1'i mikrokrediden sonra çevresinin yaklaşımında olumlu değişiklik olduğunu belirtmiştir. Bu iki sonuç birlikte değerlendirildiğinde mikrokredinin bireysel manada kişilerin özgüven kazanmasını sağlayarak kendi ayakları üzerinde durmasını sağlayıcı bir yönü olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bireylerin girişimci olarak yakın çevrelerindeki ve toplumdaki konumlarını güçlendirici bir role sahip olmaktadır.

Mikrokredinin kullanıcılar tarafından eksik görülen yönlerini tespit etmek amacıyla katılımcılara sorulan soru neticesinde elde edilen sonuçları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

1- Mikrokredi miktarı TGMP tarafından 2021 itibariyle başlangıç olarak 1500 TL olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %34,7'si verilen mikrokredi tutarının az olduğunu belirterek bu miktarın piyasa şartları göz önünde bulundurularak revize edilmesinin gerektiğini düşünmektedir.

2- Katılımcıların %33,3'üne göre kredi geri ödemelerinin haftada bir olması önemli bir eksiklik ve bu sürenin uzatılması gerekmektedir. Ancak karşıt görüşü savunanlar ise ödeme periyodunun uzamasının düzenli ödemelerin aksamasına neden olacağını beyan etmektedirler. Bu konuda bireysel durumlara göre esnek ödeme tarifelerinin uygulanması üzerinde çalışmalar yapılması uygun olabilir.

3- Hizmet bedeli konusunda fikir beyan edenlerin oranı %23,7'dir. Bu konudaki görüşler hizmet bedeli alınmasın ya da hizmet bedelinin miktarı düşürülsün yönünde olmuştur. Mikrokredi kullanan yoksul ve dar gelirli kişiler için bu tutarın bir yük teşkil ettiği aşikârdır. Hizmet bedeli ile karşılanan şube giderlerini finanse etmek için paydaşların bağış ve yardımlarının arttırılması yoluna gidilmelidir.

4- Katılımcıların %5,2'si grup kurma zorunluluğu veya bir gruba dâhil olma zorunluluğu konusuna eleştiriler yöneltmişlerdir. Kredilerin gruptan bağımsız olarak veya bireysel olarak da verilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Bu hususta kademeli bir

ayrıma gidilebilir yani geri ödemelerinde sorunsuz olan ya da yeterli teminat sunabilen katılımcıların grup zorunluluğu kaldırılabilir. Böylece daha geniş kitlelere ulaşma imkânı ile mikrokredi sisteminin etkinliği ve yaygınlığı artırılabilir ve bu durum mikrokreditinin bölgesel kalkınmaya katkısının artmasına hizmet edebilir.

Karşılaştırmalı sorular sonucunda elde edilen bulguları ise şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Mikrokrediyi çoğunlukla öncesinde hiç geliri olmayan yani ilk defa girişimci olarak işe başlayan kişilerin talep ettiği görülmektedir. Tekstil ve kozmetik ürünleri satışı için mikrokredi kullananların büyük bölümünün ise öncesinde 2000 TL ve üzeri gelire sahip oldukları görülmektedir. Buradan mikrokredi uygulamasının Denizli’de öncelikle girişimciliğin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığını ancak mevcut girişimcilere de finansman desteği sağladığını ifade etmek mümkündür.

- Mikrokrediden elde edilen gelirleri katılımcılar hem işlerini geliştirmek hem de ev giderlerini karşılamak amacıyla kullanmaktadırlar. Ev yemekleri ve doğal ürünler satışı alanında alınan mikrokredilerden elde edilen gelirlerin büyük oranda ev giderlerini karşılamak amacıyla kullanılması ise dikkat çeken bir sonuçtur.

- Mikrokredileri farklı alanlarda kullanan kadınlar ortalama olarak yaşam kalitelerinin bir miktar yükseldiğini ifade etmişlerdir. Yaşam kalitesinde istenen düzeyde artışların sağlanamamış olmasının pek çok sebebi olabilir. Öncelikle katılımcıların yaşam kalitesi konusundaki beklentileri arasında önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Ancak en önemlisi pandemi nedeniyle mikrokredi kullandıkları alanlardaki ortaya çıkan olumsuzlukların katılımcıların gelirlerinin ve dolayısıyla da yaşam kaliteleri üzerindeki etkilerdir.

- Mikrokredi kullanmadan önce düzenli bir işi ve geliri olmayan kişilerin çoğunluğu oluşturduğu dikkati çekmektedir. Bu husus mikrokredi kullanımının işi veya geliri olmayanlara katkı sağlama açısından önemli rol üstlendiği söylenebilir. Ayrıca geliri 2000 TL ve üzeri olanların da ilk kez mikrokredi kullandığı görülmektedir. Bu durum da pandemi nedeniyle ortaya çıkan olumsuzluklar karşısında insanların mikrokrediyeye yöneldiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur.

- Genel olarak mikrokredi kullananların çoğunluğunun yıllar itibariyle eğitim ve sağlık hizmetlerine erişiminde mikrokredi kullanımını sonrasında bir gelişme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç üzerinde en etkili faktörün mikrokrediden elde edilen gelirin sınırlı olması olduğu ifade edilebilir. Elde edilen bu sınırlı gelirin önemli bir kısmı ev için yapılan harcamalara diğer kısmı ise iş giderlerine ayrılmaktadır. Dolayısıyla bu durum eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmede ortaya çıkacak gelişimin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

- Buna göre ilk mikrokredi kullanımından itibaren kadınların çoğunluğuna toplumdaki bakış açısının olumlu yönde olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların kendine güvenlerini artırmalarına neden olarak Denizli’de kadın girişimciliğinin artmasında mikrokredi uygulamasının önemli bir fonksiyon üstlenebileceğini göstermektedir.

- Mikrokredi kullanan kadınların çoğunluğunun işi büyütme konusunda olumsuz düşündükleri görülmektedir. Yatırım kararını verene göre değerlendirildiğinde dikkat çeken husus kredinin kullanım alanı kararını kendisi verenlerin diğerlerine nazaran daha yüksek oranda işi büyütme niyetinde olmalarıdır.

-Mikrokredi kullananların genel olarak çoğunluğunun kredi kullanımından önce bir işi ve geliri olmadığı görülmektedir. Kredinin kullanım alanına karar verenler arasında bir karşılaştırma yapıldığında öncesinde bir işi olmayanlar açısından eşin karar verme durumunun baskın olduğu görülmektedir. 2000 TL ve üzeri gelir düzeyinde ise kendisi karar verenlerin ağırlıkta olduğu dikkati çekmektedir. Bu durumun kadınların eğitim ve kişisel beceri durumlarıyla da ilişkili olduğu söylenebilir.

- Mikrokredinin alınma amacına uygun satış yapıldığını söyleyenlerin dahi işi büyütme konusunda isteksiz ya da olumsuz düşündüğü görülmektedir. Bu durum yine mikrokredi kullanımı sonrasında elde edilen gelir düzeyinin düşüklüğüne bağlı olabilir. Çünkü kadınlar büyük ölçüde ev giderlerini karşılamaya yönelmekte ve bu nedenle işlerini büyütme konusundaki giderlerden sakınma yolunu tercih etmektedirler. Pandemi dönemindeki belirsizliklerin de bu konuda önemli rolü olduğunu belirtmekte de fayda bulunmaktadır.

- Mikrokredi kullanan bireylerin çoğunluğunun amacına uygun satış yapıldığından bağımsız olarak mikrokredi kurumunda birikim yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Mikrokredi alma amacına uygun satış yapılmadığını söyleyenler ve kararsızlar mikrokredi kurumunda daha fazla birikim yapanlar olarak dikkat çekmektedirler

- Mikrokredi amacına uygun satış yapıldığını belirtenlerin çoğunluğu açısından eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde gelişme yaşanmadığı tespit edilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri mikrokrediden elde edilen gelirin sınırlı olması ve büyük bir bölümünün temel ev ihtiyaçlarına harcanması olmaktadır.

- Mikrokredi kullanan bireylerin yaptıkları tüm işlerde çoğunluk amacına uygun satış yapıldığını belirttiği görülmektedir. Mikrokredinin amacına uygun satış yapıp yapılmadığından bağımsız olarak mikrokredi kullanıcılarının büyük çoğunluğunun toplumdaki konumlarının güçlendiğini ifade ettikleri görülmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dünya ekonomilerine genel olarak bakıldığında sadece gelişmekte olan ülkeler değil gelişmiş ülkelerin de ekonomik plan ve programlarında bölgesel kalkınmaya verdikleri önem her geçen yıl artarak devam etmektedir. Bunun en temel gerekçelerinden biri de yirmi birinci yüzyılda siyasi ve ekonomik çevrelerde yapılan değerlendirmelerde genel kanaatin aksine teknolojiye meydana gelen gelişmeler üretim ve verimliliği artırırken, fakirlik, kişi başına düşen gelir ve bölgesel dengesizlikler gibi temel sorunlarda da artış göstererek bir paradoks oluşturmasıdır. Geline nokta ise gelir düzeyi yüksek marjinal mutlu azınlık karşısında uygun standartlarda eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel imkanları olmayan işsiz ya da çalışsa bile büyük bir çoğunluğu sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışan yoksul kitlelerin bölgesel sorunlarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin genel manada bölgesel farklılıkları ve bölgesel sorunları gelişmişlik düzeyi ile paralel seyretmekte bundan dolayı bölgesel kalkınma az ya da çok bütün ülkelerin gündemini işgal etmektedir.

Bölgesel sorunları çözerek ülkede adil gelir dağılımıyla birlikte ekonomik dengeyi sağlamada kullanılan yöntemlerden biri de mikrokredi sistemidir. Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok farklı uygulamaları olan mikrokredi sisteminin en yaygın olanı aynı zamanda ülkemizde de uygulananı Grameen Tipi Mikrokredi yöntemidir. Bu sistem geleneksel finans kurumlarından kredi alamayan yeni bir işe başlama ya da mevcut işini geliştirme isteği olan kadın girişimcilere küçük miktarlarda sermaye imkânı tanıyarak geri ödeme şartı olan ancak kefil veya teminat şartı bulunmayan; grup kurma zorunluluğu olan ve müteselsil sorumluluk taşıyan; toplumun en yoksul kesimine yönelik çok küçük miktarlarda verilen bir finansman aracıdır. Bu çalışmada Denizli ilinde bölgesel kalkınmayı sağlamak için uygulanan mikro finans yönteminin etkinliği araştırılmış, bölgesel kalkınmaya katkıları, eksik yanları ile sonuçları istatistiksel veriler ışığında incelemeye tabi tutulmuştur.

Dünyada uygulaması olan mikrokredi yöntemleri ile ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri dikkate alındığında aşağıda belirtilen öneri ve tedbirleri sunmak mümkündür:

- 1- Ülkemizde mikrokredi sisteminin bölgesel kalkınmada istenen düzeyde etkin

ve yaygın olması için öncelikle gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak hukuki alt yapı sorunlarının giderilmesi elzem ve aciliyeti olan hususların başında gelmektedir.2003 yılında Türkiye’de mikrokredi zirvesi ile bu alanda yapılan çalışmalar hız kazanmış ve bu çerçevede ilgili kanun taslağı hazırlanarak Meclise sunulmuştur. Ancak ilerleyen zamanlarda çeşitli nedenlerle kanun taslağı geri çekilmiştir. Hemmikrokredi kullanan kadınların haklarını gözetin hem de yapılan üretim neticesinde kayıt altına alınmış ekonomik faaliyetler ile ilgili kanunun çıkarılmasının elzem bir husus olduğu değerlendirilmektedir.

2- Yapılan çalışmada ve literatür taramasında mikrokredisisteminin şehirlerde ve kırsalda yeterli düzeyde bilinmediği gözlenmiş olup, topluma tanıtılması ve yaygın kullanımı için gerekli reklam ve tanıtım faaliyetleri yapılması gerekmektedir.

3- Türkiye genelinde bulunan 64 mikrokredi şubesinde iki ya da üç personel ile çalışmaların sürdüğü görülmüştür. DenizliGramenMikrokredi şubesinde de sadece üç personel istihdam edildiği, şubenin hizmetinde şehir merkezine ve bütün kırsala ulaşmada kullanılan tek aracın yetersiz kaldığı, bilgisayar, tablet gibi teknolojik imkânların ihtiyacı karşılamadığı ve mikrokredi merkezinin tek odalı küçük bir şube olduğu görülmüştür. Bir milyonu aşan nüfusu ve büyükşehir statüsünde olan Denizli’de, mikrokredi şubesinin toplam 750 üyesi olup bunun da 650’si aktif mikrokredi kullanan kadın girişimcidir. İstihdam edilen personel sayısı ve kullanılan fiziki ortam ve ekipmanlarla şehrin hedef yoksul kitlesine ulaşmada yetersiz kaldığı sarıh bir durum olduğu değerlendirilmektedir. Nüfus veyüzölçümkriteri gözetilerek insan ilişkilerinde başarılı ve grup çalışmasına yatkın yeterli sayıda personel istihdam edilerek ilin merkez, ilçe ve köylerinde (ya da mahalle) bulunan hedef yoksul kitlenin tamamına ulaşılmalıdır.

4- Gerek Denizli İlinde gerekse ülke genelinde icra edilen mikrokredi çalışmaları büyük oranda yerel yönetimlerin sultasını altında devam etmektedir. Bu yapılan çalışmaların tarafsız ve adil olmasını engellemekte ve projelerin yaygın ve etkin çalışmasını engellemekte, siyasi angajmanlar nedeniyle yeterli düzeyde insanımıza hizmet edememektedir.

Burada üç yöntem tavsiye edilebilir:

a) Şu an olduğu gibi yerel yönetimler sultasında devam etme yöntemi uygulanması halinde mülki idare tarafından vesayet denetimi düzenli ve eksiksiz

yapılmalı, bunun yanı sıra da vatandaşlarınadli mercilerde hak arama hürriyeti kolaylaştırılarak kararların adil ve hızlı verilmesi sitemin işlevselliği açısından elzem bir husustur.

b) Yerel yönetimlerin idaresinden ziyade merkezi yönetim hiyerarşisine alınarak yerelde tamamen mülki idarenin sevk ve idaresine bırakılmalıdır.

c) Mikrokredi çalışmalarında devletin müdahalesi minimize edilerek tamamen sivil toplum kuruluşları bünyesinde devam ettirilmeli, devlet düzenleyici ve denetleyici bir rol ifa etmelidir. Burada düzenleyici ve denetleyici olarak mülki idare birimlerinin sevk ve idaresinde olması daha rasyonel ve etkinolacağı değerlendirilmektedir

5- Bölgesel kalkınma sorunlarının giderilerek, ekonomikistkrarı sağlayıp adil gelir dağılımı ile mikrokredisisteminin yaygınlaşması kolaylaşacak ve refahın tabana yayılması sağlanabilecektir.

6- Yapılan çalışmada mikrokredi kullanan kadınların en çok zorlandığı hususların başında üretilen mal ve hizmetlere pazar bulma sorunu olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum mikrokredi taksitlerini ödemede aksamalara neden olduğu gibi grup ahengini bozmakta ve sistemin işleyişini inkıtaaya uğratmaktadır. Bu sorunu gidermek için gerek iç pazara gerekse de dış pazarlara yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunun için Mikrokredi Genel Müdürlüğü bünyesinde pazarlama departmanı kurularak öncelikle eğitim ve danışmanlık faaliyetleri ile mikrokredi kullanıcılarına gerekli bilgilendirmeler yapılmalı ikinci olarak da iç ve dış pazarlara yönelik çalışmalar yapılarak üretilen mal ve hizmetlerin pazar sorunu giderilmelidir.

7- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü hiyerarşisinebağlı olarak illerde valilik, ilçelerde kaymakamlık bünyesinde çalışan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları karşılıksız yardım ve hibe veren kurumlar olmaktan çıkarılmalıdır. Mikrokredi Genel Müdürlüğü ile yapılacak protokol ile mikrokredi projeleri yapılarak yardıma muhtaç insanlarımızı üreten ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler haline getirerek hem bu yoksul insanlarımız kazanmalı hemde devlet sırtındaki bu yükten kurtulma yoluna gitmelidir.Savunduğumuz bu fikrin getirisinin sadece ekonomik olmayacağı sosyal ve kültürel açıdan da önemli olduğu aşikârdır zira yardımlarla geçinen muhtaç bir kitleyi, üreten bir hale dönüştürebilmek insani değerler açısından da çok

ehemmiyet arz etmektedir.

8- Gelişmiş ülkeler ile mukayese edildiğinde Türkiye genç nüfusu yoğun bir ülkedir; eğitilmiş ya da eğitimsiz genç nüfusun yapılacak teşvikler ve özendirici faaliyetlerle kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması, ekonomiye kazandırılması ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler haline getirilmesinde mikrokredi projelerinin kullanılmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

9- Türkiye’de köyden kente gerçekleşen yoğun göçün plansız-programsız yaşanması, çarpık kentleşme ile işsizlik ve bir dizi sosyal problemi beraberinde getirmektedir. Mikrokredi Genel Müdürlüğü yapacağı mikrokredi projeleri ile bir taraftan nüfusu kırsalda tutma çalışmaları yapmalı bir taraftan da şehre gelmiş nüfusun entegre olmasını sağlayıcı projeler üreterek ülke nüfusunun sağlıklı ve dengeli dağılmasında fayda sağlayıcı bir faktör teşkil edecektir.

10- Yapılan anket çalışmalarında kadınların aldıkları mikrokredilerin başlangıç kredi miktarları günümüz piyasa şartları, ölçek ekonomileri bakımından değerlendirildiğinde oldukça yetersiz kalmaktadır. Mikrokrediler ile ilgili ikinci sorun geri ödemelerde verilen hizmet maliyeti faizleri oldukça yüksek olmasıdır. Bu tip maliyet arttırıcı hususların sosyal ve ekonomik yönleri değerlendirilerek ve piyasa şartları gözetilerek yeniden düzenlenmesine gerek vardır.

KAYNAKLAR

- Akgül, Aziz (2020). Hepitalizm, İstanbul.
- Akkul, Refiye(2011). Cinsiyetler Arası Gelir Eşitsizliğini Gidermede Mikrokredi Uygulamalarının Bilecik İli Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Aren, Sadun (1998).İstihdam Para ve Sosyal Politika, Ankara.
- Apaydın, Sultan (2015). Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi: Muş İli Örneği (Basılmamış Yüksek Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Alparslan, Cemile (2015). Mikrokredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü: Niğde İli Örneği,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Ay, Birsen (2015).Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Uygulamalarının Etkinliği: Gaziantep İli Örneği,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aydın, Baki (2012).Yoksullukla Mücadelede Mikrokredinin Türkiye Uygulamasının Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Başoğlu, Ufuk ve Parasız, İlker(2002). İktisadi Planlamaya Giriş, Bursa.
- Can, Ergüder (2011). Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü, İzmir.
- Çeki, Emine (2018). Kadın Yoksulluğunu Azaltmada Mikrokredi Uygulamaları: Bartın İli Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Demirkol, Çiçek (2018). Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Mikrokredi Uygulaması: Iğdır Üzerine Bir Saha Araştırması,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinler, Zeynel (1994).Bölgesel İktisat, İstanbul.
- Doğan, Tuba (2019).Kırsal Kalkınmada Mikrokredinin Rolü: Karaman İlinde Mikrokredi Kullanan Kadınlar,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Erten,Rumeysa (2019).Bir Yoksullukla Mücadele Aracı Olan Mikrokredinin Kadın Girişimciler Açısından Önemi:Manisa İli Örneği,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Manisa Celal Bayar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Gönel Doğaner, Feride.(2013). Kalkınma Ekonomisi, Ankara.

Güneş, Samet (2009).Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri.

<https://tr.wikipedia.org>(12.05.2021)

<http://www.gdrc.org>(15.04.2021)

<http://myrada.org> (20.03.2021)

<https://kedv.or.tr> (13.02.2021)

<http://www.tgmp.net> (06.06.2021)

İçöz, Esra (2019). Kadın Yoksulluğu İle Mücadele Aracı Olarak Mikrokredi Uygulamaları: Isparta İli Örneği (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

İlkin, Akın (1974). Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi, İstanbul.

İncekara, Ahmet ve Savrul, Burcu (2011)."Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Türkiye Açısından Değerlendirme" Sosyoloji Konferansları, 44, 91-132.

Kar, Muhsin ve Taban, Sami (2005). İktisadi Kalkınmada Sosyal ve Kültürel Faktörlerin Rolü, Ankara.

Karabulut, Tahsin (2007). Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Uygulaması, Konya.

Kargı, Nihal (2015)."Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler ve AB Perspektifi Altında Türkiye'nin Bölgesel Politika Analizi" Uluslararası İktisadi İncelemeler Dergisi, 3, 20-37.

Korkmaz, Esfender (2004). Mikrokredi Modeli Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması: İstanbul Örneği.

Köklü, Aziz (1984). Makro İktisat, Ankara.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği (1993). Türkiye'de Bölge Planlamasının Evreleri, Ankara.

Parasız, İlker (1999).Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Taban, Sami ve Kar, Muhsin (2004). Kalkınma Ekonomisi Seçme Konular, Bursa.

Öney, Erden (1980).İktisadi Planlama, Ankara.

Özgüven, Ali(1988).İktisadi Büyüme İktisadi Kalkınma Sosyal Kalkınma Planlama ve Japon Ekonomisi, İstanbul.

Sonay, Bayramoğlu(2005)."Türkiye'de Bölgesel Politikaların Gelişimi", Bölgesel Kalkınma Ajansları Nedir Ne Değildir,35-120.

- Şengür, Mehmet (2011). Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikası Aracı Olarak Mikrokredi (Eskişehir Grameen Bank Analizi), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kabakçı, Eylül(2012).Mikrokredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü ve Eskişehir uygulaması,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdemir, Özlem(2019).Mikrokredilerin Kadının Güçlendirilmesi Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Örneği,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Özden, Ahmet(2019). Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Yaklaşımı: Kocaeli Örneği,(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Yılmaz, Hilal(2018).İğdır'da Mikrokredi kullanımının Kadınlar Üzerindeki Etkileri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi),İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İğdır.

EKLER

EK 1: Mikrokredi Kullanan Kişileri Değerlendirmek İçin Hazırlanan Anket Soruları

A- Mikrokredi Kullananlara Yönelik Demografik Bilgi Anketi

1. Medeni Durum:

1- Bekâr 2- Evli 3- Dul

2. Yaş:

3. Öğrenim Durumu

1 Diğer 2 Açık ilköğretim 3 İlköğretim 4 Açık lise 5 Lise 6 Üniversite

4. Eşinizin öğrenim durumu:

1 Diğer 2 Açık ilköğretim 3 İlköğretim 4 Açık lise 5 Lise 6 Üniversite

5. Ailenizde Sizden Başka Çalışan Kişi Sayısı Kaçtır?

(1) Yok (2) 1 (3) 2 (4) 3 (5) Diğer

6. Kaç çocuğunuz var? :

7. En küçük çocuğunuz kaç yaşında? :

8. Oturduğunuz ev:

(1) Kira (2) Kendi evim

9. Sosyal Güvenceniz?

(1) Yeşil Kart (2) SSK (3) BAĞ-KUR (4) Yok

10. Aynı Evde Sizinle Birlikte Yaşayan Kişi Sayısı Kaçtır?

1-2-3-4-5-6

11. Aile büyükleri ile oturuyorsanız? (1) evet (2) hayır

B) Mikrokredi Kullananlara Yönelik Sosyo-Ekonomik Düzey Anketi

12. Mikrokrediyi ilk kimden duydunuz? Sizi mikrokredi almaya kim teşvik etti?

(1) arkadaş (2) diğerk

13. Mikrokredi aldığınız tarih (yıl):

14. Aldığınız kredinin miktarı kaç TL?

15. Hangi alanda mikrokrediyi kullandınız?

1-el işi, örgü 2 tekstil malzemesi 3- ayakkabı-terlik vs. satış

4-kozmetik 5-küçük esnaf 6- doğal ürünler 7-ev yemekleri

8- pazarcı 9- hayvancılık

16- Ne Kadar Süredir Mikrokredi Kullanıyorsunuz?

1 yıl 2 yıl 3 yıl 4 yıl 5 yıl ve üzeri

17- Kaçınıc Kez Mikrokredi Kullanıyorsunuz?

(1) İlk kez 2. kez 3. kez 4.kez 5. ve üzeri

18. Aldığınız mikrokrediyi hangi amaçla kullanacağınıza kim karar verdi?

(1) Eş (2) Kendisi (3)Diğerk

19. Mikrokredi alma amacına uygun üretim/satış yapıldı mı?

(1) Evet 2Hayır 3 Kararsız

20. Geri ödemede sıkıntı yaşıyor musunuz?

(1) Evet (2) Bazen (3)Hayır

21. Yanınızda eleman çalıştırıyor musunuz?

1)evet 2) hayır

22. İş büyüttünüz mü veya büyötmeyi düşünöyor musunuz?

1) evet 2) hayır

23. Yeni kredi almayı düşünüyor musunuz?

1) evet 2) hayır

24. Ailede başka mikrokredi alan var mı?

1) evet 2) hayır

25. Mikrokredi almadan önce evinizde hangi konularda söz sahibi idiniz?

1-Eşya alımı 2-Çocuk alış-verişi 3-Çocuk eğitimi 4-Ev alımı

5-Araba alımı 6-Bağımsız tasarruf 7- Diğer

26. Mikrokredi aldıktan sonra hayatınızda hangi konularda değişiklikler oldu?

1-Eşya alımı 2- Çocuk alış-verişi 3-Çocuk eğitimi 4-Ev alımı

5-Araba alımı 6-Bağımsız tasarruf 7-Diğer

27. Mikrokredi aldıktan sonra birikim yapabiliyor musunuz?

1- Biriktiremiyorum 2- Evde biriktiriyorum 3-Mikrokredi kurumunda biriktiriyorum (kumbara) 4- hem evde hem kumbarada biriktiriyorum

28. Mikrokredi aldıktan sonra evdeki konumunuz değişti mi?

1)Kocanın gözünde 2)Çocukların gözünde 3) hem çocuk hem eş gözünde 4) değişim olmadı

29. Eşinizin mikrokredi almanızdaki görüşü...

1-Olumlu düşünce: ekonomik açıdan, huzur vb.

2-Olumsuz düşünce: çocuklarla sorun, evde huzursuzluk vb.

30. Ücretli bir işte çalışmayı tercih eder miydiniz? 1) evet 2)hayır

31. Mikrokredi Kullanmadan Önce Çalışıyor muydunuz?

Evet, (1)

(2) Hayır Düzenli Bir İşim Yoktu

32. Mikrokredi Kullanmadan Önce Sizin Kendi Geliriniz Ne Kadardı?

1- Gelirim yoktu 2- 1000-1500 3- 1500-2000 4- 2000 ve Üzeri

33. Mikrokredi Kullandıktan Sonra Sizin Kendi Geliriniz Ne Kadar Arttı?

1- Artmadı 2- 0-500 3- 500-1000

4- 1000-1500 5- 1500-2000 6- 2000 ve Üzeri

34. Almış Olduğunuz Mikrokrediyi Ne Tür Bir İşte kullandınız?

1-el işi, örgü 2 tekstil malzemesi 3- ayakkabı-terlik vs.satış 4-kozmetik

5-küçük esnaf 6- doğal ürünler 7-ev yemekleri 8- pazarcı 9- hayvancılık

35. Mikrokredi ile Yürüttüğünüz İşte Kendiniz Hariç Başka Çalışan Var mı?

1- Var 2- Yok

36. Mikrokredi ile Elde Ettiğiniz Geliri Hangi Amaçla Kullanıyorsunuz? (Birden Fazla İşaretleme Yapılabilir.)

1- Ev Giderleri (Mutfak, Kira vs. 2- İş Geliştirme Biriktirme 3- her ikisi de

37. Mikrokredi uygulamasından memnun musunuz?

1- Evet 2- Hayır 3- Kararsızım

38. Tekrar Mikrokredi Kullanmayı Düşünür müsünüz?

1- Evet 2- Hayır 3- Kararsızım

39. Sizce Mikrokredi Sisteminin Eksik Yönleri Nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapılabilir.)

1- Kredi Miktarının Azlığı 2- Ödemelerin 2 Haftada 1 Olması

3- Hizmet Bedeli Alınması 4- Bireysel Verilmemesi Grup Kurma Zorunluluğu

5- Eğitim Danışmanlık Hizmetlerinin Eksikliği 6- Diğer (...)

40. Mikrokredi Bireysel Anlamda Özgürlüklerinizi Genişletti mi? (Aile içinde, arkadaş ortamında, karar alma süreçlerinde vs.)

1- Evet 2- Hayır 3- Kararsızım

41. Mikrokredi Sonrası, Yaşam Kalitenizde Nasıl Bir Değişim Gerçekleşti?

1- Yaşam Kalitemde Hiçbir Değişiklik olmadı

2- Yaşam Kalitem Biraz Arttı

3- Yaşam Kalitem Çok Arttı

4- Yaşam Kalitem Düştü

42. Mikrokredi sizin veya çevrenizdekilerin (çocuk, kardeş gibi) eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimine bir katkı sağladı mı?

1- Evet 2- Hayır 3- Kararsızım

43. Sizce mikrokredi kişinin toplumdaki konumunu güçlendiriyor mu?

1- Evet 2- Hayır 3- Kararsızım

44. Mikrokredi kullanmanız sonrası çevrenizin size karşı yaklaşımında değişiklik oldumu?

1- Olumlu yönde değişiklik oldu 2- Olumsuz yönde değişiklik oldu 3- Değişim olmadı